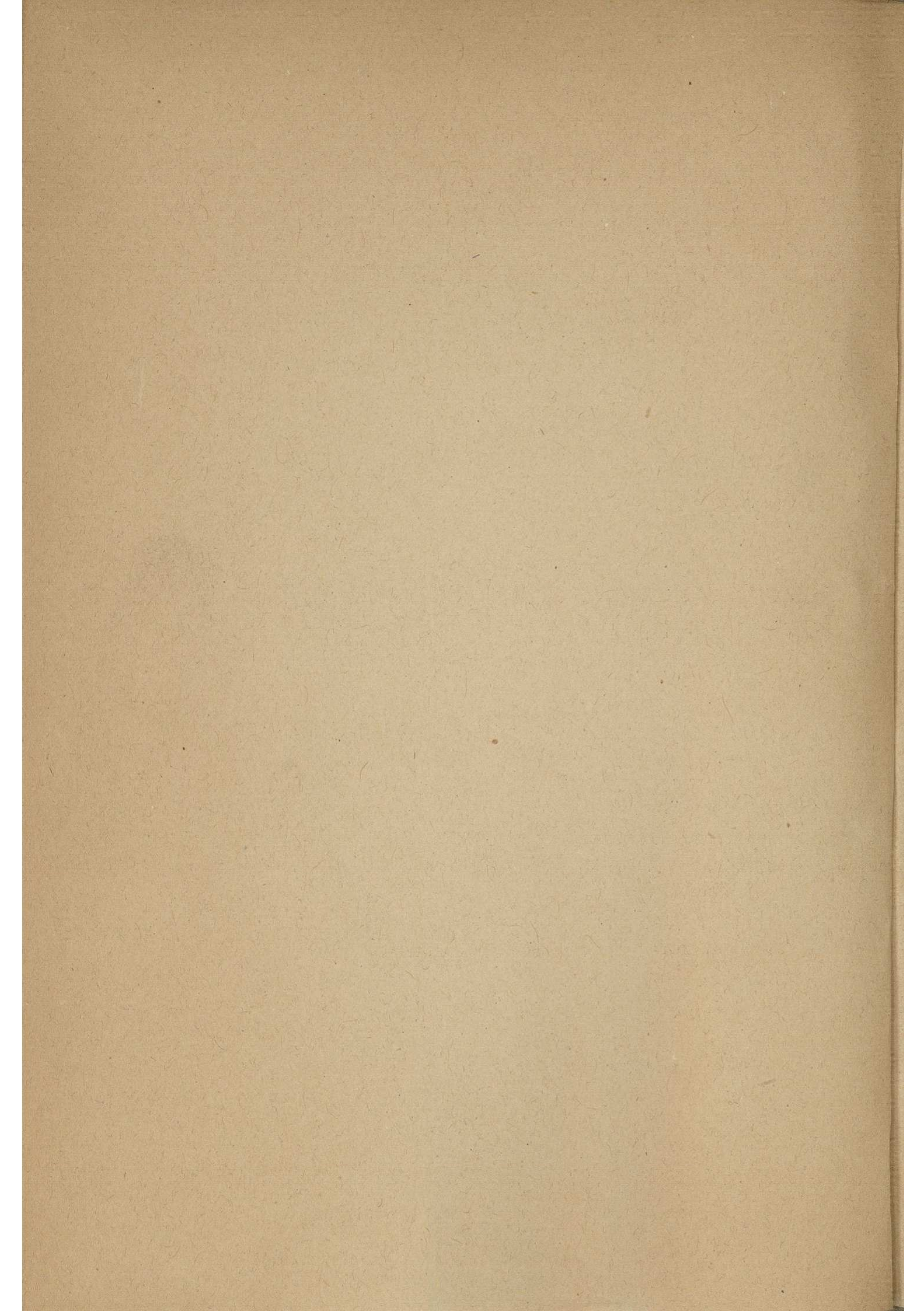
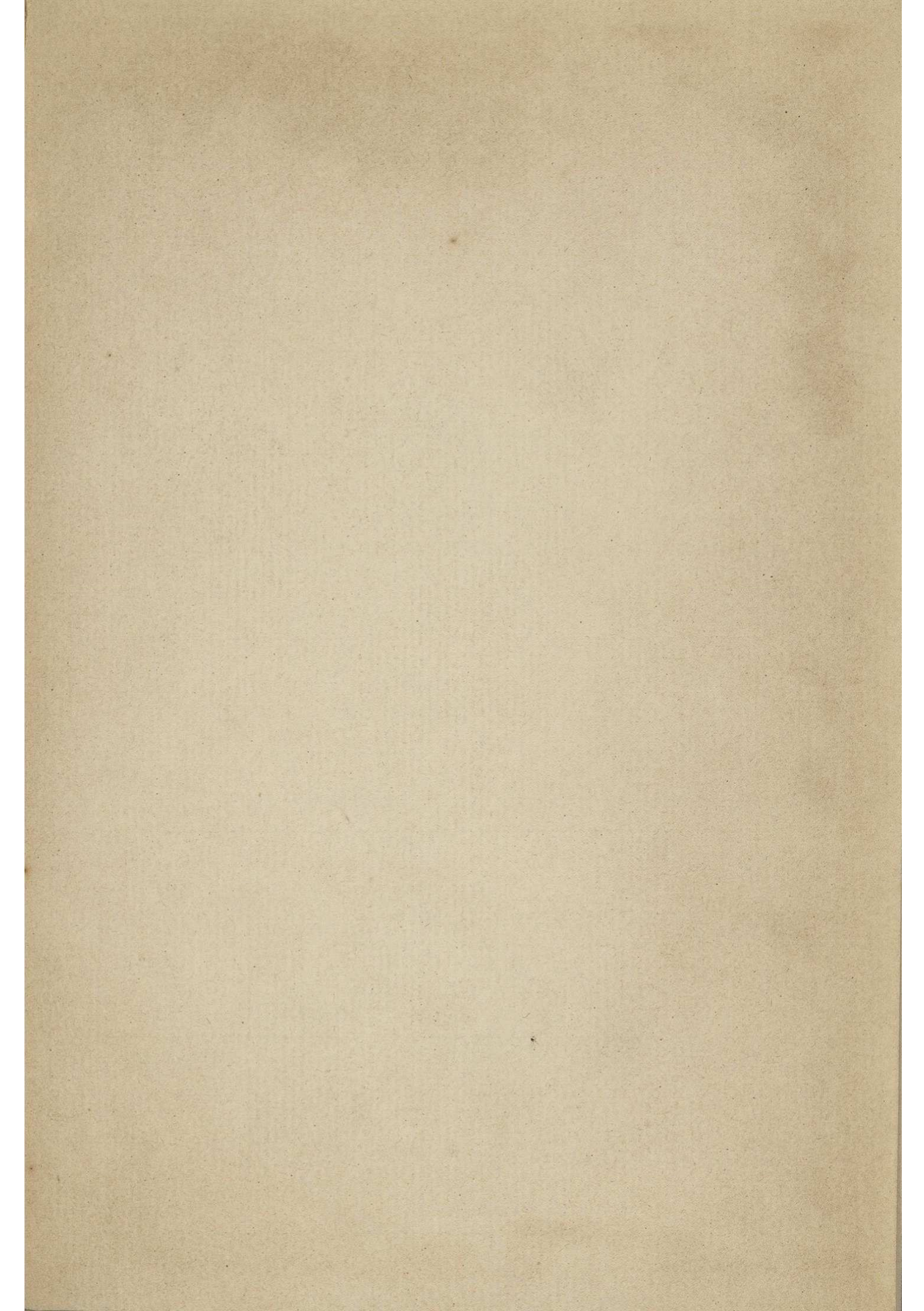
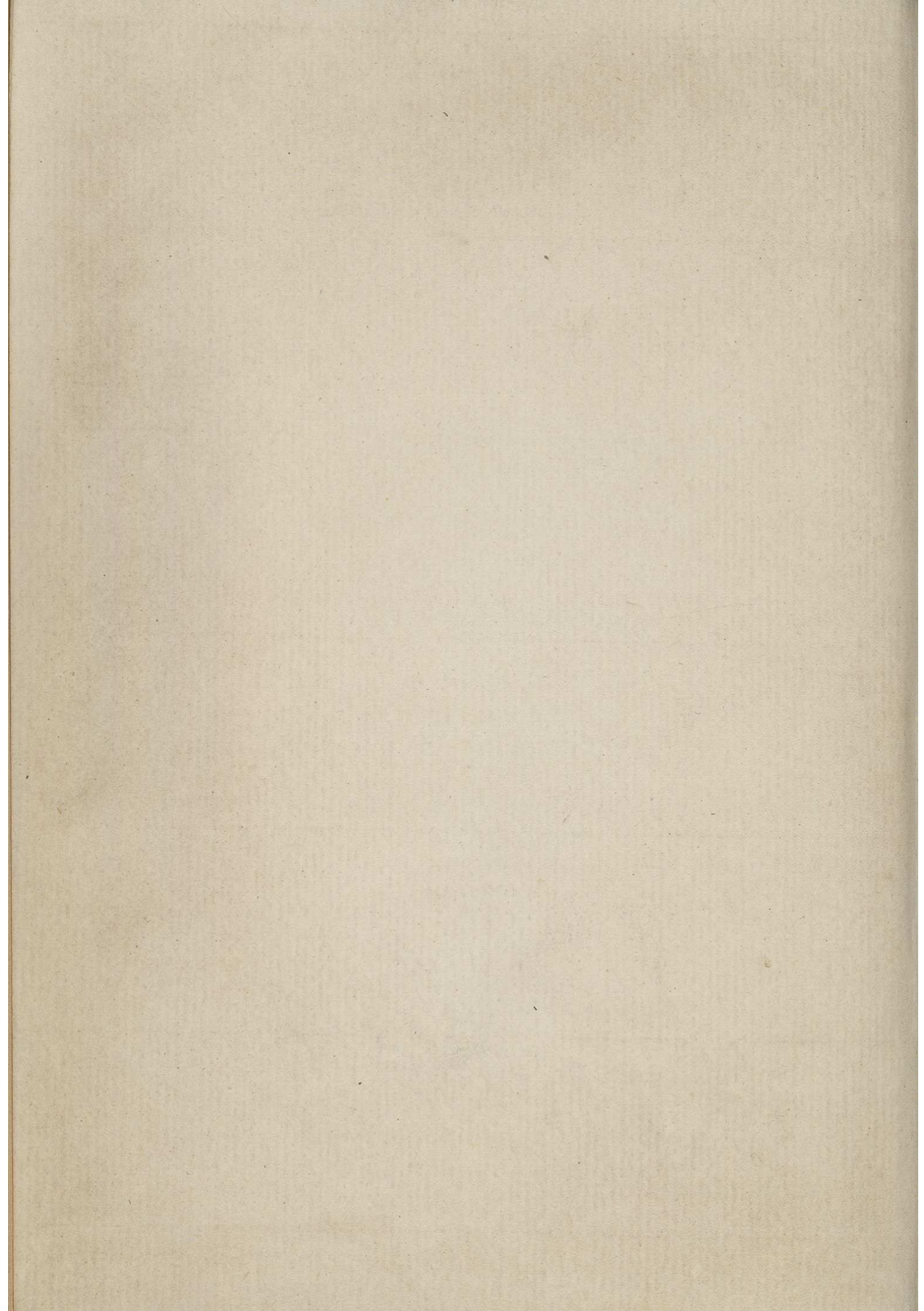

R. XVI. 7ss

Libellus vere aureus nec

MINVS SALVTARIS QVAM FESTI-
uus de optimo reip. statu, deq; noua Insula Vtopia
authore clarissimo viro Thoma Moro inclytæ
ciuitatis Londinensis ciue & vicecomite cu-
ra M. Petri Aegidii Antuerpiensis, & arte
Theodorici Martini Alustensis, Ty-
pographi almæ Louaniensium
Academiæ nunc primum
accuratissime edi-

tus. f.

Ex libris Antonij Papilionis.

Cum gratia & priuilegio.

1516

UTOPIAE INSVLAE FIGVRA

UTOPIENSIVM ALPHABETVM.

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000 1001 1002 1003 1004 1005 1006 1007 1008 1009 1010 1011 1012 1013 1014 1015 1016 1017 1018 1019 1020 1021 1022 1023 1024 1025 1026 1027 1028 1029 1030 1031 1032 1033 1034 103

Tetrastichon vernacula Vtopiensium lingua.

Vtopos ha Boccas peu la
 ΕΠΙΓΛΕCΟ ΘΛΟΦΟΒ ΓΕΕΞΟ
 chama polta chamaan
 ΦΟΔΟ · ΓΛΞΠΟ ΦΟΔΟΟ
 Bargol he maglomi baccan
 ΘΟΠΟΛΞ CΕ ΔΟΟΞΛΔΟ ΘΟΠΟΟ
 soma gymno sophon
 ΗΛΔΟ ΞΘΔΛΛ ΗΛΓCΟΛ
 Agrama gymnosophon labarembacha
 ΟΠΟΔΟ·ΘΕΔΛΛΕΛΓΛ·ΞΟΔΟΓΕΔΘΟΦCΟ
 bodamilomin
 ΕΛΘΟΔΟΞΛΔΟ
 Voluala barchin heman la
 ΗΛΞΕΟΞΟ·ΘΟΠΟCΟ·CΕΔΟ·ΞΟ
 lauoluola dramme pagloni,
 ΞΟΗΛΞΕΛΞΟ·ΘΠΟΔΔΕ·ΓΟΟΞΛΛ

Horum versuum ad verbum hæc est sententia,

Vtopus me dux ex non infula fecit infulam

Vna ego terrarum omnium absq; philosophia

Ciuitatem philosophicam expressi mortalibus

Libēter impartio mea, nō grauatim accipio meliora,

HEXASTICHON ANEMOLII POETE
Laureati Hythlodei ex sorore nepotis in
Vtopiam insulam,

Vtopia priscis dicta, ob infrequentiam,
Nunc ciuitatis æmula Platonicae,
Fortasse victrix, (nam quod illa literis
Deliniauit, hoc ego vna prestiti,)
Viris & opibus optimisque legibus
Eutopia merito sum vocanda nomine.

Clarissimo D. Hieronymo Bullido præposito
Ariensi, Catholici regis Caroli a cōsiliis Petrus
Ægidius Antuerpiensis S. D.

Vperioribus hisce diebus ornatissime
Bullidi misit ad me Thomas ille Mor⁹,
te quoq; teste, cui notissimus est, eximi
um huius ætatis nostræ decus, Vtropi/
am insulam, paucis adhuc mortalibus
cognitam, sed dignam imprimis quam
vt plusq; platoniam omneis velint co/
gnoscere, præsertim ab homine facun/
dissimo sic expressam, sic depictam, sic
oculis subiectam, vt quoties lego, aliquanto plus mihi vide
re videar, q̃ cum ipsum Raphaelem Hythlodeū (nam ei ser
moni æque interfui ac Morus ipse) sua verba sonantem au/
direm. Etiam si vir ille haud vulgari præditus eloquentia
sic rem exponeret, vt facile appareret eum non ea referre, q̃
narrantibus aliis didicisset, sed quæ cominus hausisset ocu/
lis, & in quib⁹ non exiguū tempus esset versatus, homo mea
quidem sententia, regionum, hominum, & rerum experien/
tia vel ipso vlyssæ superior, & qualem octingētis hisce annis
nusquam arbitrer natum, ad quem collat⁹ Vespucius nihil
vidisse putetur. Iam præterq; quod visa q̃ audita narramus
efficacius, aderat homini peculiaris quædam ad explican/
das res dexteritas. Atq; eadem hæc quoties Mori penicillo
depicta contemplor sic afficior, vt mihi videar non unq; in
ipsa versari Vtropia. Et hercle crediderim Raphaelem ipsum
minus in ea insula vidisse per omne quinquennium quod
illic egit, q̃ in Mori descriptione videre liceat. Tantum hoc
currit vndiq; miraculor, vt abigā qd primū, aut potissimū
admirer, felicissimæ memoriæ fide, quæ tot res auditas dū
taxat, pene ad verbum reddere potuerit. an prudētiam qui
vulgo ignotissimos fontes vnde omnia reipublicæ vel ori/
untur mala, vel oriri possent bona, sic animaduertit, an ora

tionis vim ac facultatem, qua tanta sermonis latini puritate, tantis dicendi neruis, tot res complexus est, praesertim vn⁹ in tot publica simul & domestica negotia distractus. Verū hæc omnia tu minus admiraris doctissime Bussidi, qui familiariter etiam consuetudine penitus habes cognitum, hominem maius ac prope diuinum hominis ingenium. In cæteris igitur nihil est, quod illius scriptis queam adicere. Tantum tetraſtichū vernacula Vtopiēſium lingua scriptum, quod a Mori' discessu, forte mihi ostendit Hythlodeus apponendum curauit, præfixo eiusdem gentis alphabeto, tum adiectis ad margines aliquot annotatiunculis. Nam quod de insulæ situ laborat Morus, ne id quidem omnino tacuit Raphael, q̄q̄ paucis admodum, ac velut obiter attigit, velut hoc alii seruans loco. At q̄ id sane nescio quo mō casus quidam malus vtriq̄ nostrum inuidit, si quidem cum ea loqueretur Raphael adierat Morum e famulis quispiam, qui illi nescio quid diceret in aurem, ac mihi quidem tanto attentius auscultanti, comitum quispiam clarius, ob frigus opinor: nauigatione collectum: tuſſiens: dicentis voces aliquot interceptit. Verum non conquiescam: donec hanc quoq̄ partem ad plenum cognouero: adeo vt non solum situm insulæ: sed ipsam etiam poli sublationem sim tibi ad vnguē rediturus: si modo incolumis est noster Hythlodens. Nam varius de homine rumor adfertur: alii affirmant perisse in itinere: rursum alii reuersum ī patriam: sed partim suorum mores non ferentem: partim Vtopiæ desiderio sollicitatum: eo remigrasse. Nam quod huius insulæ nomen nusq̄ apud Cosmographos reperiatur: pulchre dissoluit Hythlodeus ipse. Siquidem fieri potuit: inquit: vt nomen quo veteres sint vsi: postea sit commutatum: aut etiam illos hec fugerit insula: quando & hodie complures oriuntur terræ, priscis illis Geographis intactæ. Quanq̄ quorsum attinet hic argumentis astruere fidem: cum Morus ille sit author? Cæterum quod is ambigit de ædificatione: equidem laudo & agnosco viri modestiam. At mihi visum est op⁹ modis om

Nota.

nibus indignum, quod diu premeretur, & cum primis di-
gnum: quod exeat in manus hominū: idq̃ tuo potissimum
nomine commendatum orbi: vel quod Mori dotes tibi pre-
cipue sint perspectæ: vel quod nemo magis idoneus: qui re-
ctis consiliis iuuet rempublicam: in qua iam annis complu-
ribus: summa cum laude versaris: tum prudentiæ tum in-
tegritatis. Bene vale studiorum Mœcenæ: & huius sæculi
decus. Anuerpiæ Anno M.D.XVI. Cal. Nouembris

IOANNES PALVDANVS CASSILETENSIS
M. PETRO AEGIDIO D. S.

Utopiam Mori tui simulq̃ epigrammata legi. nec
satis scio maiore ne cum voluptate an admirati-
one. felicem Britanniam quæ nūc eiusmodi flo-
reat ingenis, vt cū ipsa possint antiq̃tate certare. Nos stupi-
dos ac plusq̃ plumbeos: si ne tam vicinis q̃dem exemplis ad
eam laudem capessendam expergefieri possumus *αἰχρόν
σιωπῶν* inquit Aristoteles loquente Isocrate. At nobis tur-
pe sit lucris tantum ac voluptatibus vacare. cum apud vl-
timos orbis Britannos, fauore benignitateq̃ principum sic
vigeat eruditio. Quāq̃ hæc laus Græcorum & Italorum
pene fuit propria, tamē habet & Hispania veterum aliquot
splēdida noīa q̃bus se iactat. habet Anacharsides suos effera
Scythia. habet suū Dania Saxonē. habet suū Gallia Budæū.
Tot habet Germania literis celebres viros, tam multos eosq̃
insignes habet Anglia. Nā qd de cæteris cōiectandū est, si tū
p̃stat Morus primū iuuenis. deīde publicis ac domesticis ne-
gociis adeo distract⁹. postremo q̃dvis profitens citius q̃ lras.

Et soli nobis sat beati videmur, si probe prospectum sit eu-
ticulæ & arcæ. Qui ipsi quoque excusso veterino ad hoc pul-
cherrimum certamen accingimur. In quo nec vinci turpe sit
& vincere pulcherrimum. prouocant huc tot vndique exem-
pla, prouocat huc optimus princeps Carolus penes quem
nulli rei amplius est premium: quæ eruditæ virtuti, prouocat
huc vnicus ille rerum bonarum omnium Mœcenas Ioan-
nes Syluagius Borgondix Cancellarius. Maiorem in mo-
dum te rogo doctissime Petre Aegidi vt cum primum lices-
bit Vtopiam euulgandam cures quod quicquid ad rempu-
blicam bene instituendam pertinet, in hac velut in speculo
liceat cernere. Vtinam fiat vt quemadmodum illi nostram
religionem accipere ceperunt: ita nos ab illis administrandæ
reipublicæ rationem mutuemur. Id fortasse facile fieret: si
Theologorum aliquot insignes & inuicti in eam insulam se
conferat: Christi fidem iam suppullulantem prouecturi,
simulque ei⁹ gētis mores & instituta ad nos deportaturi. Mul-
tum debet Vtopia Hythlodeo per quem innotuit indigna
quæ nesciretur. plus eruditissimo moro, cuius penicillo no-
bis tam scite depicta est. porro quod vtrique debetur gratiæ,
eius non minima pars tibi secunda est, qui & illius sermone,
& huius scriptum in lucem emisseris, non mediocri delecta-
mento futurum omnibus, maiori fructui. Si modo diligen-
ter expenderint singula. Meum animum sic excitauit Vto-
pia, vt iam olim a musis desuet⁹, denuo musas lacessiuerim,
quæ feliciter, tu iudicabis. Bene vale Petre Aegidi candidissi-
me, bonorum studiorum & fautor & mysta. Louanii ex æ-
dibus nostris Calen. decemb.

Eiusdem Ioannis Paludani rhetoris Louanien-
in nouam insulam Vtopiam carmen.

Fortes Roma dedit, dedit & laudata disertos
Græcia, frugales inclita Sparta dedit.
Massilia integros dedit, at Germania duos

Comes ac lepidos Attica terra dedit.
Gallia clara pios quondam dedit Africa cautos
Munificos olim terra Britanna dedit
Virtutum ex aliis aliarum exempla petuntur
Gentibus, & quod huic deficit, huic superat
Vna semel totam summam totius honesti
Insula terrigenis Vtopiana dedit.

Gerardus Nouiomagus de Vtopia.
Dulcia lector amas? sunt hic dulcissima quæq;
Vtile si queris: nil legis utilius.
Siue vtruncq; voles, vtroq; hæc insula abundat
Quo linguam exornes, quo doceas animum
Hic fontes aperit recti prauiq; disertus
Morus, Londini gloria prima sui.

Cornelius Grapheus ad lectorem.
Vis noua monstra, nouo dudum nunc orbe reperto?
Viuenti varia vis ratione modos?
Vis qui virtutum fontes? vis vnde malorum
Principia? & quantum rebus inane latet?
Hæc lege, quæ vario Morus dedit ille colore.
Morus Londinae nobilitatis honos.

Hieronimus Buslidius Thomæ Moro
S. D.

Non sat fuit ornatissime More olim omnem curā,
operam, studium, intulisse in rem & commodum
singulorū, nisi vel ea (q̄ tua pietas & liberalitas est)
cōferres in vniuersum, ratus hoc tuū qualecunq; foret) be-
neficium, eo maiorem hinc morari fauorem, venari gratiā,
aucupari gloriā, quanto illud & latius propagatum, & in
plures distributum, pluribus esset profuturum. Quod & si
alias semper præstare contenderis, tamen id maxime es nu-
per mira felicitate adsecut⁹, scilicet pomeridiano illo sermo

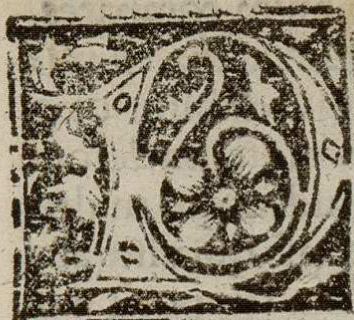
ne abste in literas relato. Quem de recte & bene constituta
(ab omnibus expetenda) Vtopiensium republica ædidiſti
In cuius pulcherrimi instituti felici descriptione nihil est in
quo vel summa eruditio, vel absoluta rerum humanarum
peritia desiderari possit. Quando ea quidem ambo in illo
tanta paritate & æquabili congressu concurrunt, vt neutro
alteri herbã porrigente, vt truncq; æquo Marte de gloria con
tēdat. Tam si quidem multifaria polles doctrina, Rursum
tam multa, eaq; certa rerum peritia, vt prorsus expertus affir
mes quicquid scripseris, Doctissime scribas, quicquid affir
mandum destinaueris, Mira profecto raraq; felicitas, ac pla
ne eo rarior, quo magis ipsa sese inuidens plurimis, non pre
bet nisi raris, Maxime iis, qui sicut candore velint, ita eru
ditione sciant, fide queāt, auctoritate possint, tam pie, recte,
prouide, in commune consulere, sicut tu iam facis probe,
qui quod non solum tibi, verum etiam toti te genitum or
bi existimas, operæ precium duxeris, hoc tuo pulcherrimo
merito, vel totum ipsum orbem demereri: quod præstare a
lia ratione neq; rectius neq; melius potuisses: q̃ ipsis mortas
libus ratione pollentibus: eam reipub. ideam: eam morum
formulam: absolutissimūq; simulacrum præscribere: quo
nullo vnq; in orbe visum sit: vel salubrius institutum: vel ma
gis absolutum: vel quod magis expetendum videatur: vt
pote multo quidem præstante: atq; longo post se interual
lo relinquire: tot celebratissimas: tantopere decantatas La
cedæmoniorum: Atheniensium: Romanorum: respubli
cas. Quæ si iisdem essent auspiciis auspicate: iisdem (quis
bus hæc tua respub.) institutis: legibus: decretis: moribus:
moderate. Profecto hæc nondum labefactatæ & solo æqua
tæ. Iam pro dolor citra spem omnem instauratiōis extinctæ
facerent. Sed contra: incolumes adhuc beatæ: felices: fortu
natissimæ agerent. Interim rerum dominæ: suum late impe
rium terra mariq; sortitæ. Quarum quidem rerum pub

licarum: tu miserandam miseratus sortem: ne aliae itidem
(quæ hodie rerum potitæ summum tenent) parem sustine-
rent vicem: prospicere voluisti: scilicet hac tua absolutissi-
ma republica: quæ non tam in condendis legibus: quàm vel pro-
batissimis magistratibus formandis: maxime elaborauit.
Nec id quidem ab re: quando alioqui sine illis omnes (vel
optimæ) leges, si Platoni credimus: mortuæ censerent. pre-
sertim ad quorum magistratuum simulacrum: probitatis
specimen: exemplar morum: iusticiæ imaginem: totus sta-
tus: & rectus tenor cuiusvis absolutæ reip. sit effingendus. In
quo imprimis concurrant: prudentia in optimatibus: for-
titudo in militibus: temperantia in singulis: iusticia in om-
nibus: quibus quum tua (quam tanto opere celebras) res pub-
lica sit tam pulcherrime: vt liquet: composita. Nō mirum
si hinc veniat non solum multis timenda: sed & cunctis gē-
tibus veneranda: simul omnibus sæculis prædicanda. Id quod
eo magis: quod in ea omnis proprietatis contentione sub-
lata: nulli sit quippiam proprii. Cæterum in rem ipsam com-
munem: communia sunt omnibus omnia: Adeo vt om-
nis res: quævis actio seu publica seu priuata: non ad multo-
rum cupiditatem: non ad paucorum libidinem spectet: sed
ad vnā iusticiam: æquabilitatem: communionem susti-
nendam quantulacunque sit) tota referatur. Quo illa inte-
gre relata: omnis materies fax & fomes: ambitus, luxus, inui-
dentiæ, iniuriæ facessat necesse est. In quæ nonnunquā: aut
priuata rerum possessio: aut ardens habendi sitis: omnium
que miserrima rerum ambitio: mortales (vel reluctantes) p-
trudit: maximo suo id quod incomparabili malo. Quando hic
sæpenumero dissensiones animorum: motus armorum: &
bella plusquam ciuilia derepente oriantur. Quibus non so-
lum florentissimus status beatissimarum rerū pub. fundit⁹
pessundat⁹. Verū illarū olim parta gloria: acti triūphi: clara

trophæa, totiesq; opima spolia, deuictis hostibus relata, penitus obliterantur. Quod si in his hæc nostra pagina minorem forte, ac velim, fidem fecerit, certe in promptu aderunt testes, ad quos te relegem, locupletissimi, videlicet tot & tantæ olim vastatæ vrbes, dirutæ ciuitates, prostratæ respub. incensi & consumpti vici, quorum vti hodie vix vllæ tâtæ calamitatis reliquiæ, aut vestigia visuntur, Ita nec nomina illorum, vlla quantumuis verus, & longe deducta historia, sat probe tenet. Quas quidem insignes clades, vastationes, euerfiones, cæteraq; belli calamitates: nostræ (si quæ sint) respub. facile euaserint: modo ad vnam Vtopienfium rei publicæ normam sese ad amussim componentes, ab ea ne transuersum quidem, vt aiunt, vnguem recedant. Quod sic clemum præstantes, tandē re ipsa cumularissime agnoscent. quantum hoc tuum in se collatum beneficium profuerit, maxime quo accedente didicerint, suam rempubli. saluam incolumem, triumphantem seruare. Proinde tantū tibi suo præsentissimo seruatori debituræ, quantum is haud iniuria promeretur, qui non tantum aliquem e republica ciuem sed vel ipsam totam rempub. seruarit. Interea vale, ac feliciter perge non nihil vsq; meditari, agere, elaborare, quod in rempub. collatum, illi perpetuitatem, tibi immortalitatem addat. Vale doctissime & idem humanissime More, tuæ Britannia, ac nostri huius orbis decus. Ex ædibus nostris Mechliniæ. M. D. XVI.

PREFATIO
in opus de optimo reipublicæ statu.

THOMAS MORVS PETRO AEGIDIOS. P. D.

Vdet me propemodum charissime Pe-
tre Aegidi libellum hunc, de Vtopiana
republica, post annum fere ad te mittere
quem te non dubito intra sesquimen-
sem expectasse. quippe quum scires mi-
hi demptum in hoc opere inueniendi
laborem, neq; de dispositione quicq; fu-
isse cogitandum, cui tantum erant ea recitanda, quæ tecum
vna pariter audiui narrantem Raphaelem, quare nec erat
quod in eloquendo laboretur, quando nec illius sermo po-
tuit exquisitus esse: quum esset primum subitarius, atq; ex-
temporalis, deinde hominis vt scis non perinde latine docti
q; græce, & mea oratio quanto accederet propius ad illius
neglectam simplicitatem, tanto futura sit propior veritas
ti, cui hac in re soli curam & debeo & habeo. Fateor mi Pe-
tre mihi adeo multum laboris hiis rebus paratis detractū,
vt pene nihil fuerit relictum, alioquin huius rei vel excogi-
tatio, vel oeconomia, potuisset, ab ingenio neq; infimo neq;
prorsus indocto postulare, tum temporis non nihil, tū stu-
dii, quod si exigeretur, ut diserte etiam res, nō tantum vere
scriberetur, id vero a me præstari, nullo tempore, nullo stu-
dio potuisset. Nunc vero quum ablatiis curis hiis, in quib;
tantum fuit sudoris exhauriendum, restiterit tantum hoc,
vti sic simpliciter scriberentur audita, nihil erat negotii, sed
huic tamen tam nihilo negotii peragendo, cætera negocia
mea minus fere q; nihil temporis reliquerunt. Dum causas
forenses assidue alias ago, alias audio, alias arbiter finio, ali-
as iudex dirimo, dum hic officii causa visitur: ille negotii,
dum foris totum ferme diem aliis impartior, reliquum me-
is, relinquo mihi, hoc est literis, nihil. Nempe reuerso do-
mum, cum vxore fabulandum est, garriendum cum liberis
colloquendum cum ministris, quæ ego omnia inter nego-
cia numero, quando fieri necesse est. Necesse est autem nisi
velis esse domi tuæ peregrinus. Et dāda omnino opera est,
vt quos vitæ tuæ comites, aut natura prouidit, aut fecit ca-

Morj conditio

Nofa

sus: aut ipse delegisti: hiis vt te q̄ iucūdiſſimum compares,
 modo vt ne comitate corrumpas aut indulgentia ex mi-
 niſtris dominos reddas. Inter hæc quæ dixi elabitur dies,
 menſis, annus: quando ergo ſcribimus: nec interim de ſom-
 no quicq̄ ſum loquutus vt nec de cibo quidem qui multis
 non minus abſumit temporis: q̄ ſomnus ipſe, qui vitæ ab-
 ſumit ferme dimidium. At mihi hoc ſolum temporis ad-
 quiro quod ſomno ciboq̄ ſuffuror, quod quoniam par-
 cum eſt, lente, quia tamen aliquid, aliquando perfeci. atq̄
 ad te mi Petre tranſiſſi Vtopiam vt legeres, & ſi quid ef-
 fuſiſſet nos, vt i tu admoneres. Quanq̄ enim non hac par-
 te penitus diffido mihi (qui vtinam ſic ingenio atq̄ doctri-
 na aliquid eſſem, vt memoriam nō vſquequaq̄ deſtituor)
 non vſque adeo tamen confido, vt credam nihil mihi po-
 tuiſſe excidere. Nam & Ioannes Clemēs puer meus, qui ad-
 fuit vt ſis vna, vt quem a nullo patior ſermone abeſſe in
 quo aliquid eſſe fructus poteſt, quoniam ab hac herba qua
 & latinis literis & græcis cœpit euireſcere, egregiam aliquā
 do frugem (ſpero) in magnum me coniecit dubium. ſiqui-
 dem quum quantū ego recordor, Hythlodeus narrauerit
 Amauroticum illum pontem quo fluuius Anydrus in-
 ſternitur, quingentos habere paſſus in longum, Ioannes
 meus ait detrahendos eſſe ducentos: latitudinem fluminis
 haud ſupra trecentos ibi continere. Ego te rogo rem vt res
 uoces in memoriam. Nam ſi tu cum illo ſentis, ego quoq̄
 adſentiar & me lapſum credam, ſi ipſe non recolās, ſcri-
 bam vt feci quod ipſe recordari videor mihi, nam vt ma-
 xime curabo, ne quid ſit in libro falſi, ita ſi quid ſit in ambi-
 guo, potius mendacium dicam, q̄ mentiar, q̄ malim bonus
 eſſe q̄ prudens. Quanq̄ facile fuerit huic mederi morbo, ſi
 ex Raphaele ipſo aut præſens ſciſciteris aut per literas, qd̄
 neceſſe eſt facias vel ob alium ſcrupulum, qui nobis incidit
 neſcio mea ne culpa magis, an tua, an Raphaelis ipſius. Nā
 neq̄ nobis i mentē venit querere, neq̄ illi dicere, qua i parte
 noui illius orbis Vtopia ſita ſit. Quod non fuiſſe præter-

Nota the-
 ologica m-
 differenti-
 am inter
 mentiri et
 mendaciū
 dicere.

missum sic: vellem profecto mediocri pecunia mea redem-
ptum, vel quod subpudet me nescire, quo in mari sit insula
de qua tam multa recenseam, vel quod sunt apud nos vn⁹
& alter: sed vnus maxime, vir pius & professione Theolo-
gus, qui miro flagrat desiderio adeundæ Vtopiæ, non in-
ani & curiosa libidine collustrandi noua: sed vti religionē
nostram: feliciter ibi cœptam, foueat atq; adaugeat. Quod
quo faciat rite, decreuit ante curare vt mittatur a pontifice
atq; adeo vt creetur Vtopiensibus episcopus, nihil eo scru-
pulo retardatus, quod hoc antistitium sit illi precibus im-
petrādum. Quippe sanctum ducit ambitum, quem non ho-
noris aut questus ratio, sed pietatis respectus pepererit. Nota
Quamobrem te oro mi Petre vti aut prælens, si potes cō-
mode, aut absens per epistolam, compelles Hythlodeum,
atq; efficias, ne quicq; huic operi meo, aut insit falsi, aut veri
deyderetur. Atq; haud scio an præstet ipsum ei librum os-
tendi. Nam neq; aliud æque sufficit si quid est erratum cor-
rigere: neq; is ipse aliter hoc præstare potest, q̃ si quæ sunt a
me scripta perlegerit. ad hæc: fiet vt hoc pacto intelligas, ac-
cipiat ne libenter, an grauatim ferat: hoc operis a me con-
scribi. Nempe si suos labores decreuit ipse mandare literis,
nolit, fortasse me: neq; ego certe velim, Vtopiensium per
me vulgata republica, florem illi gratiamq; nouitatis histo-
riæ suæ præripere. Quanq̃ vt vere dicam nec ipse mecum
satis adhuc cōstitui an sim omnino æditurus. Etenim tam
varia sunt palata mortaliū, tam morosa quorundam in-
genia, tam ingrati animi: tam absurda iudicia, vt cum hiis
haud paulo felicius agi videatur, qui iucundi atq; hilares
genio indulgent suo, q̃ qui semet macerant curis, vt ædant
aliquid quod aliis aut fastidientibus aut ingratis: vel vtili-
tati possit esse: vel voluptati. plurimi literas nesciunt: multi
contemnunt. Barbarus vt durum reiicit: qcqd nō est plane

Sanctus
ambitus

Ingrata
hominum
iudicia.

Simose
cat: homi/
nes nullo
vaso.

Prouer-
bium.

Mira col-
latio.

barbarum, Scioli aspernantur vt triuiale, quicquid ob sole
tis verbis non scatet, quibusdam solum placent vetera, plae
risq; tantum sua. Hic tam tetricus est vt non admittat iocos
hic tam insulsus vt nō ferat sales, tam simi quidam sunt, vt
nasum omnem, velut aquam ab rabido morsus cane refor
mident, adeo mobiles alii sunt vt aliud sedētes probent, ali
ud stantes. Hii sedent ī tabernis & inter pocula de scriptorū
iudicant ingeniis, magnaq; cum authoritate condemnant
vtcunq; lubitum est, suis quēq; scriptis, veluti capilicio
vellicantes, ipsi interim tuti, & quod dici solet, *ἔγω βέλους*.
quippe tam leues & abasi vndiq; vt ne pilum quidem habe
ant boni viri: quo possint apprehendi. Sunt præterea quī
dam tam ingrati: vt quum impense delectentur opere: nihi
lo tamen magis ament authorem. Non absimiles inhumas
nis hospitibus, qui quum opipero conuiuio prolixē sint ex
cepti: saturi demum discedunt domum: nullis habitis gras
tiis ei a quo sunt inuitati. I nunc & hominibus tam delicat
ti palati: tam varii gustus: animi præterea tam memoris &
grati tuis impensis epulum instrue. Sed tamen mi Petre tu
illud age quod dixi cum Hythlodeo: postea tñ integrum es
rit hac de re consulere denuo. Quanq; si id ipsius voluptas
te fiat: quandoquidem scribendi labore defun

ctus: nunc serjo sapio: quod reliquum est

de ædendo: sequar amicorum cons

siliū: atq; imprimis tuum. Va

le dulcis. Petre Aegidi: cū

optima coniuge: ac me

vt soles ama: qñ ego

te amo etiam plus

q̃ soleo.

F I N I S

SERMO RAPHAELIS HYTHLODEI
viri eximii de optimo reipublicæ statu, per
illustrem virum Thomam Morum in-
clytæ Britaniarum vrbis Londini
& Ciuem & Vicecomitem. .i.

Vñ non exigui momenti negocia quædã
inuietissimus Angliæ Rex Henricus eius
nois octauus, oĩbusegregii principis arti-
bus ornatissimus, cū serenissimo Castellæ
prĩcipe Carolo cōtrouersa nup habuisset,
ad ea tractanda componēdaq; oratorē me-
legauit in Flandriam, comitem & collegā
viri incōparabilis Cuthberti Tunstalli quem scriniis nuper
ingenti oĩm gratulatione prefecit, de cuius sane laudib⁹ ni-
hil a me dicetur, nō q; verear ne parū synceræ fidei testis ha-
benda sit amicitia, sed q; virtus eius ac doctrina maior est, q;
vt a me prædicari possit, tū notior vbiq; atq; illustrior, q; vt
debeat, nisi videri velim solē lucerna, quod aiunt, ostēdere.
Occurrerūt nobis Brugis (sic enī cōuenerat) hi, qbus a pri-
cipe negociū demā dabatur egregii viri oēs, in his præfect⁹
Brugensis vir magnificus princeps & caput erat, cæterū os
& pectus Georgius Temsicius Cassiletanus Præpositus, nō
arte solū, verū etiā natura faciū⁹, ad hæc iure cōsultissimus,
tractādi vero negocii cū ingenio tū assiduo rerū vsu eximi-
us artifex, vbi semel atq; iterū congressi qbusdam de rebus
nō satis cōsentiremus, illi in aliquot dies vale nobis dicto,
Bruxellas profecti sunt, principis oraculū sciscitaturi. Ego
me interim (sic enī res ferebat) Antuerpiā cōfero, ibi dum
versor, sæpe me inter alios, sed quo nō alius gratior, inuisit
Petrus Aegidi⁹ Antuerpiæ natus magna fide: & loco apud
suos honesto, dignus honestissimo, qppe iuuenis haud scio
doctior ne, an moratior: est enī & optim⁹ & lĩratissimus ad
hæc aĩo in oēs candido, in amicos vero tā propēso pectore

Henricus viij.

Tunstallus

Parentis

Petrus Aegidi⁹

amore, fide, adfectu tam sincero, vt vix vnũ aut alterũ vsq̃
inuenias quẽ illi sentias oĩbus amicitĩe numeris esse con-
ferẽdũ. Rara illi modestia, nemini lōgius abest fucus, nulli
simplicitas inest prudẽtior, porro sermone tā lepidus & tā
innoxie facit, vt patrie delyderiũ ac laris domestici vxor/
ris & liberorũ, quorũ studio reuiscendorũ nimis q̃ anxie tene-
bar (iã tũ eni pl⁹ quatuor mēlibus abfuerã domo) magna
ex pte mihi dulcissima cōsuetudine sua, & mellitissima cō-
fabulatione leuauerit. Hũc quũ die quadã in templo diuæ
Mariæ quod & opere pulcherrimũ & populo celeberrimũ
est, rei diuinæ interfuissem, atq; pacto sacro parare inde in
hospitiũ redire, forte colloquentẽ video cũ hospite quodã
vergẽtis ad seniũ ætatis, vultu adusto, pmissa barba: penul-
la neglectim ab humero dependete, q̃ mihi ex vultu atq; ha-
bitu nauclerus esse videbat. At Petrus vbi me cōspexit adit
ac salutat respōdere conantẽ seducit paululũ, & vides inqt
hũc: (simul designabat eũ cũ quo loquentẽ viderã) eũ inqt
iam hinc ad te recta parabam ducere. Venisset inq̃ pgratus
mihi tua causa. Imo inqt ille: si noſses hominem, sua. Nam
nemo viuit hodie mortalium oĩm: q̃ tantã tibi hoĩm terra
rũq; incognitarũ narrare possit historiam, quarũ rerũ au-
diẽdarũ scio auidissimum esse te. Ergo inq̃ non pessime cō-
iectaui. Nam primo aspectu protinus sensi hoĩem esse nau-
clerum. At qui inquit aberrasti lōgissime: nauigauit q̃dem
non vt Palinurus: sed vt Vlyſſes: imo velut Plato. Nempe
Raphael iste, sic enim vocatur gentilicio nomine Hythlos
deus, & latinæ linguæ nō indoctus, & græcæ doctissimus
(cuius ideo studiosior q̃ Romanæ fuit: qm̃ totum se ad-
dixerat pbĩe: qua in re nihil quod alicuius momenti sit
præter Senecæ quædam ac Ciceronis extare latine cogno-
uit) relicto fratribus patrimonio quod ei domi fuerat (est
enim lusitanus) orbis terrarũ cōtemplandi studio Ameri-
co Vespucio se adiunxit atq; in tribus posterioribus illarũ
quatuor nauigationũ q̃ passim iã legũtur ppetuus eius co-
mes fuit, nisi qđ in vltima cũ eo nō rediit. Curauit eni atq;

Raphael
Hythlocus

Americus
Vespucius

adeo extorsit ab Americo, vt ipse in his. xxiiii. esset qui ad fi-
 nes postremæ nauigationis in Castello relinquebant. Itaq;
 relictus est, vti obtemperaret animo eius, peregrinatiōis ma-
 gisq; sepulchri curioso, qppe cui hæc assidue sunt in ore, cœ-
 lo tegitur qui non habet vnam & vndiq; ad superos tantū
 dem esse viæ. Quæ mens eius, nisi deus ei propiti⁹ affuisset,
 nimio fuerat illi constatura. Cæterum postq; digresso Ves-
 pusiō multas regiones cum quinque Castellānorum comiti-
 bus emensus est, mirabili tandem fortuna Taprobanen de-
 latus, inde peruenit in Caliquit, vbi repertis commode Lu-
 sitanorum nauibus, in patriam deniq; præter sp̃e reuehitur.
 Hæc vbi narravit Petrus, actis ei gratiis q; tā officiosus in
 me fuisset, vt cui⁹ viri colloquiū mihi gratū speraret, ei⁹ vt
 sermone fruerer, tantā rōnem habuisset, ad Raphaelem me
 cōuerto, tū vbi nos mutuo salutaſsem⁹, atq; illa cōia dixisse-
 mus, q; dici in priō hospitū congressu solent, inde domum
 meam digredimur, ibiq; in horto cōsidentes in scāno cespiti-
 bus herbeis cōstrato cōfabulamur. Narravit ergo nobis,
 quo pacto posteaq; Vespuci⁹ abierat ipse sociiq; eius, q; i Ca-
 stello remāserāt conueniēdo atq; blandiēdo cœpint se pau-
 latim ei⁹ terræ gētib⁹ insinuare, iamq; nō innoxie mō apud
 eas, sed et familiarit̃ versari, tū p̃cipi cuidā (cui⁹ & patria
 mihi, & nomē excidit) grati chariq; esse, ei⁹ liberalitate nar-
 rabat cōmeatū atq; viaticū ipsi & qnq; ei⁹ comitib⁹ affati fu-
 isse subpeditatū, cū itineris (qd p̃ aquā ratib⁹, p̃ terrā curru-
 peragebant) fidelissimo duce, q; eos ad alios p̃cipes, quos
 diligent̃ cōmendati petebant, adduceret. Nā post multorū
 itinera diex oppida atq; vrbes aiebat reperisse se ac nō pessi-
 me institutas magna pplōr frequētia respublicas. Nempe
 sub æquatoris linea tū hinc atq; inde ab vtroq; latere quā-
 tum fere spaciū solis orbita cōplectit̃ vastas subiacere solitu-
 dines perpetuo feruore torridas: squalor vndiq; & tristis re-
 rum facies horrida atq; inculta oīa feris habitata serpentis-
 busq; aut deniq; hoīb⁹ neq; minus efferis q; sint belluæ neq;
 mī⁹ noxiis. Cæterx vbi lōgi⁹ euect⁹ sis, paulatī oīa māſueſce-

apophthe-
gma.

Taprobane.

Caliquit.

innotuit.

medægoris

re, coelū mī⁹ aspū, solū virore blādū, mitiora aīantiū īgenia
tandē aperiri populos, vrbes, oppida, in his assidua nō inter
se modo ac finitimos, sed procul etiam dissitas gentes terra
marique cōmertia. Inde sibi natam facultatem multas vltro
citroq; terras inuisendi. q; nulla nauis ad iter quodlibet in-
struebatur in quam non ille comitesq; eius libentissime ad-
mittebantur. Naues quas primis regionibus conspexerūt,
carina plana fuisse narrabat, vela consutis papyris aut vimi-
nibus intendebantur, alibi coriacea, post vero accuminatas
carinas canobea vela reppererūt, omnia deniq; nostris simi-
lia. Nautae maris ac coeli non imperiti, sed miram se narra-
bat inisse gratiam tradito magnetis vsu, cuius antea penit⁹
erant ignari. ideoq; timide pelago cōsueuisse sese, neq; alias
temere, q̄ aestate credere. Nunc vero eius fiducia lapidis con-
temnunt hyemem, securi magis q̄ tuti, vt periculum sit ne q̄
res magno eis bono futura putabatur, eadem per imprudē-
tiam magnorum causa malorum fiat. Quid quoq; in loco
se vidisse narrauit & longum fuerit explicare, neq; huius est
operis institutum, & alio fortasse loco dicetur a nobis, prae-
sertim quicquid ex vsu fuerit non ignorari, qualia sunt in
primis ea, quae apud populos vsq; ciuilitate conuiuentes ani-
maduertit recte prudenterq; prouisum. His enim de rebus
& nos auidissime rogabamus, & ille libentissime differebat,
omissa interim inquisitione monstrorum, quibus nihil est
minus nouum. Nam Scyllas & celonos rapaces & Lestrigo-
nas populi uoros, atq; eiuscemodi immania portenta, nusq;
fere non inuenias, at sane ac sapienter institutos ciues haud
reperias vbi libet. Cæterum vt multa apud novos illos po-
pulos adnotauit perperam consulta, sic haud pauca recens-
uit, vnde possint exempla sumi corrigendis harum vrbiū,
nationum gentium ac regnorum erroribus idonea, alio, vt
dixi, loco a me commemoranda. Nunc ea tantum referre a-
nimus est, quae de moribus atq; institutis narrabat Vtopi-
ensium, praemisso tamen eo sermone, quo velut tractu quo-
dam ad eius mentionem reipublicae deuentum est. Nam

Vsus Magnetis

*Monstra minime
vana esse.*

quum Raphael prudentissime recensisset, alia hic, alia illic
errata, vtrobiq; certe pluria, tum quæ apud nos, quæue ite
sunt apud illos cauta sapientius, quum vniuscuiusq; popu/
li mores atq; instituta sic teneret, tanq; in quemcunq; locum
diuertisset: totam ibi vitam vixisse videretur, admiratur
hominem Petrus. Miror profecto mi Raphael, inquit, cur
te regi cui piam nō adiungas quorū nemine esse satis scio cui
tu non sis futurus vehementer gratus, vt pote quem hac do
ctrina atq; hac locorum hominumq; peritia non oblectare
solum, sed exemplis quoq; instruere atq; adiuuare consilio
sis idoneus, simul hoc pacto & tuis rebus ægregiæ consulu/
eris, & tuorum omnium commodis magno esse adiuumen
to possis. Quod ad meos attinet, inquit ille, non valde com
moueor, nempe in quos mediocriter opinor me officii mei
partes impleuisse. Nam qb; rebus alii non nisi senes & ægri
cedunt, imo tum quoq; ægre cedunt, quum amplius retine
re nō possunt, eas resego nō sanus mō ac vegetus, sed iuues
nis quoq; cognatis amicisq; dispartiui, q̄s debere puto hac
mea esse benignitate contentos, neq; id exigere atq; expecta
re præterea, vt memet eorum causa regibus in seruitiū de
dam. Bona verba inquit Petrus, mihi visum est non vt ser
uias regibus, sed vt inseruias. Hoc est inquit ille vna syllaba
plusq; seruias. At ego sic censeo inquit Petr⁹ quoquo tu no
mine rem appelles, eam tamen ipsam esse viam, qua nō aliis
mō & priuatim & publice possis cōducere, sed etiam quoq;
ipsius conditiōem reddere foeliciorem. Foeliciorem ne inq;
Raphael ea via facerem a qua abhorret animus! At q̄ nunc
sic viuo vt volo, quod ego certe suspicor paucissimis pur
puratorum eontigere. Quin satis est eorum, qui potentum
amicicias ambiunt, ne magnam putes iacturā fieri si me atq;
vno aut altero mei similibus sint carituri. Tum ego p̄spicu
um est inquā te mi Raphael neq; opum esse neq; potentia
cupidū, atq; ego profecto huius tuæ mentis hominem non
min⁹ veneror ac suspicio, q̄ eorum quēuis q̄ maxime rerum
sunt potētes. Cæterū videbaris plane rem te atq; isthoc aīo

Aduerfc.

tuo tā gñoso, tam vere philosopho dignam factur⁹, si te ita compares, vt vel cum aliquo priuatim incōmodo ingenitū tuū atq; industriam publicis rebus accōmodes, quod nunq̃ tanto cum fructu queas, quanto si a consiliis fueris magno alicui principi ei⁹ (quod te facturū certe scio) recta atq; honesta p̃uaseris, nepe a p̃cipe bonorū malorūq; oīm torrens in totū populum velut a perenni quodam fonte promanat. In te vero tam absoluta doctrina est, vt vel citra magnū regū vsum, porro tanta rerum peritia, vt sine vlla doctrina, egregium consiliarium cuius regum sis p̃stiturus. Bis erras inquit ille mi More, primū in me, deinde in re ipsa. nam neq; mihi ea est facultas, quā tu tribuis, & si maxie esset, tñ quū ocio meo negociū facerem publicā rem nihil promoueam. Primum enim p̃cipes ipsi pleriq; omnes militaribus studiis (quorum ego neq; peritiam habeo neq; desydero) libentius occupātur q̃ bonis pacis artib⁹, maiusq; multo studiū est, q̃b⁹ modis p̃ fas ac nephas noua sibi regna pariant, q̃ vti paria bene administrēt. Præterea quicūq; regib⁹ a consilio sunt, eorum nemo est, qui non aut vere tantum sapit, vt non egeat: aut tantum sibi sapere videtur, vt non libeat alterius probare consilium, nisi quod absurdissimis quibusq; dictis assentiunt & supparasitant eorum, quos vt maxime apud principem gr̃æ student assentatione demereri sibi. Et certe sic est natura comparatum, vt sua culq; inuenta blandiantur. Sic & coruo suus arridet pullus, & suus simeæ catus placet. Quod si quis in illo coetu vel alienis inuidentiu, vel p̃feretium sua, aliquid afferat, quod aut aliis temporibus factum legit, aut aliis fieri locis vidit, ibi qui audiunt perinde agunt, ac si tota sapiētiae suæ periclitaretur opinio, & post illa p̃ stultis plane sint habendi, nisi aliquid sufficiant inuenire, quod in aliorum inuentis vertant vicio. Si cætera destituant, tum huc confugiunt, hæc nostris inquit placevere maioribus, quorū prudētiam vtinam nos æquarem⁹, itaq; hoc dicto veluti egregie perorata re confidunt. Tanq̃ magnum sit periculum, si quis vlla in re deprehēda maior

Sapientem
regibus nostris
non conuenire

M

O

T

A

ribus suis sapiētiōr a quibus tñ, vt q̄q̄ optime consultū est:
ita æquissimo aio valere sinimus, at si qua de re potuit cō-
suli prudētius, eā protinus anīam cupide arreptā mordic⁹
retinemus. Itaq; in hæc iūperba, absurda, ac morosa iudicia
cū sæpe alibi: tū semel in Anglia quoq; incidi. Obsecro inq̄
fuiſti apud nos: Fui inq; atq; aliquot mēſes ibi ſum verſat⁹
non multo poſt eam cladem: qua Anglorum occidentaliū
ciuile aduerſus regē bellum miſerāda ipſorū ſtrage cōpreſ-
ſū eſt. Interea multū debui reuerēdiſſimo patri loāni Mor-
tono Cantuarienſi Archiepō & Cardinali ac tū quoq; An-
glia Cācellario viro mi Petre (nā Moro cognita ſum nar-
raturus) nō authoritate magis, q̄ prudētia ac virtute venes-
rabili. Etenim ſtatura ei mediocris erat: nec ætati: q̄q; ſeræ
cedēs: vultus quem reuerere: nō horreas, in congreſſu nō
difficilis, ſærius tñ & grauis: libido erat aſperius interdum
compellando ſupplicantes experiri: ſed ſine noxa, quid ius
genii, quam animi præſentian: quiſq; præ ſe ferret, qua ve-
lut cognata ſibi virtute, modo abeſſet impudētia delectaba-
tur & vt idoneam ad reſgerendas amplectabatur. Sermo
politus & efficax: iuris magna peritia: ingenium incompa-
rabile: memoria ad prodigium vſq; excellēs. Hæc enī natu-
ra egregia: diſcendo atq; exercendo prouexit. Huius conſi-
liis rex plurimum fidere: multum rei publicæ niti (cum ego
aderam) videbat. quippe q̄ ab prima fere iuuenta protinus
a ſchola coniectus in aulam: maximis in negotiis per omnē
verſatus ætatem: ac variis fortunæ æſtibus aſſidue iactatus
prudentiā rerum (quæ ſic recepta non facile elabiē) multis
magnisq; cum periculis didicerat. Forte fortuna quum die
quodam in eius menſa eſſem: laicus quidam legum veſtra-
tium peritus aderat: is nescio vñ nactus occaſionem cœpit
accurate laudare rigidam illā iuſticiā: q̄ tū illic exercebatur
ī fures: quos paſſim narrabat ſuſpēdi nō unq̄. xx. in vna cru-
ce: atq; eo vehemētius dicebat ſe mirari: cum tā pauci elabe-
rentur ſupplicio: quo malo fato fieret: vtī tā multi tñ ubiq;
graſſarentur. Tum ego (auſus enim ſum libere apud Cardi-

Jo. Morfonus
Cantuarien. Arc.

De legib⁹
paz equis

Attende.

*Qua rati
one fieri
possit ne
tam multi
sint fures.*

nalem loquit: nihil mireris inquā. Nam hæc punitio furum
& supra iustum est & non ex usu publico. Est enim ad vindica
canda furta nimis atrox: nec tamen ad refrenanda sufficiens.
Quippe neque furtum simplex tam ingens facinus est, ut capi
te debeat plecti, neque vlla poena est tanta, ut ab latrociniiis co
hibeat eos: quod nullā aliam artem querendi victus habet. Itaque
hac in re non vos modo: sed bona pars huius orbis imitari videtur
malos præceptores, quod discipulos verberat libetius quam docet.
Decernuntur enim furanti grauiā atque horrenda supplicia,
cum potius multo fuerit puidendum: uti aliquis esset puentus vitæ
ne cuique tam dira sit furandi primū: de hinc pereundi necessitas.
Est inquit ille satis hoc puium, sunt artes mechanicæ: est agri
colatio: ex his tueri vitam liceat, nisi sponte mali esse mallet.
At non sic euades inquit. Nam primū omittamus eos, qui sæpe
vel ab externis bellis vel ciuilibus mutuli redeunt domum
ut nuper apud vos e Cornubienſi prelio, & non ita pridem
e Gallico: qui vel reip. impendunt membra vel regi, quos neque
pristinās artes exercere debilitas patitur, neque ætas nouam di
scere: hos inquit omittamus, quoniam bella per intermissas vices com
meant. Ea contemblemur quæ nullo die non accidunt. Tantus
est ergo nobilium numerus: qui non ipsi modo degant ociosi
tamquam fuci laboribus aliorum, quos puta suorum prædiorum colo
nos augendis redditibus ad viuum usque radunt. Nam eam so
lam frugalitatem nouere, homines alioquin ad mendicitatem usque
prodigi: verum immensam quoque ociosorum stipatorum turbam
circūferunt: qui nullam vniquam querendi victus artem didicere. Hi
simul atque herus obiit: aut ipsi egrotauerunt: eiciunt ilico. nam
& ociosos libetius quam egrotos alunt, & sæpe morietis heres non
præteritus alendæ sufficit paternæ familiæ. interim illi esuriunt
strenue: nisi strenue latrocinentur. Nam quid faciant? Si quidem
ubi errando paululum vestes ac validudinem attriuere morbo
iam squalidos, atque obritos pannis, neque generosi dignantur
accipere: neque audent rustici: non ignari eum qui molliter edu
catus in ocio ac deliciis: solitus sit accinctus acinace ac cetra:
totam viciniam vultu nebulonico despiciere & contemnere

oēs prae se, haud quā idoneum fore, q̄ cū ligone ac marra:
maligna mercede ac victu parco, fideliter inseruiat pauperi.
Ad hāc ille, atq̄ nobis inquit hoc hoīm gen⁹ in primis fo-
uendum est. In his enim, vt pote hominibus animi mag⁹ ex-
celli ac generosioris, q̄ sunt opifices aut agricolae, consistūt
vires ac robur exercit⁹, si qñ sit confligendū bello. Profecto
inq̄ ego eadem op̄ra dicas licet, belli gratia fouēdos esse fu-
res, quibus haud dubie nunq̄ carebitis, dum habebitis hos.
Quin neq̄ latrones sunt instrēui milites, neq̄ milites igna-
uissimi latronū, adeo inter has artes belle conuenit. At hoc
viciū tñ frequēs est nobis, non propriū. est enī oīm fere
gentium cōe. Nam Gallias infestat alia p̄terea pestis pestilen-
tior. Tota patria stipendiariis, in pace quoq̄ (si illa pax est)
oppleta atq̄ obsessa militibus, eadē persuasione inductis, q̄
vos ociosos hic ministros alēdos esse cēsuistis. nempe quod
morosophis visum est, in eo sita esse publicam salutem, si i
prōptu semper adsit validum firmūq̄ praesidium, maxime
veteranorū, neq̄ enī confidunt in exercitatis q̄q̄, vt vel ideo
q̄rendum eis bellum sit, ne imperitos habeant milites, & ho-
mines iugulandi gratis, ne (vt habet facete Salustius) man⁹
aut animus incipiat per ocium torpescere. At q̄ sit pernicio-
sum hmōi beluas alere & Gallia suo malo didicit, & Roma-
norum, Carthaginensium ac Syrorū, tū multarū gentiū exē-
pla declarant, quorū oīm non impium mō, sed agros quoq̄
atq̄ adeo vrbes ipsas parati ipsorū exercit⁹ aliis atq̄ aliis oc-
casionibus euerterunt. Quā vero non magnopere necessariū
vel hic elucescit q̄ ne Galli quidem milites armis ab vnguī-
culis exercitatisimī cum euocatis cōparati vestris, admodū
saepe gloriant̄ superiores sese discessisse, vt ne quid dicā am-
pli⁹, ne praesentib⁹ videar ad blandiri vobis. Sed nec vestri
illi vel opifices vrbici vel rudes atq̄ agrestes agricolae ocio-
sos generosorū stipatores creduntur valde pertimescere, nisi
aut hi q̄bus ad vires atq̄ audaciam corpus contigit inept⁹,
aut quorum animi vis inopia rei familiaris infringit̄, adeo
periculum nullum est, ne quorū valida & robusta corpora,

Galliae peccatum

*Quā pnta-
ciem adfe-
rāt ppetu-
a militum
praesidia.*

De solatw agroy
in pascua

nec ei nisi selectos dignantur gñosi corrumpere, nunc vel elague
scūt ocio, vel negociis ppe muliebribus emolliuntur, iidem
bonis artibus instructi ad vitam, & virilibus exercitati la-
boribus effoementur. Certe utcumq; sese hæc habet res, illud
mihi nequaquam videtur publicæ rei cōducere, in euentum belli,
qd nunq; habetis nisi quū vultis, infinitā eius gñis turbā ale-
re, quod infestat pacem, cuius tanto maior haberi rō q; belli
debeat. Nec hæc tñ sola est furandi necessitas est alia magis
q̄tū credo peculiaris vobis. Quæ nā est ea inquit Cardialis.
Oves inq; vestræ quæ tā mites esse tāq; exiguo solēt ali nūc
vti fert tā edaces atq; indomitæ esse cœperūt, vt hoies deuor-
rent ipsos, agros, domos, oppida vastent ac depopulēt. Ne-
pe qbuscūq; regni partibus nascit lana tenuior, atq; ideo p-
ciosior ibi nobiles & gñosi atq; adeo abbates aliquot sancti
viri, nō his cōtēti redditib; fructib; q; annuis, q; maiorib; suis
solebant ex prædiis crescere, nec habentes satis, q; ociose ac
laute viuētes, nihil in publicum p̄sint nisi cōt ob sint, aruo ni-
hil relinquūt, oīa claudunt pascuis, demoliunt domos diru-
unt oppida, templo dūt taxat stabulādis ouib; relicto & tāq;
parum soli perderent apud uos ferarū saltus, ac viuaria: illi
boni viri habitationes omnes, & quicqd vsq; est culti, vertūt
in solitudinem. Ergo vt vnus helluo inexplibilis ac dira pe-
stis patriæ, continuatis agr, aliquot millia iugex vno circū-
det septo. eiiciunt coloni qdam suis, etiam aut circūscripti
fraude, aut vi oppressi exuunt, aut fatigati iniuriis adigunt
ad venditionē. Itaq; quoquo pacto emigrāt miseri, viri, mu-
lieres: mariti, vxores, orbi, viduæ, parentes cum paruis libe-
ris, & numerosa magis q; diuite familia, vt multis opus ha-
bet manibus res rustica, emigrant in quā e notis atq; assuetis
laribus, nec inueniunt quo se recipiant, supellectilem om-
nem haud magno vendibilem, etiā si manere possit emptor-
rem, quū extrudi necesse est, minimo venūdant, id quū bre-
ui errando insūperint, quid restat aliud deniq; q; vti furent
& pendeant iuste scilicet, aut vagētur atq; mendicent, q̄q; tū
quoq; velut errones cōniciuntur in carcerem, q; ociosi ob

ambulent, quorum operam nemo est qui conducat, quum illi
cupidissime offerat. Nam rusticae rei cui assueverunt nihil
est quod agatur ubi nihil serit. Siqdem vnus opilio atq; bu
bulcus sufficit ei terrae depascendae pecoribus in cuius cul
tum, vt sementi faciendae sufficeret multae poscebant man
Atq; hac ratione fit vt multis in locis annona multo sit cha
rior. Quin lanae quoq; adeo increuit pretium, vt a tenuio
ribus, qui pannos inde solent apud vos conficere, prorsus
emi non possint, atq; ea ratione plures ab opere ablegantur
in ocium. Nam post aucta pascua infinitam ouium vim ab
sumpsit tabes, velut eorum cupiditatem vlciscente deo im
missa in oues lue, quam in ipsorum capita contortam esse fue
rat iusti. Quod si maxie increseat ouium numerus precio
nihil decrescit tm, q; earum, si monopolium appellari no po
test quod no vnus vendit certe oligopolium est. Reciderunt
em fere in manus paucorum eorundemq; diuitum, quos nul
la necessitas vrget ante vendendi q; libet, nec an libet q; liceat
quantilibet. Iam caetera quoq; pecorum genera vt aequae chara
sint, eadem ratio est, atq; hoc etiam amplius, q; dirutis villis,
atq; imminuta re rustica non sint qui foeturam curent. Neq;
enim diuites illi, vt ouium, sic etiam armentorum foetus edu
cant: sed aliunde macra empta vili, posteaq; suis pascuis pin
guerint magno reuendunt. Ideoq; sicuti reor nondum sentie
totum huius rei incommodum. Nempe adhuc his modo lo
cis reddunt cara, vbi vendunt. caeterum vbi aliquandiu celeri ex
tulerit illinc q; nasci possint, tum demum ibi quoq; paulatim decre
sciente copia vbi coemuntur necesse est sic insigni labore in
opia. Ita quare vel maxime foelix haec vestra videbat insu
la, iam ipsam paucorum improba cupiditas vertit in perni
ciem. Na haec annonae charitas in causa est cur q; q; possit
plurimos e familia dimittat, quo queso nisi medicatum, aut
quod generosis animis persuadeas facilius latrocinatum.
Quid quod ad miseram hanc egestatem atq; inopiam adiun
git, importuna luxuries. Nam & ministris nobilium, & opi
ficibus, & ipsis p; modum rusticis, & omnibus deniq; ordini
bus, multum est insolentis apparatus in vestib; nimius victu

Monopolium
Oligopolium

luxus. Iam ganea, lustra, lupanar, et aliud lupanar tabernæ,
 vinariæ, ceruisiariæ, postremo tot improbi ludi, alea, char-
 ta, fritillus, pila, sphaera, discus, an nō hæc celeriter exhausta
 pecunia, recta suos mystas mittunt aliquo latrocinatum?
 Has perniciosas pestes eiicite, statuite, vt villas atq; oppida
 rustica, aut hi restituant qui diruere, aut ea cedant repolitu-
 ris atq; ædificare volentibus. Refrenate coëptiones istas di-
 uitum, ac velut monopolii exercēdi licētiam. Pauciores alā-
 tur ocio, reddat agricolatio, lanificiū instauretur, vt sit ho-
 nestum negocium, quo se vtiliter exercent ociosa ista turba,
 vel quos hactenus inopia fures fecit, vel q nunc erroneos aut
 ociosi sunt ministri, fures nimirum vtriq; futuri. Certe ni-
 si his malis medemini, frustra iactetis exercitam in vindicā-
 da furta iusticiam. nempe speciosam magis, q̄ aut iustā aut
 vtilē. Siqdem quū pessime finitis educari, & mores paulatī
 ab teneri annis corrūpi, puniēdos videlicet, tū demum quū
 ea flagitia viri designent, quorū spē de se perpetuam a pueri-
 cia vsq; prebuerant, qd aliud queso q̄ facitis fures, & lideū
 plectitis? Iam me hæc loquente iuris ille consultus interim
 se ad dicendum composuerat, ac statuerat secum mō illo so-
 lemnī disputantiū vti, q diligētī⁹ repetūt q̄ respōdent, adeo
 bonam partem laudis ponūt in memoria. Belle inquit dixi-
 sti profecto, quū sis videlicet hospes, q̄ magis audire his de
 rebus aliquid potueris, q̄ exacte quicq; cognoscere, id quod
 ego paucis efficiam perspicuū. Nam primū ordine recense-
 bo quæ tu dixisti. deinde ostendam quibus in rebus impo-
 suit tibi nostrarū rerū ignoratio, postremo rōnes tuas oēs di-
 luam atq; dissoluam. Igit̄ vt a primo quod sum pollicit⁹ ex-
 ordiar, q̄ tuor mihi visuses: Tace inqt Cardinalis: nā haud
 respōsur⁹ paucis videris q̄ sic incipias. Quāobrē leuabim⁹ i
 præsenti te hac respondendi molestia, seruaturi tamen inte-
 grum id munus tibi in p̄ximū cōgressum vestrū, quem (nisi
 quid impediat aut te aut Raphaelē hunc) crastin⁹ dies ve-
 lim referat. Sed interim abs te mi Raphael perq̄ libenter au-
 dierim, quare tu furtum putes vltimo supplicio non puni-

Expresit
 morem ei
 Cardinali
 familiarē
 interpellā-
 di si qd lo-
 q̄ci⁹ ageſt.

endum quāq; aliam poenam ipse statuas quæ magis condu-
cat in publicum. Nam tolerandum ne tu quidem sentis. At
si nunc p mortem quoq; tñ in furtum ruit, proposita semel
vitæ securitate, q̄ vis, quis met⁹ posset absterrei maleficos? q̄
mitigatione supplicii, velut præmio quodā ad maleficium
se inuitatos interpretarentur. Oīno mihi videtur inq̄ pater
benignissime homini vitam eripi propter ereptam pecuniā
prorsus iniquum esse. Siquidem cū humana vita ne oīb⁹ q̄
dem fortunæ possēssioib⁹ paria fieri posse arbitror. Quod
si læsam iusticiam, si leges violatas, hac rependi poena dicāt,
haud pecuniam, quid ni merito summum illud ius summa
vocet iniuria? Nam neq; legum probanda sunt tam manlia
na imperia, vt sicubi in leuissimis parum obtemperet, illico
stringant gladium, neq; tam stoica scita, vt omnia peccata a
deo existiment paria, vti nihil iudicent interesse, occidat ne
aligs hoīem an nūmum ei surripiat, inter quæ si quicq; æq/
tas valet) nihil oīno simile aut affine. Deus vetuit occidi
quēq; & nos tam facile occidim⁹ ob ademptam pecuniolā?
Quod si quis interpretetur, illo dei iussu interdictam necis
potestatem, nisi quatenus humana lex declaret occidēdum,
quid obstat quo minus hoīes eodē mō constituent inter se,
quatenus stuprum admittendum sit, adulterandum, peierā
dum? Siquidem quū deus non alienæ modo, verū etiā suæ
cuiq; mort⁹ ius ademerit, Si hominum inter se consensus de
mutua cede certis placitis consentientium, adeo debet vale
re, vt illi⁹ præcepti vinculis eximat suos satellites, q̄ sine vllō
exēplo dei, eos interemerint, quos humana sanctio iussit oc
cidi: an non hoc pacto præceptum illud dei tantum iur⁹ est
habiturum q̄tū humana iura permiserint? ac fiet nimirum
vt ad eundem modum oīb⁹ in rebus statuāt hoīes: quatin⁹
diuina mādata cōueniat obseruari. Deniq; lex Mosaica: q̄q̄
inclemens & aspera: nempe in seruos & quidem obstinatos
lata, tñ pecunia furtum haud morte mulctauit. Ne putem⁹
deū in noua lege clementiæ: qua pater imperat filiis: maio
rem indulsisse nobis inuicem sæuendi licentiam. Hæc sunt

*Furtum simplex
non esse morte
plectendum.*

*Abāliana
imperia
ex Liuiō.*

*Homicidam et
furem non esse
et op. pariter
puniri*

*Res pub-
ca Poly-
ritar apd
Persas.*

*Annotan-
dum nobis
q̄ secus fa-
ciunt.*

cur non licere putem. Quantū vero sit absurdum, atq̄ etiā
p̄niciosum reip. furem atq̄ homicidam ex æquo puniri, ne-
mo est opinor q̄ nesciat. Nempe quū latro conspiciat nō mi-
nus imminere discriminis dūtaxat furti damnato, q̄ si præs-
terea conuincat̄ homicidii, hac vna cogitatione impellitur
incedē ei⁹ quem alioq̄n fuerat tm̄ spoliatur⁹. q̄ppe præterq̄
q̄ dephensio nihil sit plus p̄culi. Est etiam in cede securitas
maior, & maior celandi spes sublato facinoris indice. Itaq̄
dum fures nimis atrocit̄ studemus perterrefacere, in bonorū
incitamus perniciem. Iam quod queri solet: quæ punitio
possit esse commodior: hoc meo iudicio haud paulo facili⁹
est repertu: q̄ quæ possit esse deterior. Cur em̄ dubitemus eā
viā vtilem esse castigandis sceleribus: quā scimus olim tam
diu placuisse Romam administrādæ reipu. peritissimis.
Nempe hi magnorū facinorum cōuictos in lapidicinas: atq̄
fodienda metalla damnabant: perpetuis adseruandos vine-
culis. Quāq̄ ego quod ad hanc rem attinet: nullius institue-
tum gentis magis probo: q̄ id quod interea dū pegrinabar:
in Perside obseruatū apud vulgo dictos Polyleritas adno-
taxi: populum neq̄ exiguum neq̄ imprudenter institutum
& nisi q̄ tributū quotānis Persarū pendit regi: cætera libere
ac suis p̄missum legib⁹. Cæterū qm̄ longe ab mari: mōtib⁹
fere circūdati: & suæ terræ nulla in re maligne contenti fru-
ctibus: neq̄ adeūt alios sæpe neq̄ adeunt. tñ ex vetusto mo-
re gentis: neq̄ fines prorogare student: & quos hñt ab omni
facile iniuria: & montes tuent̄: & p̄sio quā rerū potenti p/
soluunt: immunes p̄sus ab milicia: haud perinde splēdide
atq̄ cōmode: felicesq̄ magis q̄ nobiles aut clari degūt. quip̄
pe ne noīe qdē opinor præterq̄ cōterminis admodū: sat notū.
Ergo apud hos furti q̄ peragunt, qd̄ sustulere dño reddunt,
non, quod alibi fieri solet, principi: vtpote cui tm̄ iuris esse
censent ī rem furtiuam q̄tū ipsi furī. Sin res perierit: precio
ex bonis furū cōfecto ac persoluto tū reliquo vxorib⁹ eorū
atq̄ liberis integro: ip̄i dānantī opa: ac nisi atrocit̄ cōmissū
furtū est: neq̄ claudunt ergastulo: neq̄ gestant cōpedes: sed

liberi ac soluti in publicis occupant operibus. detrectantes ac languidius gerentes sese: non tam viculis coercentur quam excitant verberibus, strenuam nauantes opam: absunt a contumeliis: noctu tamen nocturnis censiti cubiculis includuntur. praeter assiduum laborem nihil incommodi est in vita. Alia enim haud durior quam. n. publicae rei seruiunt: e publico. alibi aliter. Si quidem alicubi quod impeditur in eos ex eleemosina colligitur: atque ea via quae incerta: tamen ut est ille populus misericors nulla reperitur vberior. alibi redditus quidam publici ad id destinantur. Est ubi certum in eos versus tributum viritum conferunt. Quin aliquot in locis nullum publicum opus faciunt: sed ut priuatim quisque eget mercenariis ita illorum cuiuspiam in eum diem operam: statata mercede conducit apud forum: paulo minoris quam quarsi libera fuerat conducturum: praeterea fas est seruilem ignauiam flagris corripere. Sic fit uti nunquam opere careant: & praeter victum aliquid quoque die ab singulis publico inferat aulario. Vno quodam colore vestiuntur & omnes & soli: capillo non abraso verum paulo supra auriculas attonso: e quarum altera paululum praescinditur. Cibum cuique ab amicis dari: potumque ac sui coloris vestem: licet pecuniam datam esse danti pariter atque accipienti capitale: neque minus periculo suum. etiam homini libero quacumque de causa nummum a damnato recepisse: & seruos item (sic enim damnatos vocant) arma contingere. Suos quaque regio propria distinguit nota: quam abiecisse capitale est: ut vel extra suos conspici fines: vel cum alterius regionis seruo quocumque esse collocutum. At neque tutior fugae meditatio quam ipsa est fuga. Quin conscius talis fuisse consilii in seruo nex est: in libero seruitus. Contra indicia praemia decreta sunt: libero pecunia: seruo libertas. utriusque vero venia atque impunitas conscientiae: ne quando persequi malum consilium quam poenitere sit tutius. Huius rei haec lex atque huius ordo est quem dixi quod quantum habeat humanitatis & comodi facile patet. quoniam sic irascitur ut vicia pumat seruati hominibus atque ita tractat ut bonos esse necesse sit. & quantum animi dani dederunt tamen reliqua vita refartiant. porro ne ad pristinos relapsi mores adeo nullus est metus ut viatores quoque quibus ita aliquo in

Et idem homodie famuli nobilium pulchrum sibi ducunt

stitutum est, non aliis viæ ducibus sese tutiores arbitrentur
q̃ seruis illis ad quamq̃ regionem subinde commutatis. Ne
pe ad perpetrandum latrocinium nihil habent vsq̃ non im
portunum: manus inermes: pecunia tantum sceleris index:
deprehenso parata viuidicta: neq̃ spes vlla prorsus fugiendi
quoq̃. Quo enim pacto falleret ac tegeret fugã: homo nul
la vestiũ parte p̃plo sil'is: nisi abeat nud⁹: qn sic quoq̃ fugiẽ
tem proderet auricula. At ne inuito saltem consilio coniuret
in remp. id demum scilicet periculum est. quasi in tantã ve
nire spem vlla possit vicinia non tentatis ac sollicitatis ante
multarũ regionum seruiciis: quæ tm̃ absunt a facultate cõ
spiradi: vt ne conuenire quidem: & colloqui aut salutare se
mutuo liceat: vt credantur interim id consilium intrepide
creditori suis: quod reticentibus periculosum, prodentib⁹
maximo esse bono sciant. Quum contra nemo sit prorsus
exspes: obediendo ac præferendo bonamq̃ de se prebendo
spem: emendatioris in posterum vitæ: posse his modis fieri:
vt libertatẽ aliquñ recuperet. quippe nullo nō anno resti
tutis aliquot cõmendatione patiẽtiæ. Hæc quum dixissem
atq̃ adiecissem nihil mihi videri causæ quare nō hic modus
haberi vel in Angliã possit: multo maiore cum fructu: q̃ illa
iusticia, quam iuris ille peritus tanto opere laudauerat. Sub
hæc ille: nempe iure consultus. Nunq̃ inquit istud sic stabili
liri queat in Anglia: vt non in summum discrimen adducat
remp. & simul hæc dicens cõmouit caput ac distorsit labrũ
atq̃ ita conticuit. Et omnes qui aderant: pedibus in ei⁹ ibāt
sententiam. Tum Cardinalis non est inquit procliue diuina
re: commodè ne an secus res cessura sit nullo prorsus facto
periculo. Verum si pronũciata mortis sēntētia: differri exe
cutionē iubeat princeps: atq̃ hunc experia t̃ morē: cohibet
asylorum priuilegiis. Tum vero si res comprobetur euen
tu esse vtilis: rectum fuerit eam stabiliri. alioqui tunc quoq̃
afficere supplicio eos: qui sunt ante damnati: neq̃ minuse
republica fuerit: neq̃ magis iniustum: q̃ si nunc idem fieret:
nec vllum interea nasci ex ea re potest periculũ. Quin mihi

certe videtur erroneus quoque ad eundem posse modum non
pessime tractari, in quos hactenus tam multis æditis legibus
nihil promouimus tamen. Hæc ubi dixit Cardinalis, quæ
me narrante contempserant omnes, eadem nemo non certas
tim laudibus est prosequutus, maxime tamen illud de erro-
ribus, quoniam hoc ab ipso adiectum est. Nescio an quæ sunt se-
cuta silere prestitit. erant enim ridicula, sed narrabo tamē.
nam non erant mala, & aliquid ad hanc rem pertinebant.

Adstabat forte parasitus quidam, qui videri volebat imitari
morionem, sed ita simulabat, ut propior vero esset, tam fri-
gidis dictis captans risum, ut ipse sæpius quam dicta sua ridere-
tur. Excidebant homini tamen interdum quædam, adeo non ab-
furda ut fidem adagio facerent crebro iactu iaci aliquando venerē

Festinus
dialogus
fratris et
morionis.

Is ergo, dicente quodam e conuiuiis: Iam meo sermone bene
prouisum esse furibus, atque a Cardinale etiā cautum de erro-
ribus, restare nunc uti his præterea consuleretur publicitus,
quos ad ægestatē morbus aut senectus impulisset atque ad labores
unde viui possit, reddidisset impotes. Sine inquit me. nam
ego & hoc recte ut fiat videro. Etenim hoc genus hominum
misere cupio aliquo ex conspectu amoliri meo, ita me male
vexarunt sæpe, cum querulis illis opplorationibus flagita-
rent pecuniam, quas nunquam tamen tam commode potuerunt
occinere, ut nummum a me extorquerent. Quippe semper
alterum euenit, ut aut non libeat dare, aut ne liceat quidem,
quando nihil est quod detur. Itaque nunc coeperunt sapere. nam
ne perdant operam, ubi me præterire vident, prætermittunt
taciti, ita nihil a me sperant amplius. non hercule magis quam si
essem sacerdos. Sed illos ego mendicos omnes lata lege dis-
tribui ac dispartiri iubeo in benedictinorum coenobia, & fieri
laicos ut vocant monachos: Mulieres moniales esse impero.
Subrisit Cardinalis & approbat ioco, cæteri etiam særio.
Cæterum Theologus quidam frater hoc dicto in sacerdos
tes ac monachos adeo est exhilaratus, ut iam ipse quoque coe-
perit ludere homo alioque prope ad temeritatem grauis. At ne sic
quidem inquit extricaberis a mendicis: nisi nobis quoque pro-

Adagium

Prover-
bium vul-
go tactum
apud men-
dicos.

Alludit ad
illud, per
anum: tra-
lo p'susus
aceto,

Ut seru at
decoruz in
narratioe;

Apparet
fratres ob
imperitiā
zelus abu-
suz neutro
genere si-
cut hoc
scelus

spexeris fratribus. Atqui, inquit parasitus, hoc iam curatum est. Nā Cardinalis egregie prospexit vobis quū statueret deco-
hercendis atq; ope exercēdis erroribus. nā vos estis errone-
maximi. Hoc quoq; dictum, quū coniectis in Cardinalem
oculis eū viderent non abnuere, coeperūt omnes non illibē-
ter arripere, excepto fratre. Nā is (neq; eqdē miror) tali per-
fusis aceto, sic indignatus est atq; incanduit, vt nec a conui-
ciis qdē potuerit temperare. hoīem vocauit nebulonem, de-
tractorē, susurronem, & filium pditionis minas interim ter-
ribiles citans e scriptura sacra. Iam scurra særio scurrari cœ-
pit, & erat plane in sua palestra. Noli inqt irasci bone frater,
scriptum est, in patientia vestra possidebitis animas vestras.
Rursum frater (referam enim ipsi verba) non irascor inqt
furcifer, vel saltem non pecco. Nā psalmista dicit, Irascimī-
ni & nolite peccare. Admonitus dein frater a Cardinale suauī-
ter, vt suos affectus compesceret. Non dñe inqt ego loquor
nisi ex bono zelo sicut debeo. Nā viri sancti habuerunt bo-
num zelum, vñ dicit zelus domus tuæ comedit me. & cani-
tur i ecclesiis, Irrisores Helizei, dū conscēdit domū dei, zelus
calui sentiunt, sicut fortasse sentiet iste derisor, scurra, ribal-
dus. Facis inqt Cardinal' bono fortassis affectu, sed mihi vi-
deris factur', nescio an sancti' certe sapiēti', si te ita cōpares,
ne cū hoīe stulto & ridiculo ridiculū tibi certamen īstituas.
Non dñe inqt, nō facerē sapiēti'. Nā Solomon ipse sapiētis-
simus dicit: Respōde stulto s'm stulticiā eius, sicut ego nūc
facio, & demōstro ei foueā in quā cadet, nisi bñ p'caueat. Nā
si mlti irrisesores Helizei q erat tñ vn' calu', senserūt zel' cal-
ui, qto magis sentiet vnus derisor multorū frat' in qb' sunt
multi calui: & ēt habem' bullā papalē, p quā oēs q derident
nos sunt excōicati Cardinalis vbi vidit nullū fieri finē, nū-
tū ablegato parasito, ac aliam in rē cōmodū verso sermone,
paulo post surgit emēsa atq; audiēdis cliētum negotiis de-
dit se, nosq; dimisit. En mi More q lōgo te sermone oneraui:
quod tā diu facere plane puduisset me, nisi tu & cupide fla-
gitasses, & sic videreris audire tāq nollēs qcūq; eius confabula

tiōis omitti, q̄ q̄q̄ aliq̄to p̄stricti⁹, narrāda tñ mihi fuit oīno
 pp̄t eorū iudiciū, q̄ q̄ me dicēte spreuerāt, eadē rursus euesti/
 gio nō iprobāte Cardiale, ēt ip̄i cōprobarūt, vsq̄ adeo assen/
 tates ei, vt parasiti quoq̄ eius inuētis, q̄ dñs p̄ iocū nō asp̄na/
 bāt, adblādirent & s̄erio pp̄modū admitterēt. Vt hīc pos/
 sis estimare q̄ti me ac mea cōsilia aulici forent existimaturi.
 Profecto mi Raphael inq̄ magna me affecisti voluptate, ita
 s̄t abs te dicta prudēt s̄l & lepide oīa, p̄terea vis⁹ mihi inte/
 rī sū, nō solū i patriā versari, v̄x̄ ēt repuerascere quodā mō
 iucūda recordatiōe Cardinalis illi⁹, i cui⁹ aula puer sū educa/
 t⁹, cui⁹ viri memoriā qd tu tā ip̄se faues, nō credas mi Ra/
 phael q̄to mihi sis effect⁹ hoc noīe charior, cū eēs alioq̄ cha/
 riissim⁹. Cāterū nō possum adhuc villo pacto meā demutare
 snīam, qn te plane putē, si aīm iducas tuū, vt i ne ab aulis pri/
 cipū abhorreas, i publicū posse te tuis cōsiliis, p̄rimū boni
 cōferre. q̄re nihil mag⁹ icūbit tuo, hoc ē boni viri officio. Siq̄
 dēcū tu⁹ cēseat Plato, resp. ita demū futuras esse felices, si aut
 regnēt p̄hi, aut reges p̄bophentē: q̄ procul aberit felicitas, si
 p̄hi regib⁹ nec dignētur saltē suū impartiri cōsiliū. Nō sunt
 inq̄t ille tā ingrati, qn id libēter facerēt, imo multi libris edi/
 tis iā fecerūt, si hīi q̄ rerū potiūtur essent parati, bene cōsula/
 tis parere. Sed bñ haud dubie p̄uidit Plato: nisi reges p̄bo/
 phent̄ ipsi, nūq̄ futurū, vt pueris opinōib⁹ a pueris imbuti
 atq̄ infecti penitus p̄bantiū cōprobēt cōsilia. qd ipse quoq̄
 expiebat apud Dionysīū. An nō me putas, si apud aliquē re/
 gū decreta sana pponerē: & p̄niciosa malorū seia, conarer illi
 euellere p̄tin⁹ aut eiiciendū aut habēdū ludibrio? Age finge
 me apud regē esse Galloꝝ, atq̄ i ei⁹ cōsidere cōsilio, dū i secre/
 tissio secessu p̄sidēte r̄ge ip̄o, i corona prudētissimorū hoīm,
 magnis agit studiis, qb⁹ artib⁹ ac machinamēt Mediolanū
 retineat: ac fugitiuā illā Neapolī ad se retrahat: postea vero
 euertat Venetos, ac totā Italiā subiiciat sibi. deinde flādro
 brabātos, totā postr̄co burgūdiā suā faciat ditiōis. Atq̄ al̄s
 p̄terea gētes q̄rū regnū iā olī aīo iuasit. Hīc dū ali⁹ suadet fe/
 riēdū cū venet⁹ foed⁹ tāti sp̄ duraturū, dū ip̄is fuerit cōmodū

Plato

A T N
T E D E

Tecte gal
los dehoz/
tatur ab
italia pas
randa.

Eluetii cō
ducticij

cum illis communicandum consilium. quin deponendam quoque apud eosdem aliquam prædæ partem, quam reb⁹ ex sententia peractis repetat, dum alius consulit conducendos Germanos, alius pecunia demulcendos Eluetios. Alius aduersum numen imperatoriae maiestatis, auro, velut anathemate, propiciandum. Dum alii videtur cum Arragonū rege cōponendas esse res, & alieno Nauariæ regno, velut pacis authoramēto cedendum: Alius interim censet Castelliae principē aliqua spe affinitatis irretiendum, atque aulicos nobiles aliquot in suam factionem certa pensione esse pertrahendos. Dum maximus omnium nodus occurrit, quid statuendum interim de Anglia sit. Cæterum de pace tractandum tamen, & constringenda firmissimis vīculis semper infirma societas, amici vocentur suscipiantur vt inimici. Habendos igitur paratos velut in statione Scotos, ad omnem intentos occasionem, si quid se cōmoueant Angli protinus immittēdos. Ad hæc fouendum exulem nobilem aliquem occulte, namque id aperte ne fiat prohibent fœdera, qui id regnum sibi deberi contendat, vt ea velut ansa contineat, suspectum sibi principem. Hic inquā in tanto rerum molimine tot egregiis viris ad bellum sua certatim consilia cōferentibus, si ego homuncio surgam, ac verti iubeam vela, omittendam Italiā censeam & domū dicam esse manendū, vnum Galliae regnū fere mai⁹ esse, q̄ vt commode possit ab vno administrari, ne sibi putet rex de aliis adiiciēdis esse cogitādū. Tum si illis proponerem decreta Achoriorū populi, Vtopiensium insulæ ad Euronoton oppositi, q̄ quum olim bellum gessissent, vt regi suo aliud obtinerēt regnum quod affinitatis antiquæ causa sibi contendebat hæreditate deberi, cōsequuti tādē id, vbi viderūt nihil sibi minus esse molestiæ in retinendo, q̄ in quærēdo ptulerūt, verū assidua pullulare semina, vel intnæ rebelliois vel externæ icursiois in deditos ita sp̄ aut pro illis, aut cōtra pugnandū, nunq̄ dari facultatē dimittendi exercitus, compilari interim se, efferri foras pecuniam, alienæ gloriolæ suum impendī sanguinem, Pacem

Exēplum
annotand

Achorij populi
vtop.

nihilo tutiorem domi, corruptos bello mores, imbibitam
 latrocinandi libidinem, confirmatam cedibus audaciam, le-
 ges esse cōtemptui, quod rex in duorum curam regnorum
 distractus minus in vtrumvis animum posset intēdere. Cū
 viderent alioqui tantis malis nullum finem fore, inito tan-
 dem consilio, regi suo humanissime fecerunt optionem reti-
 nendi vtrius regni vellet, nam vtriusq; nō fore potestatem:
se plures esse q̄ qui a dimidiato possint rege gubernari, quū
nemo sit libenter admissurus mulionē sibi cū alio cōmune.
 Ita coactus est ille bonus princeps, nouo regno cui piā ex a-
 micis relicto (q̄ breui etiā post eiectus est) antiquo esse cōtē-
 tus. Præterea si ostenderem omnes hos conatus belloꝝ qui-
 bus tot nationes eius causa tumultuarentur, quum thesau-
 ros eius exhausissent, ac destruxissent populum, aliqua tan-
 dem fortuna frustra cessuros tamen, proinde auitum regnū
 coleret, ornaret quantum posset, & faceret q̄ florētissimum.
 A met suos & ametur a suis, cū his vna viuat, imperetq; sua-
 uiter, atq; alia regna valere sinat, quādo id quod nunc ei cō-
 tigiſſet satis amplum superq̄ esset. Hanc orationem quibus
 auribus mi More putas excipiendam? Profecto non valde
 prouis inquam. Pergamus ergo inquit: si cōsiliariis cum re-
 ge quopiam tractantibus, & cōminiscentibus quib⁹ technis
 ei queant coaceruare thesauros, dum vnus intendendam cō-
 sulit æstimationem monetæ quum ipsi sit eroganda pecu-
 nia, deiciendam rursus infra iustum quum fuerit corrogan-
 da, vti & multū æris paruo dissoluat, & pro paruo multum
 recipiat: Dum ali⁹ suadet vt bellum simulet, atq; eo prætex-
 tu coacta pecunia cum visum erit faciat pacem, sanctis ceri-
 moniis, quo plebeculæ oculis fiat prestigium miseratus vis-
 delicet humanum sanguinem princeps pius: Dū ali⁹ ei sug-
 gerit in mentem antiquas quasdam & tineaſ ad eas leges, lō-
 ga dissuetudine antiq̄tas, quas quod nemo latas meminisset
 omnes sint trāsgressi, earum ergo multas iubeat exigi, nul-
 lum vberioſorem prouentum esse, nullum magis honorificū
 vtpote qui iusticiæ præ se personam ferat: Dum ab alio ad/

Technas corra-
 denda pecunia
 quam exoac te
 depmpt.

No
 T
 A

monetur, vti sub magnis mulctis multa prohibeat: maxime
alia: quæ ne fiant in re sit populi. post pecunia cū illis dispē
set, quoq; cōmodis obstat interdictum: sic & a populo grām
iniri, & duplex adferri cōpendium, vel dum hii mulctantur
quos q̄stus cupiditas pellexit in casses, vel dum aliis vendit
priuilegia, tanto pluris: q̄to scilicet fuerit melior princeps:
vtpote q̄ grauatim quicq; cōtra populi cōmodum priuato
cuiq; indulgeat: & ob id nō nisi magno precio. Dum aliusei
perluadet obstringēdos sibi iudices, q̄ quauis ī re pro regio
iure disceptent accersendos præterea in palatiū atq; inuitā
dos vti corā se de suis rebus differant, ita nullā cām eius tam
aperte iniq; fore in qua nō aliqs eorū vel contradicendi stu
dio: vel pudore dicēdi eadē: vel quo grām ineant apud eum
aliquā reperiant rimā qua possit intedi calumniā. Sic dum
iudicibus diuersa sentientibus res per se clarissima disputat
& veritas in quæstionem venit: an sam cōmodum regi dari,
pro suo cōmodo ius interpretandi. cæteros aut pudore ac
cessuros aut metu, sic intrepide fertur: postea pro tribunali
snia. Neq; enī deesse prætextus potest pronūciantī pro pri
cipe. Nempe cui sat est aut æq̄tatem a sua parte esse, aut ver
ba legis: aut cōtortum scripti sensum: aut q̄ legibus deniq;
oībus præponderat: apud religiosos iudices principis indi
sputabile prærogatiuā. Dum oēs in Crassiano illo cōsentia
unt atq; cōspirāt. Nullā aurivim satis esse principi: cui sit as
lendus exercitus. præterea nihil iniuste regem facere, vt ma
xime etiam velit posse. Quippe oīa oīm eius esse: vt hoīes
etiam ipsos: tm̄ vero cuiq; esse proprium q̄tum regis beni
gnitas ei nō ademerit, quod ipsum vt q̄ minimū sit: princī
pis multum referre / vt cuius tutamentū ī eo situm sit: ne po
pulus diuitiis aut libertate lasciuat quod hæ res minus pa
tiēter ferāt dura atq; iniusta imperia quā cōtra egestas atq;
inopia retūdat animos ac patiētes reddat: adimāq; pressis
generosos: rebellandi spiritus. Hic si ego rursus adsurgens
contēdā hæc cōsilia oīa regi & inhonestā esse & pernicioſa.
Cuius nō honor mō: sed securitas quoq; ī ppli. magis opi

Crassi di
uitis dictū

b⁹ sita sit q̄ suis, quos si ostēdā, regē sibi deligere sua cā nō re-
gis: videlicet vti ei⁹ labore ac studio ipsi cōmode viuāt tuti/
q̄ ab iniuriis: eo q̄ mag⁹ ad principē eā ptinere curā: vt pplō
bñ sit suo: q̄ vt sibi: nō aliē ac pastoris officiū est: oues poti⁹
q̄ semet pascere: q̄ tin⁹ opilio est. Nam qd̄ ppli egestatē cōseāt
pacis p̄sidiū esse: longissime aberrare eos ipsa res docet. Ne-
pe vbi pl⁹ rixarū cōperias q̄ inter mēdicos: Quis intēti⁹ mu-
tationi rex studet q̄ cui minie placet p̄ns vitæ stat⁹: Aut cui
deniq̄ audacior ipet⁹ ad cōturbāda oīa: spe alicūde lucrādi,
q̄ cui iā nihil est qd̄ possit pdere: Quod si rex aliq̄s adeo aut
contēpt⁹ esset: aut iuisus suis: vt aliē eos cōtinere i officio nō
possit: nisi cōtumeliis: cōpilatiōe: & sectiōe grasset eosq̄ redi-
gat ad mēdicatē, p̄stiterit illi p̄fecto regno se abdicare, q̄ his
retinere artib⁹ q̄b⁹ q̄q̄ impiū nōme retineat: certe amittit ma-
iestatē. Neq̄ enim regiæ dignitatis ē: impiū in mēdicos exer-
cere: sed in opulētos poti⁹ atq̄ felices. Qd̄ ipsum sensit certe
vir erecti ac sublimis ai Fabrici⁹: cū respōderet malle se im-
perare diuitib⁹ q̄ diuitē esse. Et p̄fecto vnū aliq̄ue voluptate
ac deliciis fluere: gementib⁹ vndiq̄ ac lamētantib⁹ aliis: hoc
nō est regni sed carceris esse custodē. Deniq̄ vt impitissim⁹
medic⁹ est: q̄ morbū nescit nisi morbo curare: ita q̄ vitā ciui-
um nō nouit alia via corrigere, q̄ adēptis vitæ cōmodis: is se
nescire fateat̄ impare liberis: qn̄ aut inertia poti⁹ mutet suā:
aut supbiā: nā his fere viciis accidit vt pplus eū vel contēnat
vl̄ habeat odio: viuāt innocu⁹ de suo: sumptus ad redit⁹ ac/
comodet: refrenet maleficia: & recta īstitutiōe suorū p̄uēiat
poti⁹: q̄ sinat īcrescere: q̄ dein puniat: leges abrogatas cōsue-
tudie haud temere reuocet: p̄serti q̄ diu desitæ nūq̄ deside-
ratae sūt: neq̄ vnq̄ cōmissi noīe eiusmōi qcq̄ capiat: q̄le priua-
tū quēpiā iudex velut īiquū ac vafū nō pateret accipe. Hic
si pponere illis Macaren lege. q̄ & ipsi nō loqe admodū absūt
ab Vtopia: quorū rex quo primū die auspicaē impiū magnis
adhibitis sacrificiis iuriurādo astrigit nūq̄ se vno tpe supra
mille auri pōdo i thesauris habiturū aut argenti q̄tū ei⁹ auri
p̄ciū æquet. Hanc legē ferūt ab optimo quodā rege īstitutā:
cui maiori curæ fuit patriæ cōmodum q̄ diuitiæ suæ, velut

abvroms

Abira lex
macareliū

Philoso-
phia scho-
lastica.

ὁμοίωσις
mira

κωφὸν
πρόσωπον

obicem aceruandæ pecuniæ tantæ: quāta faceret inopiā
eius in populo. Nempe eum thesaurum videbat suffecturū,
siue regi aduersus rebelles, siue regno aduersus hostium in-
cursiones esset confligendum. Cæterum minorem esse q̄ vt
animos faciat inuadendi aliena. quæ potissima condendæ
legis causa fuit, proxima quod sic prospectū putauit ne des-
sit pecunia quæ in quotidiana ciuium commutatione ver-
setur, & quum regi necesse ē erogare quicquid thesauro su-
pra legitimū accreuit modum, non quesitum censuit
occasiones iniuriæ. talis rex & malis erit formidini: & a bo-
nis amabitur. Hæc ergo atq̄ huiusmodi si ingererem apud
homines in contrariam partem vehemēter inclinatos: q̄ sur-
dis essem narraturus fabulam? Surdissimis inquā haud du-
bie. neq̄ hercule miror neq̄ mihi videtur (vt vere dicā) hu-
iusmodi sermones ingerendi aut talia danda cōsilia quæ ce-
rtus sis nunq̄ admissum iri. Quid enim prodesse possit aut
quomodo in illorū pectus influere sermo tam insolēs quo-
rum præoccupauit animos atq̄ insedit penitus diuersa per-
suasio. Apud amicos in familiari colloquio non insuauis
est hæc philosophia scholastica. Cæterum in consiliis prin-
cipum: vbi res magnæ magna auctoritate aguntur non est
his rebus locus. Hoc est inquit ille: qđ dicebam nō esse apud
principes locum philosophiæ. Imo inquam est verum nō
huic scholasticæ: quæ quiduis putet vbiuis conuenire: sed
est alia philosophia ciuiliior: quæ suā nouit scenā: eiq̄ sit ac-
comodans: in ea fabula quæ in manibus est suas partes con-
cinne & cum decoro tutatur: hac vtendum est tibi. Alioqn
dum agitur quæpiam Plauti comœdia nugantibus inter se
vernulis si tu in prosœnium prodeas habitu philosophico
& recēseas ex octauia locum in quo Seneca disputat cū Ne-
rone: Nōne præstiterit egisse mutam personam, q̄ aliena res
citando talem fecisse tragicomœdiam? Corrueris enī per-
uerterisq̄ præsentem fabulam: dum diuersa permisces: etiā
si ea quæ tu affers meliora fuerint. Quæcunq̄ fabula in ma-
nu est eam age q̄ potes optime: neq̄ ideo totam pturbes, qđ

tibi in mentem venit alterius, quæ sit lepidior. Sic est in rep.
 sic in consultationibus principum. Si radicitus euelli non
 possint opiniões prauæ, nec receptis vsu viciis mederi que-
 as, ex animi tui sententia, non ideo tamen deferenda respu-
 blica est, & in tempestate nauis destituēda, quoniam ventos
 inhibere non possis, at neq̃ insuetus & insolens sermo in-
 calcandus, quem scias apud diuersa persuasos pondus non
 habiturū: sed obliquo ductu conandum est atq̃ adnitendū
 tibi, uti p̃ tua virili omnia tractes cōmode, & quod in bonū
 nequis vertere, efficias saltem, ut sit q̃ minime malum. Nam
 ut omnia bene sint fieri non potest, nisi omnes boni sint, qđ
 ad aliquod abhinc annos adhuc non expecto. Hac inquit
 arte nihil fieret aliud, q̃ ne dum aliorum furori mederi stu-
 deo, ipse cum illis insaniam. Nam si vera loqui volo, talia lo-
 quar necesse est. Cæterū falsa loqui sit ne philosophi nescio,
 certe non est meum. Quāq̃ ille meus sermo ut fuerit fortas-
 se ingratus illis, atq̃ molestus, ita nō video cur videri debes
 at vsq̃ ad ineptias insolēs. Quod si aut ea dicerem, quæ fin-
 git Plato in sua repu, aut ea quæ faciunt Vtropientes in sua,
 hæc quanq̃ essent, vr certe sunt, meliora, tamē aliena videri
 possint, q̃ hic singulorū priuatæ sunt possessiones, illic om-
 nia sunt communia. Mea vero oratio (nisi quod ad eos qui
 statuisent secum, ruere diuersa via præcipites, iucundus es-
 se non potest qui reuocet ac præmonstret pericula) aliogn
 quid habuit, quod non vbiuis dici, vel conueniat vel oport-
 teat? Equidem si omittenda sunt omnia tanq̃ insolentia atq̃
 absurda, quæcūq̃ peruersi mores hominū fecerunt, ut vi-
 deri possint aliena, dissimulem? oportet, apud Christianos,
 pleraq̃ omnia quæ Christus docuit, ac dissimulari vsq̃ as-
 deo vetuit, ut ea quoq̃ quæ ipse i aures insusurrasset suis, pa-
 lam in tectis iusserit prædicari. Quorū maxima pars ab istis
 moribus longe est alienior, q̃ mea fuit oratio. Nisi q̃ concis-
 onatores homines callidi, tuum illud cōsiliū secuti putō:
 quādo mores suos homines ad Christi normam grauatim
 paterentur aptari, doctrinam eius uelut regulam plumbeā

Utopiensium instituta.

In dissimulaculis relictas

Regula plumbea

accommodauerunt ad mores, ut aliquo saltem pacto cōtra-
gerentur scilicet, qua re nihil video quid profecerint, nisi ut
securius liceat esse malos, atque ipse profecto tantumdem pro-
ficiam in consiliis principum. Nam aut diuersa sentiam, quod
perinde fuerit ac si nihil sentiam, aut eadem, & ipsorum ad-
iutor sim, ut inquit Mito Terentianus, insaniam. Nam obli-
quus ille ductus tuus non video quid sibi velit, quo censes
admitendum si non possint omnia reddi bona, tamen ut tracten-
tur commode, fiantque, quoad licet, quod minime mala. Quippe
non est ibi dissimulandi locus, nec licet conuiuere, approba-
da sunt aperte pessima consilia, & decretis pestilentissimis sub-
scribendum est. Speculatoris vice fuerit ac pene proditoris,
etiam qui improbe consulta maligne laudauerit, porro ni-
hil occurrit in quo prodesse quicquam possis, in eos delatus col-
legas, qui vel optimum virum facilius corruerint, quam ipsi cor-
rigantur, quorum peruersa consuetudine vel deprauaberis
vel ipse integer atque innocens alienae malitiae stultitiaeque praee-
texeris, tantum abest ut aliquid possis in melius obliquo illo
ductu conuertere. Quam ob rem pulcherrima similitudine
declarat Plato, cur merito sapientes abstineant a capescenda
republica. Quippe quum populum videant in plateas effusum
assiduus imbris perfundi, nec persuadere queant illis, ut se
subducant pluviae tectaque subeant, gnari nihil profuturos se
se si exeant, quam ut vna conpluantur, semet intra tecta continet
habentes satis, quando alienae stultitiae non possunt mederi,
si ipsi saltem sint in tuto. Quamquam profecto mihi More (ut ea
veredicam, quae meus animus fert) mihi videtur ubicunque
priuatae sunt possessiones, ubi omnes omnia pecuniis me-
tiuntur, ibi vix vnquam posse fieri, ut cum republica aut iu-
ste agatur aut prospere, nisi vel ibi sentias agi iuste, ubi opor-
tuna quaeque perueniunt ad pessimos, vel ibi feliciter ubi om-
nia diuiduntur in paucissimos, nec illos habitos vndeunque
commode, ceteris vero plane miseris. Quam ob rem quum
apud animum meum reputo, prudentissima atque sanctissima

Quare *Ph. Rep.*
non capessant.
ex *Platone*.

*Priuata rerum
dominia malorum
in Rep. Origo*

ma instituta Vtropiensium, apud quos tam paucis legibus,
tam commode res administrantur, ut & virtuti premium sit
& tamen æquatis rebus omnia abundant omnibus, tum
ubi his eorum moribus ex aduerso comparo, tot nationes
alias, semper ordinantes, nec ullam satis ordinatam unquam,
earum omnium in quibus quod quisque nactus fuerit, suum
vocat priuatum, quorum tam multæ indies conditæ leges
non sufficiunt, vel ut consequatur quisquam, vel ut tueatur
vel ut satis internoſcat ab alieno, illud quod suum inuicem
quisque priuatum nominat, id quod facile indicant infinita
illa tam assidue nascentia, quæ nunquam finienda litigia, hæc inquam
dum apud me considero, æquior Platoni fio, minusque demi-
ror, dedignatum illis leges ferre vllas, qui recusabāt eas qui-
bus ex æquo omnes omnia partirentur commoda. Siqui-
dem facile præuidit homo prudentissimus, vnam atque vni-
cam illam esse viam ad salutem publicam, si rerum indicat
æqualitas, quæ nescio an unquam possit obseruari, ubi sua
sunt singulorum propria. Nam quum certis titulis, quisque
quantum potest ad se conuertit, quantacunque fuerit rerum co-
pula, eam omnem pauci inter se partiti, reliquis relinquunt in-
opiam, fereque accidit, ut alteri sint alterorum sorte dignissi-
mi, quum illi sint rapaces, improbi atque inutiles, contra hi mo-
desti viri, ac simplices, & cotidiana industria, in publicum quæ
in semet benigniores. Adco mihi certe persuadeo, res æqua-
bili ac iusta aliqua ratione distribui, aut foeliciter agi cum re-
bus mortalium, nisi sublata prorsus proprietate, non pos-
se. Sed manente illa, mansuram semper apud multo maxi-
mam multoque optimam hominum partem, egestatis & erū-
narum anxiam atque ineuitabilem sarcinam. Quam ut fa-
teor leuari aliquantulum posse, sic tolli plane contendo non
posse. Nempe si statuatur ne quis supra certum agri mo-
dum possideat, & uti sit legitimus cuique census pecuniæ, si fu-
erit legibus quibusdam cautum, ut neque sit princeps nimi-
um potens, neque populus nimis insolens.

Communis bonorum
in Plat. Rep.

Tum magistratus ne ambiatur, ne datur venum, aut sum-
 ptus illis fieri sit necesse, alioquin & occasio datur per frau-
 dem ac rapinas sarcindae pecuniae, & fit necessitas eis mu-
 neribus praeficiendi diuites, quae potius fuerat administran-
 da prudentibus) talibus inquam legibus quemadmodum
 aegra assiduis solent fomentis fulciri corpora deploratae va-
 litudinis, ita haec quoque mala leniri queant, ac mitigari ut sa-
 nentur vero atque in bonum redeant habitum nulla omnino
 spes est, dum sua cuique sunt propria. Quin dum vnius par-
 tis curae studes, aliarum vulnus exasperaueris: ita mutuo nas-
 citur ex alterius medela alterius morbus: quando nihil sic
 adici cuique potest ut non idem adimatur alii. At mihi inquam
 contra videtur ibi nunquam commode viui posse, ubi omnia sint com-
 munia. Nam quo pacto suppetat copia rerum, quolibet ab
 labore subducere se: utpote quem neque sui questus urget ra-
 tio, & alienae industriae fiducia reddit segnem. At quum &
 stimulentur inopia, neque quod quicquid fuerit nactus, id pro suo
 tueri nulla possit lege, an non necesse est perpetua cede ac se-
 ditione laboretur? Sublata praesertim authoritate ac reue-
 rentia magistratuum cui quis esse locus possit, apud homines
 tales: quos inter nullum discrimen est, ne comminisci quidem
 queo. Non miror inquit sic videri tibi, quippe cui eius ima-
 go rei, aut nulla succurrit, aut falsa. Verum si in Utopia fuisset
 mecum, moresque eorum atque instituta videres praesens,
 ut ego feci, quod plus annis quinque ibi vixi, neque unquam voluissem
 inde discedere, nisi ut nouum illum orbem proderem. tum
 plane faterere, populum recte institutum nusquam alibi te videri
 quam illic. At qui profecto inquit Petrus Aegidius aegre psuas-
 deas mihi, melius institutum populum in nouo illo quam in hoc
 noto nobis orbe reperiri, ut in quo neque deteriora ingenia &
 vetustiores opinor esse quam in illo resp. & in quibus plurima ad
 vitam commoda longus inuenit usus ut ne adiciam apud
 nos casu reperta quaedam, quibus excogitandis nullum po-
 tuisset ingenium sufficere. Quod ad vetustatem inquit ille
 rerum attinet publicarum, tum pronunciare posses rectius,

Omnia bonorum
 om vtilis sit

Utopia

si historias illius orbis perlegisses, quibus si fides haberi de-
bet prius apud eos erant vrbes, q̄ homines apud nos iam ve-
ro quicquid haften⁹ vel ingenium inuenit, vel casus repe-
rit, hoc utrobique potuit extitisse. Cæterum ego certe puto:
ut illis præstem⁹ ingenio, studio tamen atq; industria lōge
a tergo relinquimur. Nam (ut ipsorum habent annales) an-
te appulsum illuc nostrum de rebus nostris (quos illi vocāt
vltra equinoctiales nihil vnq̄ quicq̄ audierāt, nisi q̄ olim an-
nis ab hinc ducentis supra mille, nauis quædam apud insu-
lam Vtopiam naufragio perit, quam tempestas eo detule-
rat, eiectioni sunt in littus Romanū quidam, atq; Aegyptiī, qui
postea nunq̄ inde discessere. Hanc vnam occasionem, vide q̄
commodam illis sua fecit industria. Nihil artis erat intra Ro-
manum imperium, vnde possit aliquis esse vsus quod non
illi aut ab expositis hospitibus didicerint: aut acceptis que-
rendi seminib⁹ adinuenerit. tāto bono fuit illis aliquos hic
semel illuc esse delatos. At si qua similis fortuna quempiam
ante hac illinc huc perpulerit, tam penitus hoc oblitteratum
est, q̄ istud quoq; forsā excidet posteris, ne aliquando illic
fuisse. Et ut illi vno statim congressu quicquid a nobis cō-
mode inuentum est, fecerunt suum: Sic diu futurum puto,
priusq̄ nos accipiamus quicq̄ quod apud illos mellus q̄ no-
bis est institutum. Quod vnum maxime esse recor in causa,
cur cum neq; ingenio neq; opibus inferiores simus eis ipso-
rum tamen res q̄ nostra prudentius administratur, & foeli-
cius efflorescat. Ergo mi raphael inquam queso te atq; obse-
cro, describe nobis insulam, nec velis esse brevis, sed explices
ordine, Agros, fluuios, vrbes, homines, mores, instituta, le-
ges, ac deniq; omnia, quæ nos putes velle cognoscere, puta-
bis autem velle quicquid adhuc nescimus. Nihil inquit faci-
am libētius. Nā hæc in prōptu habeo. Sed res ocium poscit.
Eamus ergo inquā intro pransum, mox tempus nostro ar-
bitratu sumemus. Fiat inquit. Ita ingressi prandemus, pran-
si, in eundem reuersi locum, in eodem sedili confedimus, ac
iussis ministris ne quis interpellaret, Ego ac Petrus Aegidi-

Industria Vtop.

us hortamur Raphaelem, ut præstet quod erat pollicitus. Is ergo ubi nos vidit intentos, atque avidos audiendi, quum paulisper tacitus & cogitabundus assedisset, hunc in modum exorsus est

Primi libri finis.

Sequitur secundus.

RAPHAELIS HYTHLODEI SERMO
DE OPTIMO REIP. STATV PER
THOMAM MORVM. LIBER
SECVNDVS.

Stit' & for
ma vtopie
noue insu/
le.

Locus na
turatus
unico p'si
dio defen
dit

Stratage
ma ex mu
tat' signis

UTOPIENSIVM insula in media sui parte (nā hac latissima est) millia passuum ducenta porrigitur: magnumque per insulae spacium non multo angustior: fines versus paulatim utrinque tenuatur. hi velut circumducti circino quingentorum ambitu millium: insulam totā in lunae speciem renascentis effigiant. Cuius cornua fretum interfluens: millibus passuum plus minus vndecim dirimit: ac per ingens inane diffusum: circumiectu vndeque terrae prohibitis vetis: vasti in morem lacus stagnās magis quam saeuens: omnem prope eius terrae alium pro portu facit. magnoque hominum usu naues quaqua versus transmittit. fauces hinc vadis: inde saxi formidolosae. In medio ferme interstitio vna rupes aeminet: eoque innoxia: cui inædificatam turrim praesidio tenent. ceterae latentes & insidiosae. Canales solis ipsis noti: atque ideo non temere accidit: uti exteris quisque hūc in sinum: nisi Vtopiano duce: penetret: ut in quem vix ipsis tutus ingressus est: nisi signis quibusdam elitore viam regentibus. His in diuersa translatis loca: hostium quamlibet numerosam classem facile in perniciem traherent. Ab altera parte non infrequentes portus. At nusquam de scensus in terram non ita natura munitus aut arte: quin inas

gentes copias paucis inde queant propugnatoribus arceri.
 Cæterum vti fertur: vtiq; ipsa loci facies præ se fert ea tellus.
 olim non amblebatur mari. Sed Vtopus (cuius vtpote vi-
 etoris nomen refert insula. Nam añ id temporis A braxa di-
 cebatur: quiq; rudem atq; agrestem turbam ad id quo nunc
 cæteros prope mortales antecellit cultus humanitatisq; pa-
 duxit) primo protinus appulsu victoria positus: passuum
 milia quindecim, qua parte tellus cōtinenti adhæsit: excin-
 dendum curauit: ac mare circum terram duxit. Quinq; ad
 id operis nō incolas modo coegisset (ne contumeliæ loco
 laborem ducerent) sed suos præterea milites omnes adiun-
 geret: i tantam hoīm multitudinem opere distributo incre-
 dibili celeritate res pfecta, finitios (qui initio vanitate incoe-
 pti riserant) admiratione successus ac terrore perculerit. In
 sula ciuitates habet quatuor & quinquaginta spaciosas om-
 nes ac magnificas lingua: moribus: institutis: legibus: pror-
 sus iidem: idem situs omnium: eadem vbiq; quatenus per
 locum licet: rerum facies. Harū quæ proximæ inter se sunt
 millia quatuor ac viginti separant. Nulla rursus est tam de-
 ferta: e qua nō ad aliam urbem pedibus queat vnus itinere
 diei perueniri. Ciues quaq; ex vrbe terni senes ac rerum pe-
 riti tractatum de rebus insulæ communibus: quotānis con-
 ueniunt Amaurotum. Nam (ea vrbs quod tanq; in vmbili-
 co terræ sita maxime iacet omnium partium legatis opor-
 tina) prima princepsq; habetur: Agri ita commode ciuita-
 tib; assignati sunt: vt ab nulla parte minus soli q̃ xii. passuū
 millia vna quæuis habeat. ab aliqua multo etiam ampli; vi-
 delicet qua parte longi; vrbes inter se disiūguntur. Nulli vr-
 bi cupido promouendorum finium. Quippe quos habent
 agricolas magis eorum se q̃ dominos putant. Habent ruri-
 per omnes agros cōmode dispositas domos: rusticis instru-
 mentis instructas. Hæ habitantur ciuib; per vices eo com-
 migrantib;. Nulla familia rustica i viris mulieribusq; pau-
 ciores habet, q̃ quadraginta præ duos ascriptitios seruos:
 qb; pater materq; familias graues ac maturi præficiuntur &

Utopia in
 sula ab U
 topo duce

Hoc plus
 erat q̃ isth
 mum per
 foderet.
 Facile fer
 tur qd eis
 b'coe sit

Oppida
 Utopie in
 sula.
 Similitu
 do concor
 diam facit

Urbis in
 ter se me
 diocre in
 teruallum

Distribus
 tio agroꝝ

At hic ho
 die pestis
 reꝝ p. oim

paia cus
 ra agrico
 lationis

singulis tricenis familiis phylarchus vnus. E quaq; familia
 xx. quotannis in urbem remigrāt: hi qui biennium ruri cō/
 pleuere: In horum locum totidem recentes ex vrbe subro/
 gantur: vt ab his qui annum ibi fuere: atq; ideo rusticarum
 peritiores rerum: instituuntur: alios anno sequente docturi
 ne si parit omnes ibi noui, agricolationisq; rudes essent: alis
 quid in annona per imperitiam peccaretur. Is innouandos
 rum agricolarum mos: & si sollemnis sit: ne quisq; inuitus a se/
 periorē vitam cogatur continuare diutius. Multi tamen
 quos rusticæ rei studium natura delectat: plures sibi annos
 impetrant. Agricolaë terram colunt: nutriunt animalia: li/
 gna comparāt: atq; in urbem qua commodum est terra ma/
 riue conuehunt. Pullos infinitam educant multitudinem:
 mirabili artificio. Neq; enim incubant oua galline: sed ma/
 gnum eorum numerum calore quodam æquabili fouētes
 animant: educantq;: hi simul atq; e testa prodire: homines
 vice matrū comitātur & agnoscunt. Equos alunt perq; pau/
 cos nec nisi ferocientes: neq; alium in vsum q̃ exercendæ re/
 b⁹ equestrib⁹ iuuetuti. Nam oēm seu colēdi seu vehēdi labo/
 rē boues obeunt, quos vt fatētur equis impetu cedere: sic pa/
 tiētia vincere: nec tot obnoxios morbis putant: ad hæc mi/
 nore impendio & operæ & sumptus ali: Ac deniq; laborib⁹
 emeritos: in cibum tandem vsui esse. Semente in solum pa/
 nem vtuntur. Nam aut vuarum vinum bibunt: aut pomo/
 rum pirorumue: aut deniq; aquam nonnunq; meram: sæpe
 etiam: qua mel aut glycyrizam incoxerint: cuius haud exi/
 guam habent copiam. Quum exploratum habeant (habēt
 enim certissimum) quātum annonæ consumat vrbs: & cir/
 cuniectus vrbi conuentus: tamen multo amplius & semen/
 tis faciunt & pecudum educant q̃ quod in suos vsus suffici/
 at: reliquum impartituri finitimis. Quibuscunq; reb⁹ opus
 est: quæ res ruri non habētur: eam supellectilem omnem ab
 vrbe petunt: & sine vlla rerum commutatione: a magistra/
 tibus urbanis nullo negotio consequūtur. Nam illi singu/
 lo quoq; mense: plærinq; ad festum diem conueniunt. Quū

Agricola/
 ruz officia

9
 Adira ra/
 tio fouēdi
 oua.

Usus
 equorum.

Usus bouū

Libus ac
 potus.

Modus
 sementis.

frumentandi dies instat, magistratibus vrbans agricolarū
phylarchi denuntiant, quātum ciuium numerum ad se mī-
ti conueniat, quæ multitudo frumentatorum, quum ad ip-
sum diem oportune adsit, vno prope sereno die tota fru-
mentatione defunguntur.

Adnoto
opera quæ
tū valeat.

De vrbibus, ac nominatim de Amauroto.

Vrbium qui vnā norit, omnes nouerit. ita sunt inter se (quæ
tenus loci natura non obstat) omnino similes. Depingam
igitur vnā quampiam (nequē enim admodum refert quā)
Sed quam potius Amaurotū, qua nec vlla dignior ē, quip-
pe cui senatus gratia reliquæ deferunt, nec vlla mihi notior
vt in qua annos quinque perpetuos vixerim. Situm est igit
Amaurotum, in leni deiectu montis, figura fere quadrata.
Nam latitudo ei paulo infra collis incepta verticem, mil-
libus passuum duobus ad flumen Anydram pertinet secū-
dum ripam aliquanto longior. Oritur Anydrus millibus
octaginta supra Amaurotum, modico fonte, sed aliorū oc-
cursu fluminū, atque in his duobus etiā mediocriū auctus, ante
vrbem ipsam: quingentos in latum passus extēditur, mox
ad huc amplior: sexaginta millia prolapsus: excipitur ocea-
no. Hoc toto spacio quod vrbem ac mare interiacet: ac su-
pra vrbem quoque aliquot milia: sex horas perpetuas influ-
ens æstus: ac refluxus alternat: celeri flumine. Quum sese
pelagus infert: triginta in lōgum millia: totum Anydri al-
ueum suis occupat vndis: profligato retrorsum fluuio. Tū
aliquanto vltra liquorem eius salugine corrumpit: dehinc
paulatim dulcescens amnis: sincer⁹ vrbem perlabitur: ac re-
fugientem vicissim purus & incorrupt⁹: ad ipsas prope fau-
ces insequitur. Vrbis aduersæ fluminis ripæ: nō pilis ac sub-
licibus ligneis: sed ex opere lapideo: egregie arcuato ponte:
cōmissa est. Ab ea parte quæ longissime distat a mari: quo
naues totū id lat⁹ vrbis possint inoffense p̄teruehi. Habent
aliū præterea gurgitem: haud magnum quē illū: sed p̄q̄ pla-
cidū ac iucundū. Nā ex eodē scaturiens monte: i quo ciuitas

Amauroti
primarie
Etopiens
sum vrbis
descriptio

Anydri:
fluminis
descriptio

Idem fit
apud an-
glos in flu-
mine tha-
myssi.

Et in hoc
Londinuz
cuz amau-
roto cōue-
nit.

U^l aqua
potabilis.

Benium
munimenta

Platee
cuiusmodi

Edificia.

Orti edi-
b^o adherē-
tes.

Hec sapi-
unt cōtra-
tem pla-
tonia

Utilitas
hortorū ē
Baroni
predicata.

collocatur: mediam illam per dextera perfluens Anydro mi-
scetur. Ei⁹ fluvii caput fontemq^{ue}, quod paulo extra urbem
nascitur, munimentis amplexi, Amaurotani iunxerūt oppi-
do, ne si qua vis hostiū ingruat intercipi atq^{ue} auerti aqua, ne
ue corrumpi queat. Inde canalibus coctilibus, diuersim ad
inferiores urbis partes aqua diriuatur. id sicubi locus fieri
vetat, cisternis capacibus: collecta pluvia: tantundem vsus
adfert. Murus altus ac latus, oppidū cingit: turribus ac pro-
pugnaculis frequens. arida fossa, sed alta lataq^{ue} ac veprium
sepibus impedita tribus ab lateribus circūdat mœnia: quar-
to flumen ipsum pro fossa est. Plateæ cum ad vecturam, tū
aduersus ventos descriptæ cōmode ædificia neutiq^{ue} sordida,
quorum longa, & totū per vicū, perpetua series, aduersa
domorū fronte conspicitur. has vicorū frōtes: via distinguit
pedes viginti lata posterioribus ædiū partibus, q^{ua}ta est vici
longitudo: hortus adiacet: latus & vicorū tergis, vndiq^{ue} cir-
cūseptus. Nulla domus est, quæ non vt hostiū in plateā, ita
posticum in hortū habeat. Quin bifores quoq^{ue} facili tractu
manus apertiles, ac dein sua sponte coeuntes: quæuis intro
mittūt, ita nihil vsq^{ue} priuati est. Nam domos ipsas vno quo-
q^{ue} decenio sorte commutant. Hos hortos magnificiunt, in
hiis vineas: fructus: herbas: flores, habent. tanto nitore, cul-
tuq^{ue}: vt nihil fructuosius vsq^{ue} viderim: nihil elegantius. qua
in re studiū eorū: non ipsa voluptas modo, sed vicorū quoq^{ue}
inuicem de suo cuiusq^{ue} horti cultu: certamen accendit. & cer-
te, non aliud quicq^{ue} temere vrbe tota reperias: siue ad vsum
ciuium siue ad voluptatē commodius. eoq^{ue} nulli⁹ rei q^{ue} hu-
iusmodi hortorū, maiore habuisse curā videtur is qui cōdis-
dit. Nam totam hanc urbis figurā, iam ab initio descriptam:
ab ipso Vtopo ferunt. Sed cultū qb⁹ vni⁹ ætatē hoīs haud
suffecturam vidit, posteris adiiciendū reliquit. Itaq^{ue} scriptū
ī annalibus habet, quos ab capta vsq^{ue} insula, mille septingē-
torū ac sexaginta annorū cōplectentes historiā, diligent &
religiose perscriptos adseruāt, ædes initio humiles, ac velut
ti casās, & tuguria fuisse, quolibet ligno temere factas, pariet-

res obductos luto, culmina in acie fastigiata stramentis operuerant. At nunc omnis domus visenda forma tabulatorum trium, parietum facies, aut silice, aut lapide duro, aut denique coctili constructae, in alveum introrsus congesto rudere, Tecta in plastrum subducta, quae sementis quibusdam insternunt, nullius impendii sed ea temperatura quae nec igni obnoxia sit & tolerandis tempestatum iniuriis plurimum superet. Ventose fenestris vitro (nam eius ibi creberrimus usus est) expellunt. Interim et lino tenui: quod per lucido oleo aut succino plinunt, gemio nimis commodo. Si quidem ad eum modum sit, ut & plura lucis transmittat, & veterum minus admittat.

vitræ aut
lintheate fe-
nestre.

De Magistratibus.

Triginta quaeque familiae magistratum sibi quotannis eligunt, quem sua prisca lingua Syphogratum vocant, recentiore phylarchum, Syphograntis dece cum suis familiis Traniboroli, nunc ptophylarchus dictus perficit. Demum Syphogranti omnes qui sunt ducem iurati lecturos sese quae maxime censent utile, suffragiis occultis renunciant principem unum videlicet ex his quattuor: quos eis populus nominavit. Nam a quaque urbis quarta parte, selectus unus commendatur senatui, principis magistratus perpetuus est in omnem illius vitam, nisi tyrannidis affectatae suspitio impediat. Traniboros quotannis eligunt. caeterum haud temere commutant. Reliqui magistratus omnes annui. Tranibori tertio quoque die, inter dum si res postulat saepius, in consilium cum principe veniunt. De re publica consultant, controuersias priuatorum (si quae sunt) quae paucae sunt, mature dirimunt. Syphogratos semper in senatum duos adsciscunt, atque omni die diuersos, cautumque ut ne quid ratum sit quod ad rem publicam pertineat, de quo non tribus in senatu diebus ante agitur, quam decretum sit. Extra senatum, aut comitia publica de rebus communibus inire consilia capitale habet. Hec eo ferunt instituta, ne proclive esset coniuratione principis, ac traniborum, oppresso per tyrannidem populo, statum reipublicae mutare. Atque ideo quicquid magni momenti iudicatur: ad Syphograntorum comitia deferitur, qui cum suis familiis communicata re, post inter se consultant, ac suum consilium

Traniboroli
rus utopi-
ensium lin-
gua sonat
praefectum
primarium
Adira ro
creandi ma-
gistratus.

Tyrannis
inuisa bene
institute
reipublicae.
Cito diris-
mende con-
trouersiae:
quas nunc
data opera
immo-
prorogant
Nihil sub-
ito statu-
dum.

renunciant senatui. Interdū ad totius insulæ consilium, res
 defertur. Quin id quoq̃ moris habet senatus, vt nihil, quo
 die primum proponitur, eodem disputetur: sed in sequens
 tem senatum differatur, ne quis vbi quod ī buccam primū
 venerit, temere effutierit, ea potius excogitet postea, quib⁹
 decreta tueatur sua q̃ quæ ex rei pub. vlu sint. malitq̃ salutē
 publicæ q̃ opinionis de se iacturam facere, peruerso quodā
 ac præpostero pudore, ne initio parum prospexisse videat̃
 Cui prospiciendum initio fuit, vt consulto potius q̃ cito lo
 queretur.

Utinā idē
 hodie fiat
 in nostris
 consilijs.

Hoc sibi
 volebat ve
 tus puer
 bium
 ἐμυκτι
 βουλή.

De Artificijs.

Agricola/ Ars vna est omnib⁹ viris, mulieribusq̃ promiscua agricul
 tio, cōmunis oīum: tura, cuius nemo est expers. Hac a pueritia erudiuntur oēs,
 quas nūc ī partim in schola traditis præceptis: partim in agros vicini
 paucos cō ores vrbi quasi per ludum edocti, non intuentes modo, sed
 ceptos re per exercitandi corporis occasionem tractantes etiam. Præ
 iucimus. ter agriculturam quæ est omnibus vt dixi communis) q̃
 Artes ad libet vnam quampiam, tanq̃ suam docetur, ea est fere aut la
 necessitatē nificium, aut operandi lini stodium, aut cementatoriorū:
 non ad lu aut fabri, seu ferrarii seu materiarii artificium. Neq̃ enim a
 pū discēde liud est opificium vllum, quod numerum aliquē, dictu di
 gnum occupet illic. Nam vestes, quarum nisi quod habitu
 sexus discernitur, & cælibatus a cōiugio, vna per totam ins
 fulam, forma est, eademq̃ per omne æuum perpetua, nec ad
 oculum indecora, & ad corporis motum habilis, tum ad fri
 goris æstusq̃ rationem apposita. Eas īq̃, quæq̃ sibi familia
 conficit. Sed ex alijs illis artibus, vnusquisq̃ aliquam discit
 nec viri modo, sed mulieres etiam. cæterū hæ velut imbe
 cilliores, leuiores tractant: lanam fere linumq̃ operantur,
 viris artes reliquæ magis laboriose mandātur: maxima ex
 parte quisq̃ in patris artibus educatur. Nam eo plæriq̃ na
 tura feruntur. q̃ si quem animus alio trahat, in eius opificij
 cuius capitur studio, familiam quampiam adoptione tra
 ducitur. cura non a patre modo eius sed magistratibus etiā
 prestita, vt graui atq̃ honesto patri familias mācipet. Quin

Cultus si
 militudo.

Memo ei
 uis exps
 artificij.

Ad quam
 q̃sq̃ natu
 ra sit appo
 situs: eam
 discat arte

si quis vnam perdoctus artem, aliam præterea cupluerit, eodem modo permittitur. Vtramque nactus, vtram velit exercet, nisi alterutra ciuitas magis egeat.

Syphograntorum, præcipuum ac prope vnicum negocium est, curare ac prospicere, ne quisq[ue] desideat ociosus. Sed vti suæ

quisq[ue] arti sædulo incumbat, nec ab summo mane tamen: ad multam vsq[ue] noctem perpetuo labore, velut iumenta, fa-

Ociosi pel-
lendi e re
publica.

rigatus, nam ea plusq[ue] seruilis erumna est, quæ tamē vbiq[ue] fe-

re opificum vita est, exceptis Vtopiensibus qui cum in ho-

Moderā/
dus opifi-
cum labor

ras. xxiii. æquales, diem connumerata nocte diuidant, sex

duntaxat operi deputant: tres ante meridiem, a quibus præ-

dium ineunt, atq[ue] a prandio duas pomeridianas horas, quū

interquieuerint tres deinde rursus labori datas, coena clau-

dunt. Quū primam horam ab meridie numerent: sub octa-

uam cubitum eunt. horas octo somnus vendicat. Quicq[ue]

inter operis horas ac somni cibiq[ue] medium esset: id suo cu-

iusq[ue] arbitrio permittitur: non quo per luxum, aut segnitie

abutatur, sed quod ab opificio suo liberum, ex animi sen-

tentia in aliud quippiam studii bene collocet. has interca-

pedines pleriq[ue] impendunt literis. Solemne est enim publi-

cas cotidie lectiones haberi, antelucanis horis, quibus vt in-

ter sint, ii duntaxat adiguntur, qui ad literas nominatim

selecti sunt. Cæterum ex omni ordine mares simul, ac foemi-

næ multitudo maxima ad audiendas lectiones, alii alias, p-

vt cuiusq[ue] fert natura confluit. Hoc ipsum tempus tamen, si

Studia li-
terarum.

Lusus in-
cenis.

At nunc
alea prin-
cipum lu-
sus est.

Lusus vti-
les quoq[ue]

virtutibus vicia cōfligunt. Quo ī ludo perq̄ scite ostēditur
 & vicioꝝ inter se dissidiū: & aduersus virtutes cōcordia. itē
 quæ vicia: qbus se virtutibus opponāt: qbus viribus apꝛe
 oppugnent: qbus machinamētis ab obliquo adoriantur:
 quo p̄sidio: virtutes vicioꝝ vires infringāt: qb⁹ artib⁹ eoz
 conatus eludāt: qbus deniqꝫ modis alterutra pars victoriæ
 cōpos fiat. ¶ Sed hoc loco: ne qd erretis qddam pressius in
 tuendū est. Etenī quod sex dūtaxat horas in ope sunt: fieri
 fortasse pōt: vt inopiam aliquā putes: necessariarū rerū seq̄
 Quod tā lōge abest vt accidat: vt id t̄pis ad oīm rerū copiā
 quæ qdē ad vitæ vel necessitatē regrantur vel cōmoditatē
 nō sufficiat mō: sed sup̄sit etiā: id quod vos quoqꝫ intellige
 tis si vobiscū reputetis apud alias gētes, q̄ magna populi ps
 iners degit. primū mulieres fere oēs: totius sūmæ dimidiū:
 aut sicubi mulieres negociosæ sunt: ibi vt plurimū: earū vi
ce, viri stertunt. ad hæc, sacerdotū ac religiosoz, quos vocāt
 q̄ta q̄qꝫ ociosa turba: adiice diuites oēs maxie p̄dior dños:
 quos vulgo generosos appellāt ac nobiles. his adnumera ip
 soꝝ famulitiū: totam videlicet illā cetratoꝝ nebulonū col
 luuiem robustos deniqꝫ ac valetes medicos adiūge morbū
 quēpiam prætētes inertiae, multo certe pauciores esse q̄
 putaras inuenies eos, quoz labore cōstāt hæc oīa qb⁹ mor
 tales vtūtur. Expēde nunc tecū ex his ipsis q̄ pauci ī necessa
 riis opificiis versant̄. si qdē vbi oīa pecuniis metimur: mul
 tas artes necesse est exerceri inanes prorsus ac sup̄fluas: lux⁹
 t̄m ac libidinis ministras: nā hæc ipsa multitudo q̄ nunc oꝝ
 peratur si partiretur in tā paucas artes: q̄ paucas cōmodus
 naturæ vsus postulat: in tāta rerū abundātia: q̄ tā nunc esse
 necesse sit, precia nimirū viliora forent q̄ vt artifices inde vi
 tam tueri suā possent. At si isti oēs quos nunc inertes artes
 distrīgunt: ac tota insuper ocio ac desid̄ia languescēs turba
 quoz vnus quis earum rerū quæ alioꝝ laboribus suppedi
 tantur: q̄tū duo earundē operatores cōsumit: in operavni
 uersi atqꝫ eadem vtilia collocarentur: facile aīaduertis: q̄tu
 lū t̄pis ad suppeditanda oīa: q̄ vel necessitatis rō: vel cōmo
 ditatis efflagitet (adde voluptatis etiam q̄ qdē vera sit ac

Ociosozū
 hominum
 genera.

Nota.
 Sosyphos
 ma
 nobilium.

Pruden
 tissime di
 ctum.

naturalis) abunde satis superque foret: atque id ipsum in Vtopia
res ipsa perspicuum facit. Nam illic in tota urbe cum adiacente vicin
ia vix homines quingenti ex omni viroꝝ ac mulierum numero quorū
ætas ac robur operi sufficit vacatio permittitur. In hiis syphoꝝ
grati quicquid leges eos labore soluerit. ipsi tamen sese non eximunt: quo
facilius exemplo suo reliquos ad labores inuitet. Eadem immuni
tate gaudet hi: quos comedatione sacerdotum, persuasus populi
occultis syphogratorū suffragiis ad perdiscendas disciplinas per
petuam vacationem indulget. Quorū si quis conceptam de se spiritum fefel
lerit: ad opifices retrudit, contraque non rarent vix venit: ut me
chanicū quicquid spiritus, subcisiuas illas horas tam gnauiter impendat literis tamen
diligentia perficiat, ut opificio suo exceptus in literatorū classem pue
hat. Ex hoc literatorū ordine legati sacerdotes. tranibori ac ipse
denique deligit princeps quem illi prisca ipsorū lingua Barzanē,
recentiore Ademū appellat. Reliqui fere multitudo omnes: quum
nec ociosa sit: nec inutilibus opificiis occupata periculis esti
matio est quam paucae horae quantum boni operis pariatur ad ea que come
morauit, hoc propterea facilitatis accedit quod in necessariis plerisque
artibus, minore opera quam aliarum gentes: operum habent. Nam primum ædifici
orum, aut structura: aut reformatio ideo tam multorum assiduam ubicumque
requirit operam, quod quicquid pater ædificauit: heres parum frangi, paulatim
dilabi sinit, ita quod minimo tueri potuit: successor eius de in
tegro impedimento magno cogit instaurare. quoniam frequenter etiam
quam domus alii ingenti sumptu stetit, hanc alius delicato animo con
tinent eaque neglecta: atque ideo breui collapsa: aliam alibi impensis
non minoribus extruit. At apud Vtopienses compositis rebus
omnibus: & constituta reipublice rarissime accidit: uti noua collocandis
ædibus area deligatur & non modo remedium celeriter presentibus vi
ctis adhibet, sed etiam imminetibus occurrit. Ita fit ut minimo
labore, diutissime perdurent ædificia & id genus opifices vix ha
beant interdum quod agant: nisi quod dolare domi & lapides
interim quadrare atque aptare iubetur, quod si quod opus in
cidat) maturius possit exurgere. Iam in vestibulis vide, quam pau
cis operis egeant: primum dum in opere sunt: corio negle
ctim aut pellibus amiciuntur, quæ in septennium durent,
quum procedunt in publicum supinduunt chlamydem vestem, quam rudior

Ne magi/
 stratus quicquid
 pem ob o
 pere cessat

Soli litera
 rati ad ma
 gistratus
 vocantur.

Quomodo
 utitur im
 pense in æ
 dificijs.

Quomodo
 amictu.

res illas vestes contegat: eius per totam Insulam vnus color est: atq; is natiuus. Itaq; lanei panni: non modo multo min⁹ q̄ vsquā alibi sufficit: verum is ipse quoq; multo minor ī pedii est. at lini minor est labor: eoq; vsus crebrior, sed in li-
neo solus candor: in laneo sola mundities conspicit: nullū tenuioris fili preciū est. Itaq; fit vt quum alibi nūq; vni ho-
mini quatuor aut quinque togæ laneæ diuersis coloribus: ac totidem sericiæ tunicæ sufficiant: delicatioribus paulo ne decem quidem: ibi vna quisq; contentus: plærumq; in bien-
nium. Quippe nec causa est vlla cur plures affectet: quas cō-
secutus neq; aduersus frigus esset munitior: neq; vestitu vi-
deretur vel pilo cultior. Quamobrem quum & omnes vtis-
libus sese artibus exerceant: & ipsarum etiam opera paucio-
ra sufficiant: fit nimirum: vt habūdante rerum omnium co-
pia: interdum in reficiendas si quæ detritæ sunt) vias pub-
licas immensam multitudinem educāt. perisæpe etiam quū
nec talis cuiuspiam operis vsus occurrat. pauciores horas o-
perandi publice denuntient. neq; enim superuacaneo labo-
re ciues inuitos exercent magistratus: quando quidem eius
reipub. institutio hunc vnum scopum in primis respicit: vt
quoad per publicas necessitates licet: q̄ plurimum temporē
ab seruitio corporis ad animi libertatem cultumq; ciuib⁹
vniuersis afferatur. In eo enim sitam vitæ felicitatē putant.

De commerciis mutuis.

Sed iam quo pacto sese mutuo ciues vtant: quæ populi in-
ter se commercia: quæq; sit distribuendarum rerum forma
videtur explicādum. Quum igitur ex familiis constet ciui-
tas: familias vt plurimum: cognationes efficiunt. Nam fœ-
minæ (vbi maturuerint) collocatæ maritis: in ipso forum do-
micilia cōcedunt. at masculi filii: ac deinceps nepotes: in fa-
milias permanent: & parētum antiquissimo parent. nisi præ-
senecta mente parum valuerit. tunc enim ætate proximus
ei sufficitur. Verum ne ciuitas aut fieri infrequētior: aut vl-
tra modum possit increfcere: cauetur: ne ylla familia: quæ

Numerus
ciuium.

millia sex, quæq; ciuitas: excepto conuentu, complectitur:
pauciores q̄ decem: pluresve q̄ sexdecim puberes habeat. In
puberum enim nullus prefiniri numerus potest. Hic mo-
dus facile seruator transcriptis hiis in rariores familias, qui
in plenioribus excrescunt, at si quando in totum plus iusto
abundauerit: aliarum vrbiū suarum infrequentiam sar-
ciunt. si forte per totam insulam plus æquo moles intumu-
erit tum ex qualibet vrbe descriptis ciuib; in continente
proximo vbicunq; indigenis agri multum superest, & cultu
vacat: coloniam suis ipsorum legibus propagāt, ascitis vna
terræ indigenis si conuiuere secum velint. cum volentibus
coniuncti in idem vitæ institutum: eosdemq; mores, facile
coalescunt, idq; vtriusq; populi bono. efficiunt enim suis in-
stitutis vt ea terra, vtriusq; abunda sit: quæ alteris atē parca
ac maligna videbatur. Renuentes ipsorum legibus viuere,
propellunt. Hiis finibus quos sibi ipsi describunt, aduersus
repugnantes, bello configunt. nam eā iustissimam belli cau-
sam ducunt, quum populus quispiam eius soli quo ipse nō
vtitur, sed velut inane ac vacuum possidet, aliis tamē qui ex
naturæ præscripto inde nutriri debeant, vsum ac possessio-
nem interdicit. Si quando vllas ex suis vrbib; aliquis cas-
sus, eousq; imminuerit, vt ex aliis insulæ partib; seruato suo
cuiusq; vrbis modo, resarciri non possint (quod bis dum-
taxat ab omni euo pestis grassante sæuicia fertur cōtigisse)
remigrantibus e colonia ciuib; replentur. Perire enim co-
lonias potius patiūtur, q̄ vllam ex insulanis vrbib; immi-
nuī. Sed ad conuictum ciuium reuertor. Antiquissimus vt
dixi p̄st familiae, ministri sunt vxores maritis, & liberi pa-
rentib; atq; in summa minores natu maiorib;. Ciuitas om-
nis in quattuor æquales partes diuiditur, in medio cuiusq;
partis forum est omnium rerum. Eo in certas domos opera-
culusq; familiae conuehunt atq; in horrea singulæ seorsum
species distributæ sunt. Ab hiis quilibet paterfamilias qui-
bus ipse suisq; opus habet, petit, ac sine pecunia sine oī prore
suis hostimento quicqd petierit, aufert. quare enim negetur

bellum qm vtop
suscipiunt.

Sic exclu-
di potest o-
ciosa tur-
ba ministr-
orum.

Forum vop
venalium

Rapaci-
tas unde.

Fora cibarium

Tabes ac
sordes pe-
stem inue-
nit ciuita-
tibus.

Et pecu-
dum lante-
na didici-
m'z homi-
nes lugu-
lare.

Cura es-
grotorum

quicquid quum & omnium rerum abunde satis sit, nec timor
villus subsit, ne quisque plusquam sit opus flagitare velit? Nam cur
superuacua petiturus putetur is, qui certum habeat, nihil si-
bi unquam defuturum? Nempe auidum ac rapacem, aut timor
carendi facit, in omni animatum genere, aut in homine sola red-
dit superbia, quae gloriae sibi ducit, superflua rerum ostenta-
tione ceteros antecellere, quod vicii genus in Vtopiensem
institutis nullum omnino locum habet. Adiuncta sunt foris (quae
commemoravi) fora cibaria, in quae non olera modo, fructusque
& panes comportantur, sed pisces praeterea carnesque extra vr-
bem locis appositis ubi fluente tabum ac sordes eluantur,
pecudes occisas depuratasque manibus famulorum (nam neque
suos ciues patiuntur assuescere laniatu animalium, cuius visu
clementia humanissimum naturae nostrae affectum paulatim
deperire putant, neque sordidum quicquam atque immundum
cuius putretudine corruptus aer morbum pollet inuehere)
perferri in urbem sinunt.

Habet praeterea quilibet vicus, aulas quasdam capaces, aequi
li ab sese inuicem intervallo distantes, nomine quancumque suo: co-
gnitas has colunt syphogranti. Quarum unicuique triginta
familiae videlicet ab utroque latere quiddecim sunt adscriptae
cibum ibi sumpturae. Obsonatores cuiusque aulae, certa ho-
ra conueniunt, in forum, ac relato suorum numero, cibum pe-
tunt. Sed prima ratio aegrotorum habetur, qui in publicis hos-
pitiis curantur. Nam quattuor habent in ambitu ciuitatis
hospitia, paulo extra muros tam capacia ut totidem oppi-
dulis aequari possint, tum ut neque aegrotorum numerus quam-
libet magnus anguste collocaretur, & per hoc incommo-
de, tum quo hii qui tali morbo tenerentur, cuius contagio
solet ab alio ad alium serpere, longius aliorum coetu semoue-
ri possint. Haec hospitia ita sunt instructa atque omnibus re-
bus quae ad salutem conferant referta, tum tam tenera ac se-
dula cura adhibetur, tam assidua medicorum peritissimorum
praesentia, ut quum illuc nemo mittatur inuitus, nemo ta-
men fere in tota urbe sit qui aduersa valetudine laborans, non

ibi decūbere q̄ domi suæ p̄ferat. Quū ægrotorū obsonator
 cibos ex medicorū prescripto receperit, deinceps optia queq̄
 inter aulas æq̄bilit̄ p̄ suo cuiusq̄ numero distribuūt, nisi q̄
 p̄ncipis, pontificis, & traniborū respectus habeat ac legatorū
 etiā, & exterorū oīm (si q̄ sunt, q̄ pauci ac raro sunt) sed hiis
 quoq̄ cū ad sunt domicilia certa atq̄ instructa paratur. Ad
 has aulas p̄radii cænæq̄ statis horis tota syphogrātia con-
 uenit æneæ tubæ clangore cōmonefacta, nisi q̄ aut in hospi-
 tiis, aut domi decūbunt. q̄q̄ nemo p̄hibet, postq̄ aulis est sat̄
 factū e foro domū cibū petere, sciūt. n. neminē id temere fa-
 cere, nā & si domi p̄radere nulli vetitū sit, neō tñ hoc libet̄ fa-
 cit, cū neq̄ honestū habeat, & stultū sit deteriori p̄radii p̄ra-
 dii sumere laborē, cū lautū atq̄ oppipū presto apud aulā, tā
 p̄pīquā sit. In hac aula ministeria oīa ī qb̄ paulo pl̄ sordis,
 aut laboris est, obeūt serui. Cæteræ coquēdi p̄radii cibi of-
 ficiū & toti⁹ deniq̄ instruēdi cōuiuii solæ mulieres exercēt,
 cui⁹q̄ uidelicet familiæ p̄vices. Trib⁹ pl̄ib⁹ ue mēsis p̄ nume-
 ro cōuiuiarū discūbiūt. Viri ad parietē, scēmīæ exteri⁹ collocā-
 tur. vt si qd̄ his subitū oboriat̄ mali, qd̄ vterq̄ gerētib⁹ int̄dū
 solet accidere, īpturbatis ordinib⁹ exurgāt, atq̄ īn ad nutris-
 ces abeāt. Sedēt illæ qd̄ seorsū cū lactātib⁹ ī cænaculo quo-
 dā ad id destinato, nūq̄ sine foco atq̄ aq̄ mūda, nec absq̄ cus-
 nis interi, vt & recliare liceat infātulos, & ad ignē cū velīt ex-
 emptos fasciis libertate ac ludo reficere, Suæ q̄q̄ soboli nu-
 trix ē, nisi aut mors, aut morbi⁹ ipediat, id cū accidit vxores
 syphogratorū p̄pe nutrice q̄rūt, nec id difficile est. Nā q̄ id p̄-
 stare possūt, nulli officio sese offert libet̄i⁹, qm̄ & oēs eā mise-
 ricordia laude p̄sequūtur, & q̄ educat̄ nutrice p̄aretis agnos-
 cit loco. In ātro nutrice cōsidēt pueri oēs, q̄ prim̄ lustrū ex-
 pleuere. cæteri ī puberes, quo ī nūo ducūt q̄cūq̄ sex⁹ alteri
 us vtri⁹ ītra nobiles annos sūt, aut ministrant discūbentib⁹,
 aut q̄ per ætatem nondum valēt, adstant tamen, atq̄ id sum-
 mo cum silentio. vtriq̄ quod a sedentibus porrigitur eo ve-
 scuntur, nec aliud discretum prandendi tempus habent. In
 medio primæ mensæ, qui summus locus est & cui (Name ea,

Conuulsia
 cōmunia
 p̄miscuas
 q̄.

Ut vbiq̄
 libertatis
 habetur
 ratio: ne
 quid fiat a
 coactis.
 Femine
 ministre ī
 conuiuiis,

Laude ⁊
 officio cis-
 nes opti-
 me inuitā/
 tur ad rec/
 te agendū.
 Educatio
 sobolis.

Sacerdos
supra prin-
cipem: At
nunc etiam
et episcopi
et manci-
piorum vi-
ce sunt.

Iuniores
maioribus
admixti.
Senū ha-
bita ratio.

Id hodie
vix mona-
chi obser-
uant
Sermōes
in conuiuiis

Id hodie
medici
damnant.
Adultera i
conuiuiis.

Voluptas
innoxia nō
desperanda

mensa suprema in parte caenaculi transuersa est) totus con-
uentus conspicitur: Syphogrant⁹ cum vxore considet. his
adiunguntur duo ex natu maximis. sedet enim per omnes
mensas quaterni: at si templum in ea syphogrātia situm est
sacerdos eiusq; vxor ita cum syphogranto sedent vt prae-
deant. Ab vtraq; parte collocantur iuniores: post senes rur-
sus: atq; hoc pacto per totam domum & æquales inter se iū-
guntur & dissimilibus tamē immiscuntur: quod ideo ferūt
institutum: vt senum grauitas ac reuerētia (quum nihil ita
in mensa fieri diciue potest vt eos ab omni parte vicinos ef-
fugiat) iuniores ab improba verborum gestuumq; licentia
cohibeat. Ciborum fercula non a primo loco deinceps ap-
ponuntur: sed senioribus primum omnibus (quorum insi-
gnes loci sunt) optimus quisq; cibus infertur. deinde reliqs
æqualiter ministratur. At senes lauticias suas (quarum nō
tanta erat copia vt posset totam per domum affatim distri-
bui) pro suo arbitratu circumsedentibus impartuntur sic
& maioribus natu suus seruatur honos: & commodi tantū
dem tamen: ad omneis peruenit. Omne prandium caenaeq;
ab aliqua lectione auspicatur: quæ ad mores faciat: sed bre-
ui tamen ne fastidio sit. Ab hac seniores: honestos sermōes:
sed neq; tristes nec infacetos ingerunt. At nec longis logis
totum occupant prandium: quin audiunt libenter iuuenes
quoq; adeo de industria prouocant: quo & indolis cuiusq;
& ingenii per conuiuii libertatem prodētis sese: capiant ex-
perimetum. Prandia breuiuscula sunt: caenæ largiores: qđ
labor illa: has somnus & nocturna quies excipit: quā illi ad
salubrem concoctionem magis efficacem putāt. Nulla cæ-
na sine musica transigitur. nec vllis caret secunda mensa bel-
lariis. odores incendunt & vnguenta spargunt. nihilq; non
faciunt: quod exhilarare conuiuas possit: sunt enim hanc
partem aliquanto procliuiiores: vt nullum voluptatis gen⁹
(ex quo nihil sequatur incommodi) censeant interdictum.
hoc pacto igitur in vrbe conuiuiunt: at ruri: qui longius ab
se se distiti sunt: omnes domi quisq; suæ comedunt. Nulli

enī familiæ q̄c̄q̄ ad victum deest: Quippe a q̄bus id totum
venit quo veicantur vrbici.

De peregrinatione Vtopiensium.

At si quos aut amicorum alia in vrbe commorantium: aut
ipsius etiam videndi loci desyderium coeperit a syphogrā
tis ac traniboris suis veniam facile impetrant nisi si q̄s vius
impediat. Mittitur ergo simul numerus aliquis cum episto
la principis: quæ & datam peregrinandi copiam testatur: &
reditus diem præscribit. Vehiculum datur cum seruo pu
blico: qui agat boues & curet. cæterum nisi mulieres in coe
tu habeant: vehiculum velut onus & impedimētum: remit
titur. Toto itinere cum nihil secum efferāt: nihil deficit tamē
vbiq̄ enim domi sunt: si quo in loco diutius vno die com
morentur: suam ibi quisq̄ artem exercet: atq̄ ab artis eius
dem opificibus: humanissime tractantur. si semet authore
quisq̄ extra suos fines vagetur: deprehensus sine principis
diplomate: contumeliose habitus: profugitiuo reducitur:
castigatus acriter. idem ausus denuo, seruitute plectitur. q̄
si quem libido incessat per suæ ciuitatis agros palandi: ve
nia patris & consentiente coniuge: non prohibetur: sed in
quodcunc̄ rus peruenerit: nullus ante cibus datur q̄ ante
meridianum operis pensum. (aut quātum ante cœnam ibi
laborari solet) absoluerit: hac lege quouis intra suæ vrbis
fines ire licet. Erit enim non minus vtilis vrbi: q̄ si i vrbe es
set. Iam videtis q̄ nulla sit vsq̄ ociandi licentia: nullus iner
tiæ prætextus. Nulla taberna vinaria: nulla ceruisiaria: nus
q̄ lupanar: nulla corruptelæ occasio: nullæ latebræ, concu
liabulum nullum: sed omnium præsentis oculi necessitate
aut consueti laboris, aut ocii non inhonesti faciunt. Quem
populi morem necesse est oīm rerum copiam sequi: atq̄ ea
quum æquabiliter ad omnes perueniat: fit nimirum: vt in
opesse nemo aut mēdicus possit. In senatu Mētirano (quē
vti dixi terni quotannis omni ex vrbe frequentāt) vbi pri
mum constiterit: quæ res quoq̄ loco abundet rursum cu
ius alicubi malignior prouentus fuerit: alterius inopiam al

sanctas
rempubli
cam: & vel
christianis
miraculis

Equabili
tas facit
vt omni
bus suffia
ciat.

Respubli
ca nihil a/
liud q̄ ma
gna quedā
familia est

Negocias
tio vtopiē
sum.

Ut nūq̄
non memi
nerunt sue
communi/
tatis.

Qua rati
one possit
esse vilis
pecunia.

Satiusest
bellum pe
cunia: aut
arte decli
nare: q̄ mlt
ta sangui
nis huma
ni iactura
gerere.

Artificē

terius protinus vbertas explet: atq; id gratuito faciunt ni
hil vicissim ab his recipientes qbus donant. sed quæ de suis
rebus vnicuique iam vrbi dederit, nihil ab ea repetentes ab alia
cui nihil impenderunt quibus egent accipiunt. Ita tota ins
sula velut vna familia est. At postq̄ satis prouisum ipsis est.
(quod non antea factum censent q̄ in biennium propter an
ni sequentis euentum prospexerint) tum ex his quæ super
sunt magnam vim frumenti, mellis: lanæ, lini: ligni, cocci: &
conchyliorū: vellerū, ceræ: seui, corii, ad hæc aī alium quoq;
in alias regiones exportant: quarū rerū oīm septimā partē i
opibus eius regionis dono dāt, reliquā precio mediocri vē/
ditant, quo ex cōmercio, nō eas mō merces, qbus domi egēt
(nam id fere nihil est præter ferrū) sed argenti atq; auri præ
terea: magnā vim in patriā reportant. Cuius rei diutina cōs
uetudinē supra q̄ credi possit: vbiq; iam earū rerū copia abū
dāt. Itaq; nūc parum pēsi habent, præsentē ne pecunia an in
diē vendāt, multoq; maximā partē habeāt in noībus, in qb;
tamen faciendis non priuatorum vnq;: sed confectis ex mo
re instrumentis publicam vrbis fidem sequuntur. Ciuitas
vbi solutionis dies aduenerit, a priuatis debitoribus exigit
creditum: atq; in ærarium redigit, eiusq; pecuniæ quoad ab
Vtopiensibus repetatur vsura fruitur. Illi maximam partē
nūq̄ repetūt. Nam quæ res apud se nullum habet vsum: eā
ab his auferre, quibus vsui est: haud æquum censent. Cæte
rum si res ita poscat: vt ei⁹ aliquam partem alii populo mu
tuam daturi sint, tum demum poscunt aut quū bellum ge
rendū est, quam in rem vnā totū illū thesaurū quem ha
bent domi seruant: vt aut extremis in periculis: aut in sub
itis presidio sit. potissimū quo milites externos: quos liben
tius q̄ suos ciues obiciunt discrimini immodico stipendio
conducāt: gnari multitudine pecuniæ hostes ipsos plerūq;
mercabiles: & vel proditione vel ī festis etiam signis inter se
cōmitti. Hanc ob causam inæstimabilem thesaurū seruant
at nō vt thesaurum tñ: sed ita habent: quō me narrare pro
fecto deterret pudor, metuentem ne fidē oratio non sit ha
bit ura: quod eo iustius vereor: quo magis mihi sum cōsci⁹

nisi vidissem præsens quæ ægre potuissem ipse perducere ut alter
 idem recedenti credere. Necesse est enim fere quæ quicquid est ab eorum quæ
 audiunt moribus: alienum, tam idem procul illis abesse a fide. quæ
 prudens rerum æstimator minus fortasse mirabitur quam reliquæ
 eorum instituta, tam longe ab nostris differant: si argenti quoque
 atque auri usus ad ipsorum potius: quam ad nostri moris rationem ac
 commodum. Nepe quam pecunia non utantur ipsi: sed in eum ser-
 uent euentum, quæ ut potest usu venire, ita fieri potest ut nunquam in-
 cidat. Interim aurum argentumque (unde ea fit) sic apud se habent
 ut ab nullo pluris æstiment quam re ipsarum natura meretur: quæ quæ non
 videtur quæ longe infra ferre sunt: ut sine quo non hercule magis quam absque
 igni atque aqua vivere mortales queant. quoniam contra: velut pares
 indulgentissima optima quæ in ppatulo posuerit ut aerem aquam
 ac tellure ipsam. Longissime vero vana ac nihil profutura se-
 mouerit. Ergo hæc metalla si apud eos in turri aliquam ab-
 struderetur. princeps ac senatus in suspicionem venire posset
 (ut est vulgi stulta sollertia) ne deluso per technam populo: ipsi a
 aliquo inde comodo frueretur: porro si phyalas inde aliaque
 id genus opera fabre excusa conficerent: si quando incidisset occa-
 sio, ut conflanda sint rursus atque in militum eroganda sti-
 pendium, vident nimirum fore ut ægre patiatur auelli quæ semel
 in deliciis habere coepissent. His rebus uti occurrat: excogi-
 tauere quadam ratione: ut reliquis ipsorum institutis consentanea: ita
 ab nostris (apud quos aurum tam fit ac tam diligenter conditur) longissime
 abhorretur. eorum nisi pitius non credibile. Nam quam in fictilibus et tra-
 vitroque elegantissimis quod illis, sed vilibus tamen edant bibantque, ex au-
 ro atque argento non in cubiculis aulis modo: sed in priuatis et domibus:
 matellas passim ac sordidissima quæque vasa conficiunt. Ad hec ca-
 thenas & crassas copedes, quibus cohærent seruos: illis de ex metal-
 lis operantur. postremo quoscunque aliquid crimine infames facit: ab ho-
 rum auribus anuli dependunt aurei, digitos aurum cingit, aurea tor-
 qua abicit collum, & caput denique auro vicat. ita omnibus curant modis
 uti apud se aurum argentumque in ignominia sint: atque hoc pacto fit,
 ut hæc metalla, quæ cætere gentes non minus fere dolent ac viscera
 sua distrahi patiuntur, apud Vtopien, si semel omnia res postularet
 efferri, nemo sibi iacturam vni fecisse assis videretur.

Aurum
 ferro vilius
 quantum
 ad usum
 attinet.

Magni-
 ficam aus-
 ri contum-
 eliam.

Aurum
 gestamen
 infamium

Semine
puerorum
delicie.

Elegantis-
sima fabu-
la.

Legat
Anemolion

Margaritas præterea legunt in littoribus, quoniam in rupibus quibusdam adamantes ac pyropos quoque. neque tamen quaerunt, sed oblatos casu, popoliunt. His ornant infantulos, qui ut primis puericiae annis, talibus ornamentis gloriantur, ac superbiunt. sic ubi plusculum accreuit ætatis, cum aduertunt eiusmodi nugis non nisi pueros uti, nullo parentum monitu, sed suomet ipsorum pudore deponunt. non aliter ac nostri pueri quum grandescunt nuces, bullas, & pupas abiiciunt. Itaque hæc tam diuersa ab reliquis gentibus instituta, quam diuersas in idem animorum affectiones pariunt, nunquam æque mihi atque in Anemoliorum legatis inclaruit. Venerunt hi Amauroti dum ego aderam, & quoniam magnis de rebus tractatum veniebant, aduentum eorum terni illi ciues, ex qualibet urbe preuenerant, sed omnes finitimarum gentium legati, qui eo ante appulerant, quibus Vtopiensium perspecti mores erant, apud quos sumptuoso vestitui nihil honoris haberi intelligebant, sericum contemptui esse, aurum etiam infame sciebant, cultu quam poterant modestissimo venire consueuerant. At Anemolii, quod longius aberant, ac minus cum illis commercii habuerant, quam accepissent, eodem omnes, eoque rudi corporis cultu esse, persuasi non habere eos, quo non vtebatur, ipsi etiam superbi magis, quam sapientes decreuerunt apparatus elegantia, deos quosdam representare, & miserorum oculos Vtopiensium ornatu sui splendore præstringere. Itaque ingressi sunt legati tres, cum comitibus centum, omnes vestitu versicolori, plerique serico, legati ipsi (nam domi nobiles erant) amictu aureo, magnis torquibus, & in auribus aureis, ad hæc anulis aureis in manibus, monilibus insuper appensis in pileo, quæ margaritis ac gemmis affulgebant, omnibus postremo rebus ornati, quæ apud Vtopienses aut seruorum supplicia, aut infamium dedecora, aut puerorum nugamenta fuere. Itaque operæ precium erat videre, quo pacto cristas erexerint, ubi suum ornatum cum Vtopiensium vestitu (nam in plateis sese populus effuderat) contulere. contraque non minus erat voluptatis considerare quam longe sua eos spes expectatioque fefellerat, quam longe ab ea

existimatione aberant, quā se cōsecuturos putauerāt. Nem-
 pe Vtopiensium oculis omnium, exceptis prāterq̃ paucis,
 qui alias gentes aliqua idonea de causa inuiserant, totus ille
 splendor, apparatus pudendus videbatur, & infimum quē/
 q̃ pro dominis reuerenter salutantes, legatos ipsos ex aure
 arum vsu catenarum pro seruis habitos, sine vllō pr̃sus ho-
 nore prātermiserunt. Quin pueros quoq̃ vidiſſes, qui gem-
 mas ac margaritas abiecerant, vbi in legatorū pileis affixas
 conspexerunt, compellare matrem ac latus fodere, En ma-
 ter q̃ magnus nebulo margaritis adhuc & gemmulis vtitur
 ac si esset puerulus! At parens serio etiam illa, tace inquit fi-
 li, est op̃inor quispiam e morionibus legatorum. Alii cathe-
 nas illas aureas reprehēdere, vtpote nullius vsus, quippe tā
 graciles, vt eas facile seruis infringere, tam laxas rursus, vt i-
 quum fuerit libitum possit excutere, & solut⁹ ac liber quo-
 uis aufugere Verum legati postq̃ ibi vnum atq̃ alterum diē
 versati tantam auri vim in tanta vilitate cōspexerunt, nec in
 minore cōtumelia, q̃ apud se honore habitam vidissent, ad
 hæc in vnius fugitiui serui catheras compedesq̃ plus auri,
 atq̃ argenti congestum, q̃ totus ipsorum trium apparatus
 constiterat, subsidētib⁹ pēnis omnem illum cultum quo
 sese tam arroganter extulerant pudefacti seposuerunt. Ma-
 xime vero postq̃ familiaris cum Vtopiēsibus colloquuti,
 mores eorum atq̃ op̃iniones didicere, mirantur illi siquide-
 quenq̃ esse mortalium quem exiguæ gemmulæ aut lapilli
 dubius oblectet fulgor, cui quidem stellam aīquam atq̃ ip-
 sum deniq̃ solem intueri, aut quēq̃ tam insanum esse, vt no-
 bilior ipse sibi ob tenuioris lanæ filum videatur: siquidem
 hanc ipsam (quantumuis tenui filo sit) ovis olim gestauit,
 nec aliud tamen interim, q̃ ovis fuit. Mirantur item aurum
 suapte natura tam inutile, nūc vbiq̃ gentium æstimari tan-
 ti, vt homo ipse per quem, atq̃ adeo in cuius vsu id precii
 obtinuit, minoris multo q̃ aurum ipsum æstimetur, vsq̃ ad
 eo vt plumbeus quispiam, & cui non plus ingenii sit q̃ stipi-
 ti, nec minus etiam improbus q̃ stultus, multos tamen & sa-

ο τεχνίτην

Aduerſe.

Dubi⁹ dīx-
 it: ob gem-
 mas tacti-
 cias aī cer-
 te dubium
 dixit exi-
 guū ac ma-
 lignum.

Quā veze
 r q̃ apte.

piētes & bonos viros in seruitute habeat, ob id dūtaxat, q̄
ei magn⁹ cōtigit aureorū numismatū cumulus, quē si q̄ for-
tuna, aut aliq̄ legū strophā (q̄ nihil min⁹ ac fortuna ipsa sū-
mis ima pmiscet) ab hero illo ad abiectissimū toti⁹ familiæ
suæ nebulonē trāstulerit, sit nimirū paulo post, vt in famuli
sui famuliciū cōcedat velut appēdix additamētūq̄ numis-

Quanto i
plus sapi-
unt. Etro-
piani q̄
Chylia-
norū wlg⁹

Nota.

matū. Cæterū multo magis eorū mirant ac detestant insaniā
q̄ diuitib⁹ illis, q̄b⁹ neq̄ debēt qcq̄, neq̄ sunt obnoxii, nullo
alio respectu q̄ q̄ diuites sūt, honores tm̄ nō diuinos impēs
dūt, idē cū eos tā sordidos atq̄ auaros cognoscūt, vt habes-
ant certo certius ex tāto nūmorū cumulo, viuētibus illis ne
vnū qdē nūmulū vnq̄ ad se vēturū. Has atq̄ hui⁹ mōi opio-
nes partī ex educatiōe cōceperūt. i ea educti rep. cui⁹ institu-
ta lōgissime ab his stultitiæ gnib⁹ absunt, partī ex doctrina
& lris. Nā & si haud multi cuiusq̄ vrbis sūt, q̄ cæteris exone-
rati laborib⁹ solī disciplinæ deputātur. hii videlicet in q̄b⁹
a puericia egregiā indolē, eximīū ingenium, atq̄ aīm ad bo-
nas artes pp̄sum deprehēdere, tm̄ oēs pueri lris imbuunt &
pp̄li bona pars viri, fœminæq̄, p totā vitā, horas illas q̄s ab

Studia et
discipline
Cicopien-
sum.

opib⁹ liberas dixim⁹, i lris collocāt. Disciplinas ipsorū lin-
gua pdiscūt. ē ei neq̄ verborū inops, nec insuauis auditu, nec
vlla fidelior aī int̄pres est. eadem fere (nisi q̄ vbiq̄ corrupti-
or, alibi aliē) magnā ei⁹ orbis plagā puagāt. Ex oib⁹ his phi-
losophis quorū noīa in hoc noto nobis orbe celebria, an no-
strū aduētum ne fama qdē cuiusq̄ eo peruenerat, & tm̄ in mu-

Musica.
Dialectica
Arithme-
tica.
Apparet
hoc loco
iubesse na-
sum.

sica, dialecticaq̄, ac numerādi & metiēdi scia, eadē fere q̄ nrī
illi veteres iuenere, Cæterū vt antiquos oib⁹ ppe reb⁹ exæ-
quāt, ita nuporū inuētis dialecticorū longe sūt ipares. Nā ne
vllā qdē regulā iuenerūt earū, q̄s de restrictiōib⁹, āplificatiōi/
b⁹ ac supponib⁹ acutissime excogitatis i paruis logicalibus
passim h̄ ediscūt pueri. Porro sc̄das int̄siōes tā longe abest
vt iuestigare suffecerūt, vt nec hoīem ipsū i cōi quē vocāt q̄q̄
(vt scitis) plane colloffeū & quouis gigāte maiore tū a no-
bis p̄terea digito demonstratū, nemo tm̄ eorū videre potuerit

Astrolog.

At sunt in astroꝝ cursu, & cœlestiū orbiū motu, peritissimi

Quā instrumenta quoque diuersis figuris solerter excogitant,
 quibus solis ac lunæ, & cæterorum itē astroꝝ quā in ipsorū horizōte
 visunt, motiōes ac sitū exactissime cōprehēsos hnt, cæteræ ai
 citias atque erratiū dissidia siderū, ac totā denique illā ex astris di
 uinādi iposturā ne somniāt qdē. Imbres vētos ac cæteras tē
 pestatū vicissitudines, signis quibusdā lōgo p̄spectis vsu prae
 sentiūt. Sed de causis earū rerū oīm & de fluxu maris eiusque
 falsitate, & in sūma de cœli mūdiq; origīe, ac natura partī ea
 dē quā veteres phī nri differūt, partī vt illi int̄ se dissidet, ita hii
 quoque dū nouas rerū rōnes afferūt ab oīb⁹ illis dissētiūt, nec itē
 se tñ vsq; quā cōueniūt. In ea phīæ pte quā de morib⁹ agit, eadē
 illis disputāt quā nobis, de bonis aī q̄rūt & corporis, & extēnis
 tū vtq; boni nomē oīb⁹ his an solis aī dotib⁹ cōueniat, de vir
 tute differūt, ac voluptate, sed oīm priā est ac princeps cōtro
 uersia, quā nā ī re, vna plūib⁹ ue sitā, hoīs felicitatē putet. at hac ī
 re pp̄iores æquo vidētī factionē voluptatī allertricē, vt quā
 vel totā vel potissimā felicitatis hūanæ ptē definiāt. Et quo
 magis mireris ab religiōe quoque (quā grauis & seuera est fereque
 tristis & rigida) petūt tñ sniā tā delicatæ patrociniū. Neque
 n. de felicitate disceptant vnq; quā p̄cipia quā ex religiōe de
 p̄opta, tū phīa q̄rōnib⁹ vt itē cōiūgāt, sine quibus ad verā felici
 tatē iuestigationē mactā atque ībecillā p se rōnē putāt. Ea p̄ci
 pia sūt hmoi. aīam eē īmortalē ac dei bñficētia ad felicitatē na
 tā, virtutib⁹ ac bñfactis nris p̄mia p⁹ hāc vitā: flagitiis desti
 nata supplicia. Hæc tātē si religiōis sint, rōe tñ cēsēt ad ea cre
 dēda, & cōcedēda pducī, quibus e medio sublati, sine vlla cūcta
 tione p̄nuntiāt neminē esse tā stupidū, quā nō sentiat petēdam
 sibi p̄ fas ac nephas voluptatē. hoc tñ caueret ne minor vo
 luptas obsteret maiori, aut eā p̄sequē quā inuicē retaliet dolor.
 Nā virtutē aspam ac difficilem seq: ac nō abigere mō suavi
 tatem vitæ: sed dolorem etiam spōte perpeti cuius nullum
 expectes fructum (quis enī potest esse fruct⁹ si post mor
 tem nihil assequeris quū hanc vitā totā insuauit hoc est mi
 sere traduxeris) id vero demētissimū ferūt. Nūc vero nō in
 oī voluptate felicitatē: sed ī bōa atque hōesta sitā putāt, ad eā

At hii res
 gnāt inter
 christia
 nos hodie

Physica
 omnium in
 certissima

Ethica

Ordo bon
 norum

Fines bo
 norum.

Utopiani
 felicitate
 honesta vo
 luptate me
 tiuntur.

Utopiani
 philosoph
 ice religio
 ne petēda.

Theologi
 a Utopiē
 sum

Aut morū
 immortal
 tas de qua

hodie non
 pauci etiā
 christiani
 dubitant.

Est non quā
 uis expetē
 da volup
 tas ita nec

dolor affe
 ctandus ni
 si virtutis

causa.

Hoc iuxta
Stoicos.

enim velut ad summum bonum, naturam nostram ab ipsa
virtute pertrahi, cui sola aduersa factio felicitatem tribuit.
Nempe virtutem definiunt: secundum naturam viuere ad
id siquidem a deo institutos esse nos. Eum vero naturæ du-
ctum sequi quisquis in appetendis fugiendisq; rebus obtē-
perat rationi. Rationem porro, mortales primum omnium
in amorem, ac venerationem diuinæ maiestatis incendere:
cui debemus & quod sumus, & q̄ compotes esse felicitatis
possumus: secundum id commonet atq; excitat nos vt vi-
tam q̄ licet minime anxiam, ac maxime lætam ducamus ipsi:
cæterisq; omnibus ad idem optinendum adiutores nos p
naturæ societate præbeamus. Neq; enim quisq; vnq; fuit tā
tristis ac rigidus assecla virtutis: & osor voluptatis: qui ita
labores, vigilias & squalores indicat tibi, vt non idem alio-
rum inopiam, atq; incommoda leuare: te pro tua virili ius
beat, & id laudandum humanitatis nomine censeat: homi-
nem homini saluti ac solacio esse: si humanum est maxime
(qua virtute nulla est homini magis propria, aliorum mis-
tigare molestiam: & sublata tristitia vitæ iucunditati: hoc
est voluptati reddere. Quid nī natura quēq; instiget vt si
bimet idem præstet: Nam aut mala est vita iucunda: id est
voluptaria: quod si est: non solum neminem ad eam debes
adiutare: sed omnibus vtpote noxiam ac mortiferam: quā-
tum potes adimere, aut si cōciliare aliis eam vt bonam nō
licet modo sed etiam debes, cur non tibi in primis ipsi: cui
non minus propiciū esse te q̄ aliis decet: neq; enim quum
te natura moneat vt in alios bonus sis: eadem te rursus iu-
bet: in temet seuum atq; inclementem esse. Vitam ergo ius-
cundam inquiunt: id est voluptatem tanq̄ operationum
omnium finem ipsa nobis natura præscribit: ex cuius præ-
scripto viuere, virtutem definiunt. At quum natura morta-
les inuitet ad hilarioris vitæ mutuū subsidium (quod cer-
te merito facit. Neq; enim tam supra generis humani sortē
quisq; est: vt solus naturæ curæ sit quæ vniuersos ex æquo
fouet quos eiusdem formæ communione complectitur)

Et nunc q̄
dam accer-
sunt dolo-
res velut i
his sita sit
religio: cū
ferendi po-
tius sint si
incidāt ad
pietatis of-
ficiū tē-
denti aut
nature ne-
cessitate
occidant.

No
TA.

eadem te nimirum lubet etiam atque etiam obseruare, ne sic
tuis commodis obsecundes: vt aliorum procures incōmo
da. Seruanda igitur censent non inita solum inter priuatos ^{pacta et}
pacta, sed publicas etiam leges: quas aut bonus princeps iu ^{leges.}
ste promulgauit: aut populus: nec tyrānide, nec dolo circū
scriptus: de partiendis vitæ commodis hoc est materia vo
luptatis: communi consensu sanxit. Hiis inoffensis legibus
tuum curare commodum: prudentia est: publicum prætes
rea, pietatis: sed alienā voluptatē preptū ire: dū cōsequare
tuam: ea vero iniuria est: cōtra tibi aliquid ipsi demere: qđ
addas aliis: id demum est humanitatis ac benignitatis offi
cium, quod ipsum nunq̃ tantum aufert commodi: quantū ^{Officia vti}
refert. Nam & beneficiorum vicissitudine pensatur, & ipsa ^{te mutua.}
benefacti conscientia: ac recordatio charitatis eorum & be
neuolentiæ quibus benefeceris, plus voluptatis affert ani
mo: q̃ fuisset illa corporis qua abstinuisti. postremo (quod
facile persuadet animo libenter assentienti religio) breuis
& exiguae voluptatis vicem: ingenti ac nūq̃ interituro gau
dio rependit deus. Itaq̃ hoc pacto censent: & excussa sædu
lo & propensa re omnes actiones nostras: atq̃ in his virtut
tes etiam ipsas, voluptatem tandē velut finem: felicitatēq̃
respicere.

Voluptatem appellant omnem corporis animi ue motum ^{Voluptas}
statumq̃ in quo versari natura duce delectet. Appetitionē ^{quid}
naturæ: non temere addunt. Nam vt quicquid natura iucū
dum est: ad quod neq̃ per iniuriam tenditur, nec iniucun
dius aliud amittitur, nec labor succedit: non sensus modo
sed recta quoq̃ ratio persequitur, ita quæ præter naturam
dulcia sibi mortales vanissima conspiratione confingunt.
(tanq̃ in ipsis esset perinde res ac vocabula commutare) ea
omnia statuunt adeo nihil ad felicitatem facere vt plurimū
officiant etiam: vel eo quod quibus semel insederunt: ne ve
ris ac genuinis oblectamentis vsq̃ vacet locus: totum prope
suum animum falsa voluptatis opinione præoccupant. Sunt
enim perq̃ multa: quæ quum suapte natura nihil contineāt

suauitatis, imo bona pars amaritudinis etiam plurimum
 peruersa tum improbarum cupiditatum illecebra: non
 pro summis tantum voluptatibus habeantur: verum etiā
 inter precipuas vitæ causas numeretur. In hoc adulterinæ
 voluptatis genere: eos collocant, quos ante memorauī: qui
 quo meliorem togam habent: eo sibi meliores ipsi viden-
 tur: qua vna in re, bis errant. Neque enim minus falli sunt: quā
 meliorem putant togam suam, quā se. Cur enim si vestis v-
 sum spectes: tenuioris fili lana præstet crassiori: at illi tamē
 tanquā natura non errore precelleret: attollunt cristas: & sibi
 met quoque præcii credunt inde non nihil accedere: eo quod ho-
 norem: quem vilius vestiti sperare non essent ausi elegan-
 tiori togæ: velut suo iure exigunt, & prætermissi negligen-
 tius indignantur. At hoc ipsum quoque: vanis & nihil profu-
 turis honoribus affici: an non eiusdem stultitiæ est? Nam
 quid naturalis & veræ voluptatis affert nudatus alterius
 vertex: aut curuati poplites, hoc cene tuorum poplitum do-
 lori medebitur: aut tui capitis phrenesim leuabit? In hac fu-
 catae voluptatis opinione sibi blandiuntur ac plaudunt quod
 eiusmodi maioribus nasci contigerit: quorum longa serie
 es diues (neque enim nunc aliud est nobilitas) habita sit: pre-
 fertim in prædiis, nec pilo quidem minus sibi nobiles vi-
 dentur, etiam si maiores nihil, inde reliquerint: aut relictū
 ipsi obligurierint. Hiis adnumerant eos qui gemmis ac la-
 pillis ut dixi capiuntur, ac dii quodammodo sibi videntur
 facti: si quando eximium aliquem consequantur: eius pre-
 fertim generis: quod sua tempestate: maximo apud suos:
 aestimetur: neque enim apud omnes: neque omni tempore: ea-
 dem genera sunt in precio: Sed nec nisi exemptum auro ac
 nudum comparant. Imo ne sic quidem, nisi adiurato vēdi-
 tore: & prestanti cautionem, veram gemmam ac lapidem
 verum esse: tam solliciti sunt: ne oculis eorum: veri loco
 adulterinus imponat: spectaturo tibi: cur minus præbeat
 oblectamenti factitius, quem tuus oculus non discernit a

Error eo-
 rum qui si
 bi ob cultū
 placent.

Stulti ho-
 mores.

vana no-
 bilitas.

Stultissi-
 ma volup-
 tas ex gē-
 mis.

Optio
 hominum
 precii ad-
 dit aut adi-
 mit gēmis

vero. Vterq; ex æquo valere debet: tibi, non minus heracle q̄ cæco. Quid hii qui superfluas opes adseruant: vt nullo acerui vsu: sed sola contemplatione delectentur: num veram percipiunt: an falsa potius voluptate luduntur? aut hii qui diuerso vicio: aurum quo nunq̄ sint vsuri, fortasse nec vsuri amplius, abscondunt: & solliciti ne perdant: perdūt: quid enim aliud est, vsibus demptum tuis & omnium fortasse mortalium: telluri reddere? & tu tamen abstruso thesauro, velut animi iam securus læticia gestis. Quem si quis furto sustulerit, cuius tu ignarus furti: decem post annis obieris: toto illo decennio, quo subtractæ pecuniæ superfuisti: quid tua retulit: surreptum an saluum fuisse? vtroq; certe modo tantūdem vsus ad te peruenit, Ad has tam ineptas læticias, aleatores (quorum insaniam auditu non vsu cognouere) venatores præterea: atq; aucupes: adiungunt. Nam quid habet inquit voluptatis: talos in alueum proicere, quod toties fecisti: vt si quid voluptatis inesset: oriri tamen potuisset ex frequenti vsu satietas: aut quæ suauitas esse potest: ac non fastidium potius: in audiēdo latratu atq; vlulatu canum? aut qui maior voluptatis sensus est, cum leporem canis insequitur: q̄ quum canis canem? nempe idem vtrobiq; agitur: accurritur enim: si te cursus oblectet. At si te cedis spes: laniatus expectatio sub oculis peragendū retinet: misericordiam potius mouere debet: spectare: lepusculum a cane: imbecillum, a validiore: fugacem ac timidum a feroce, Innoxium deniq; a crudeli discriptum. Itaq; Vtopienses totum hoc venandū exercitium, vt rem liberis indignam, in lanios (quam artem per seruos obire eos supra diximus) reiecerunt. infimam enim eius partem esse venationem statuunt, reliquas eius partes & vtiliores & honestiores vt quæ & multo magis conseruant: & animalia necessitatis dūtaxat gratia perimāt quum venator ab miseri animalculi cede ac laniatu: nihil

Adira fictio & aptissima.

Alea Venatio.

At hec hodie ars est deorum aulicorum.

**Citta in
gaudio**

**Clere vo-
luptatis
species.**

**Volupta-
tes corpo-
ris.**

nisi voluptatem petat, quam spectandæ necis libidinem in
ipsis etiam bestiis aut ab animi crudelis affectu censent exo-
riri, aut in crudelitatem denique, assiduo tam efferae volupta-
tis usu defluere. Hæc igitur & quicquid est eiusmodi (sunt
enim innumera quæ pro voluptatibus mortalium vulgus ha-
beat, illi tamen quum natura nihil insit suaue, plane statuunt
cum vera voluptate nihil habere commercii. Nam quod vul-
go sensum iucunditate perfundunt (quod voluptatis opus
videtur) nihil de sententia decedunt. non enim ipsius rei na-
tura, sed ipsorum peruersa consuetudo in causa est cuius vi-
cio fit, ut amara pro dulcibus amplectantur. Non aliter ac
mulieres gravidæ picem & seuum, corrupto gustu, melle mel-
litius arbitrantur. Nec cuiusquam tamē aut morbo aut consue-
tudine deprauatum iudicium, mutare naturam, ut non alia-
rum rerum ita nec voluptatis potest.

Voluptatum quas veras fatentur, species diuersas faciunt.
Siquidem alias animo, corpori alias tribuunt. Animo dant
intellectum, eamque dulcedinem quam veri contemplatio pe-
perit. ad hæc suauis additur bene actæ vitæ memoria, &
spes non dubia futuri boni. Corporis voluptatem in duas
partiuntur formas: quarum prima sit ea: quæ sensum per-
spicua suauitate perfundit: quod alias earum instauratione
partium fit: quas insitus nobis calor exhauferit. Nam hæc
cibo potuque redduntur: alias dum egeruntur illa: quorum
copia corpus exuberat. hæc suggeritur: dum excrementis in-
testina purgamus: aut opera liberis datur: aut vilius pruri-
go partis frictu scalpituve lenitur. Interdum vero voluptas
oritur nec redditura quicquam quod membra nostra desyde-
rent: nec ademptura quo laboret: cæterum quæ sensus no-
stros tñvi quadam occulta sed illustri motu titillet afficiatque:
& in se conuertat: qualis ex musica nascitur. Alteram corpo-
reæ voluptatis formam: eam volunt esse: quæ in quieto atque
æquabili corporis statu consistat. idest nimirum sua cuiusque
nullo interpellata malo sanitas hæc siquidem: si nihil eam do-
loris oppugnet: per se ipsa delectat: etiam si nulla extrinsecus

adhibita voluptate moueat. Quāq̄ enī sese minus effert, mi-
nusq̄ offert sensui, q̄ tumida illa edendi bibendiq̄ libido, ni-
hilo tamen feci? multi eam statuūt voluptatum maximam:
Omnes fere Vtopienses magnam & velut fundamentum
omnium ac basim fatentur, vt quæ vel sola placidam & op-
tabilem vitæ conditionem reddat, & qua sublata, nullus vī
q̄ reliquus sit cuiq̄ voluptati locus. Nam dolore prorsus va-
care nisi adsit sanitas, stuporem certe nō voluptatem vocāt.
Iamdudum explosum est apud eos decretum illorum, qui
stabilem & tranquillam sanitatem (nam hæc quoq̄ questio
gnauiter apud eos agitata est) ideo non habendam pro voi-
luptate censebant, quod præsentem non posse dicerent, nisi
motu quopiam extrario sentirī. Verum cōtra nunc in hoc
prope vnluersi conspirant, sanitatem vel in primis volupta-
ti esse. Etenim quum in morbo (inquiunt) dolor sit, qui voi-
luptati implacabilis hostis est, non aliter, ac sanitati morbo,
quid ni vicissim insit sanitatis tranquillitati voluptas: nihil
enim ad hanc rem referre putant, seu morbus dolor esse, seu
morbo dolor inesse dicatur, Tantundem enim vtroq̄ mor-
do effici. Quippe si sanitas aut voluptas ipsa sit, aut necessa-
rio voluptatem pariat, velut calor igni gignitur, nimirum
vtrobique efficitur, vt quibus immota sanitas adest hiis volu-
ptas abesse non possit. Præterea dum vestimur (inquiunt)
quid aliud q̄ sanitas quæ labefactari cœperat, aduersus esu-
rientem (cibo commilitone) depugnat: in qua dum paulatim
inualefcit, ille ipse profectus ad solitum vigorem sugge-
rit illam, qua sic reficimur, voluptatem. Sanitas ergo quæ
in conflictu letatur, eadem nō gaudebit adepta victoriam:
Sed pristinum robur quod solum toto conflictu petiuerat
tandem, felicit̃ affecuta, protinus obstupescet: nec bona sua
cognoscet atq̄ amplexabitur? Nam quod non sentirī sani-
tas dicta est, id vero perq̄ procul a vero putant. Quis enim
vigilans (inquiunt) sanum esse se non sentit, nisi qui nō est:
quem ne tantus aut stupor aut lethargus adstringit, vt sani-
tatem non iniucundam sibi fateatur ac delectabilem: at de-

Glaleat
possessor
oportet.

Sanitatem volups
tatem esse.

lectatio quid aliud q̄ alio nomine voluptas est? Amplectun-
tur ergo i primis animi voluptates, eas enim primas omni-
um principesq̄ ducunt, quarum potissimam partem cen-
sent ab exercitio virtutum, bonæq̄ vitæ conscientia profi-
cisci. Earum voluptatum quas corpus suggerit, palmam sa-
nitati deferunt. Nam edendi, bibendiq̄ suauitatem, & quic-
quid eandem oblectamenti rationem habet, appetenda qui-
dem, sed non nisi sanitatis gratia statuunt. Neq̄ enim per se
iucunda esse talia, sed quatenus aduersæ valitudini clancu-
lum surrepti resistunt. ideoq̄ sapienti, sicuti magis depre-
candos morbos, q̄ optandam medicinam, & dolores profligandos
potius, q̄ adsciscenda solatia, ita hoc quoq̄ volupta-
tis genere non egere q̄ deliniri presterit, quo voluptatis ge-
nere si quisq̄ se beatū putet, is necesse est fateat̄, se tū demum
fore felicissimū, si ea vita contigerit, quæ in perpetua fame,
siti, pruritu, esu, potatione, scalpitu, frictuq̄, traducatur: quæ
q̄ non foeda solum, sed misera etiam sit, quis non videt? infi-
mæ profecto omnium hæc voluptates sunt, vt minime syn-
ceræ. neq̄ enim vnq̄ subeunt, nisi contrariis coniunctæ do-
loribus, Nempe cum edendi voluptate copulatur esuries,
idq̄ non satis æqua lege. Nam vt vehementior, ita longior
quoq̄ dolor est. quippe & ante voluptatem nascitur, & ni-
si voluptate vna commoriente, non extinguitur. Huiusmo-
di ergo voluptates, nisi quatenus expetit necessitas, haud
magni habendas putant. Gaudent tamen etiam his gratiq̄
agnoscunt naturæ parentis indulgentiam, quæ foetus suos
ad id quod necessitatis causa tam assidue faciundum es-
rat etiam blandissima suauitate pelliciat. Quanto enim in
tædio viuendum erat, si vt cæteræ ægritudines quæ nos in-
festant rarius, ita hii quoq̄ cotidiani famis ac sitis morbi, ve-
nenis ac pharimacis amaris essent abigendi? At formam, vi-
res, agilitatem, hæc vt propria, iucundaq̄ naturæ dona li-
benter fouent. Quin eas quoq̄ voluptates, quæ per aures,
oculos, ac nares admittuntur, quas natura proprias ac pecu-
liares esse homini voluit, neq̄ enim aliud animantium ges-

Attende

nus, aut mundi formam pulchritudinemque suspicit, aut odorum: nisi ad cibi discrimen: vlla commouetur gratia: neque consonas inter se discordesque sonorum distantias inter noscit) & has inquam vt iucunda quaedam vitae condimenta persequuntur. In omnibus autem hunc habent modum ne maiorem minor impediatur: neque dolorem aliquando voluptas pariat: quod necessario sequi censent: si inhonesta sit. At certe formae decus contemnere: vires deterere: agilitatem in pigritiam vertere: corpus exhaurire ieiuniis, sanitati iniuriam facere: & caetera naturae blandimenta respuere: nisi quis haec sua commoda negligat: dum aliorum publicam ue ardentius procurat: cuius laboris vice maiorem a deo voluptatem expectet: alioquin ob inane virtutis umbram nullius bono: semet affligere: vel quo aduersa ferre minus moleste possit: nunquam fortasse ventura. hoc vero putant esse demeritissimum: animique & in se crudelis: & erga naturam ingratiissimi: cui tanquam debere quicquam dedignetur: omnibus eius beneficiis renunciat.

Haec est eorum de virtute ac voluptate sententia: quia nisi sanctius aliquid inspiraret homini: coelitus immissa religio: nullam inuestigari credunt humana ratione veriores: qua in re recte ne an secus sentiant: excutere nos: neque tempus patitur: neque necesse est. quippe qui narranda eorum instituta, non etiam tuenda suscepimus. Caeterum hoc mihi certe persuadeo vt vt sese habeant haec decreta: nusquam neque praestantioris populum neque foeliciorem esse rempublicam. Corpore sunt agili vegetoque: virium amplius quam statura promittat. nec ea tamen improcera: & quum neque solo sint vltique quaque fertili: nec admodum salubri coelo: aduersus aerem ita sese temperantia victus muniunt: terrae sic medentur industria: vt nusquam gentium sit frugis pecorisque puentus vberior: aut hominum viuaciora corpora: paucioribus morbis obnoxia. Itaque non ea modo quae vulgo faciunt agricolae: diligenter ibi administrata

A. 32
Annotandum
hoc
diligenter

Felicitas
Utopiensium
ac
descriptio

conspicias: vt terram natura maligniorem, arte atq; opera
iuuent: sed populi manibus alibi radicitus euulsam syluā,
alibi consitam videas: qua i re habita est non vbertatis: sed
vecturæ ratio: vt essent ligna: aut mari: aut fluuiis: aut vrbi
bus ipsis viciniore, minore enim cum labore terrestri itine
re, fruges q̄ ligna longius afferunt. Gens facilis ac faceta:
follers: ocio gaudens, corporis laborum, quum est vsus: fas
tis patiens. Cæterum alias haud q̄q̄ sane appetēs: animi stu
diis infatigata. Qui quum a nobis accepissent de literis &
disciplina græcorum (Nam in latinis præter historias ac
poetas nihil erat quod videbātur magnopere probaturi)
mirum quanto studio contenderunt, vt eas liceret ipsis: no
stra interpretatione perdiscere. Coepimus ergo legere: ma
gis adeo primum, ne recusare laborem videremur, q̄ q̄ fru
ctum eius aliquem speraremus. At vbi paulum processim⁹
ipsorum diligentia fecit: vt nostram haud frustra impendē
dam animo statim præciperemus. Siquidem literarum for
mas, tam facile imitari: verba tam expedite pronunciare: tã
celeriter mandare memoriæ: & tanta cum fide reddere cœ
perūt: vt nobis miraculi esset loco, nisi quod pleracq; pars
eorum, qui non sua solum sponte accensi, verum senatus
quoq; decreto iussi: ista sibi discenda sumpserunt: E nume
ro scholasticorum, selectissimis ingeniis, & matura ætate fu
erunt. Itaq; minus q̄ triennio nihil erat in lingua quod req̄
rerent bonos authores, nisi obftet libri menda, inoffense p
legerent. Eas literas vt equidem coniicio ob id quo facilius
arriperunt, quod non nihil illis essent cognate. Suspicio
enim eam gentem a græcis originem duxisse: propterea qd̄
sermo illorū cætera fere persicus, non nullagræci sermonis
vestigia seruet in vrbiū ac magistratuum vocabulis. Ha
bēt ex me, (Nam librorum sarcinam mediocrem loco mer
cium quarto nauigaturus in nauem conieci quod mecum
plane decreuerā nunq̄ potius redire q̄ cito) Platonis opera
pieraq; Aristotelis plura: Theophrastū item de plantis, sed
pluribus quod doleo in locis mutilum. In librum enim dū

Utilitas
lingue græ
ce.

Docilitas
Utopien
sium, mira

At nunc
stipites et
caudices
dicantur li
teris: felici
ssima in
genia vo
luptatibus
corrupū
tur.

naui gabamus negligentius habitum: cercopithecus incide
rat: qui lasciuiens ac ludibundus, paginas aliquot hinc atq;
inde euulsas lacerauit. Ex hiis qui scripsere grammaticam,
Lascarem habent tantum, Theodorum enim non aduexi
mecum, nec dictionarium aliquem præter Hesychium, ac
Dioscoridē: Plutarchi libellos habent charissimos & Luci
ani quoq; facetiis ac lepore capiuntur. ex poetis habent Ari
stophanem Homerū atq; Euripidem: tum Sophoclem mi
nusculis Aldi formulis, ex historicis Thucydidē atq; Hero
dotum: necnon Herodianum. Quin in re medica quoq; so
dalis meus Tricius Apinatus aduexerat secum parua quæ
dam Hippocratis opuscula, ac Microtechnen Galeni, quos
libros magno ī precio habent: siquidem & si omnium fere
gentium, re medica minime egent, nusq; tamē in maiore ho
nore est, vel eo ipso quod eius cognitionem numerāt inter
pulcherrimas atq; vtilissimas partes philosophiæ: cuius ope
philosophiæ dum naturæ secreta scrutantur, videntur sibi
non solum admirabilem inde voluptatem percipere: sed a
pud authorem quoq; eius, atq; opificem summam inire gra
tiam: Quæ cæterorum more artificum arbitrantur: mun
di huius visendam machinam homini (quem solum tantæ
rei capacem fecit) exposuisse spectandam: eoq; chariorem
habere: curiosum ac sollicitum īspectorem, operisq; sui ad
miratorem: q̄ eum qui velut animal expers mētis: tantum
ac tam mirabile spectaculum, stupidus immotusq; neglexe
rit. Vt opiensium itaq; exercitata literis ingēnia mire valet
ad inuentiones artium, quæ faciant aliquid ad commodæ
vitæ compendia. Sed duas tamen debent nobis Chalcogra
phorū & faciendæ chartæ, nec solis tñ nobis sed sibi quoq;
bonam eius partem. Nam quū ostenderemus eis libris char
taceis impressas ab Aldo literas, & de chartæ faciendæ ma
teria ac literas imprimendi facultate loqueremur: aliqd ma
gis q̄ explicaremus (neq; enim quisq; erat nostrum qui alte
rutram calleret) ipsi statim acutissime coniecerunt rem: &
quum ante pellibus corticibus ac papyro tantum scriberēt

Medici
na vtiliss
ma

Contem
platio nas
ture.

Nofa

sam chartam ilico facere, & literas imprimere tentarūt: quæ
quum primo non satis procederent, eadem sæpius experiē
do, breui sunt vtrunq; consecuti: tantumq; effecerunt, vt si
essent græcorum exemplaria librorum: codices deesse non
possent. At nunc nihil habent amplius q̃ a me commemor
atum est, id vero quod habent impressis iam libris in mul
ta exemplariorum millia propagauere. Quisquis eo spes
ctandi gratia venerit quem insignis aliqua dos ingenii aut
longa peregrinatione vsum: multarum cognitio terrarum
commēdet (quo nomine gratus fuit noster appulsus) pro
nis animis excipitur. Quippe libenter audiunt, quid vbiq;
terrarum geratur. Cæterum mercandi gratia non admos
dum frequenter appellitur. Quid enim ferrent: nisi aut fer
rum: aut quod quisq; referre mallet, aurum argentumue:
Tum quæ ex ipsis exportanda sint, ea consultius putant
ab se efferri q̃ ab aliis illinc peti: quo & exteras vndiq; gen
tes exploratiores habeant neq; maritimarum rerum vsum
ac peritiam oblitum eant.

De seruis.

**Mira hu
ius gentis
equitas.**

Pro seruis neq; bello captos habent nisi ab ipsis gesto, neq;
seruorum filios: neq; deniq; quenq; quem apud alias gētes
seruientem possent comparare, sed aut si cuius apud se fla
gitium in seruiciū vertitur, aut quos apud exteras vrbes
(quod genus multo frequentius est) admissum facinus de
stinavit supplicio. eorum enim multos, interdum æstimas
tos vili, sæpius etiam gratis impetratos: auferunt. Hæc ser
uorum genera non in opere solum perpetuo: verum etiam
in vinculis habent: sed suos durius quos eo deploratiores,
ac deteriora meritis exempla censent: q̃ tam præclara edu
catione ad virtutem egregie instructi: contineri tamen ab
scelere non potuerint. Aliud seruorum genus est: quum al
terius populi mediastinus quispiam laboriosus ac pauper
elegerit apud eos sua sponte seruire, hos honeste tractant ac
nisi quod laboris: vt pote consuetis, imponitur plusculum
non multo minus clementer ac ciues habent: volentem dis/

cedere (quod non sæpe fit) neque retinent inuitum, neque inane
nem dimittunt. Egrotantes: ut dixi, magno cum adfectu
curant, nihilque prorsus omittunt quo sanitati eos: vel me- De egrotz
dicinæ vel victus obseruatione, restituant. Quin insanabi-
li morbo laborantes assidendo, colloquendo, adhibendo
demum quæ possunt leuamenta solantur. Cæterum si non
immedicabilis modo morbus sit verum etiam perptuo ve-
xet atque discrutiet: tum sacerdotes ac magistratus hortan-
tur hominem, quandoquidem omnibus vitæ muniis impar-
aliis molestus ac sibi grauis morti iam suæ superuiuat, ne Abors
spontaneæ
secum statuatur pestem diutius ac luem alere, neue quum tor-
mentum ei vita sit mori dubitet, quin bona spe fretus acer-
ba illa vita velut carcere atque aculeo vel ipse semet eximat:
vel ab aliis eripi se sua voluntate patiat: hoc illum quum
non commoda, sed supplicium abrupturus morte sit pru-
denter facturum, quoniam vero sacerdotum in ea re con-
siliis id est interpretum dei sit obsecuturus, etiam pie san-
cteq; facturum. Hæc quibus persuaferint: aut inedia spon-
te vitam finiunt, aut sopiti sine mortis sensu soluuntur. In-
uitum vero meminem tollunt nec officii erga eum quicquid
imminuit persuasos hoc pacto defungi honorificum. Ali-
oqui qui mortem sibi consciuerit causa non probata sacer-
dotibus & senatui: hunc neque terra neque igne dignantur;
sed in paludem aliquam turpiter insepultus abiicitur. De coniug
suis.
Fœmina non ante annum duodeuicesimum nubit. Mas-
non nisi expletis quatuor etiam amplius. Ante coniugium
mas aut fœmina si conuincatur furtivæ libidinis, grauiter
in eum eamue animaduertitur: coniugioque illis in totum
interdicitur, nisi venia principis noxam remiserit, sed & pa-
ter & mater familias cuius in domo admissum flagitium
est: tanquam suas partes parum diligenter tutati magnæ obia-
cent infamiæ: id facinus ideo tam seuerè vindicant, quod futu-
rum prospiciunt, ut rari in conjugale amorem coalescerent: in
quo ætatē omnem cum vno videant exigendam: & pferendas i-

Et si pa-
rum vere-
cūde ha-
tamen in-
caute.

super quas ea res affert molestias, nisi a vago concubitu dili-
genter arceantur. Porro in deligendis coniugibus ineptissi-
mum ritum (vti nobis visum est) adprimeque ridiculum, illi
serio ac seuerè obseruant. Mulierem enim seu virgo seu vi-
dua sit, grauis & honesta matrona proco nudam exhibet ac
probus aliquis vir vicissim nudum puellæ procum sistit.
Hunc morem quum velut ineptum ridentes improbare-
mus, illi contra cæterarum omnium gentium insignem de-
mirari stulticiam, qui quum in equuleo comparādo, vbi de
paucis agitur nummis, tam cauti sint, vt quis fere nudum ni-
si detracta sella tamē, omnib⁹q; reuulsis ephippiis recusent
emere, ne sub illis operculis huiusmodi aliquod delitesceret, in-
deligēda coniuge, qua ex re aut voluptas, aut nausea sit to-
tam p̄ vitā comitatura, tam negligēter agant, vt reliquo cor-
pore vestibus obuoluto, totam mulierem vix ab vnus pal-
mæ spatio nihil enim præter vultum visitur) estiment ad-
iungantq; sibi non absq; magno (si quid offēdat postea)
male coherendi periculo. Nam neq; omnes tam sapientes sūt
vt solos mores respiciant, & in ipsorum quoq; sapientum
coniugiis ad animi virtutes non nihil additamenti corpo-
ris etiam dotes adiiciunt, certe tam foeda deformitas, latere
sub illis potest inuolucris vt alienare p̄sus animum ab vx-
ore queat, quum corpore iam seiungi nō liceat: Qualis des-
formitas si quo casu contingat post contractas nuptias, suā
quisq; sortem necesse est ferat, ante vero ne quis capiatur in
fidiis, legib⁹ caueri debet, idq; tāto maiore studio fuit quod
& soli illarum orbis plagarum singulis sunt contenti con-
iugibus: & matrimonium ibi haud sæpe aliter: q̄ morte so-
luitur: nisi adulterium: in causa fuerit: aut morum non fer-
renda molestia. Nempe alterutri sic offēso facta ab senatu
coniugis mutandi venia: alter infamem simul ac celibem
perpetuo vitam ducit. Alioquin inuitam coniugem cuius
nulla sit noxa repudiare quod corporis obtigerit calami-
tas id vero nullo pacto ferunt; nam & crudele iudicant tū
quenq; deferi: cum maxime eget solatio: & senectuti: quum

Asfende.

Diuortiu.

& morbos afferat & morbus ipsa sit: incertam atq; infirmā
fidem fore. Cæterum accidit interdum vt quum non satis
 inter se coniugum conueniant mores repertis vtriq; aliis
 quibus cum sperent se suauius esse victuros amborum spō
 te separati: noua matrimonia contrahant, haud absq; sena-
 tus autoritate tamen, qui nisi causa per se atq; vxores suas
 diligenter cognita: diuortia non admittit. Imo ne sic qui-
 dem, facile, quod rem minime vtilē sciunt firmandæ consu-
 gum charitati, facilem nouarum nuptiarum spem esse pro-
positam. Temeratores cōiugii grauissima seruitute plectū-
 tur, & si neuter erat cælebs, iniuriam passi (velint modo) re-
 pudiatīs adulteris coniugio inter se ipsi iunguntur alioqn
 quibus videbitur. At si leforum alteruter erga tam maleme-
 rentem coniugem: in amore persistat: tamen vt i coniugii le-
 ge non prohibetur si velit in opera damnatum sequi: acci-
 ditq; interdum vt alterius pœnitentia alterius officiosa sœ-
 dulitas miserationem commouens p̄cipi, libertatem rur-
 sus impetret. Cæterum ad scelus iam relapso nex infligit̃
 Cæteris facinoribus nullam certam pœnam lex vlla presti-
 tuit: sed vt quodq; atrox: aut contra visum est: ita suppli-
 cium senatus decreuit. Vxores mariti castigant & parentes
 liberos: nisi quid tam ingens admiserint: vt id publicæ pu-
 niri: morum intersit: sed fere grauissima quæq; scelera ser-
 uitutis incommodo puniuntur, id si quidem & sceleratis nō
 minus triste: & reipublicæ magis commodum arbitratur̃
 q̃ si mactare noxios & protinus amoliri festinent. Nam &
 labore q̃ nece magis profunt, & exemplo diutius alios ab-
 simili flagitio deterrent. qđ si sic habitī rebellent atq; recal-
 citrent, tum demum velut indomitæ belluæ quos coherce-
 re carcer & cathena non potest, trucidantur. At patientib⁹
 non adimitur omnis omnino spes: quippe longis domiti-
 malis si eam pœnitentiam præ se ferant, quæ peccatum res-
 stetur magis eis displicere q̃ pœnam, principis interdum p̄-
 rogatiua: interdum suffragiis populi, aut mitigatur serui-
 tus aut remittitur. Sollicitasse ad stuprum nihilo minus q̃

Estimatis
 o supplicij
 penes ma-
 gistratum

Stupri
 sollicitati
 pena

Voluptas
emotionalibus

stuprasse periculi est. In omni siquidem flagitio certum des-
stina tumq[ue] conatum æquant facto. neq[ue] eni id quod defuit
ei putant prodesse debere: per quem non stetit: quo minus
nihil defuerit. Moriones in delitiis habentur, quos vt affe-
cisse contumelia magno in probro est, ita voluptatē ab stul-
ticia capere non verant. Siquidem id morionibus ipsis ma-
ximo esse bono censent, cuius qui tam seuerus ac tristis est vt
nullum neq[ue] factum neq[ue] dictum rideat ei tutandum nō cre-
dunt, veriti ne non satis indulgenter curetur ab eo, cui non
modo nulli vsui, sed ne oblectamento quidem qua sola do-
te valet, futurus esset.

Mutili q[ue] natura
vel audet non
ridendi

Fucata
forma.

Et premi-
is inuitan-
di ciues
ad officiū.

damnatus
ambitus.
honor ma-
gistratuū.
dignitas
principis.

Leges
paucæ.

Irridere deformem aut mutilum, turpe ac deforme nō ei: q[ui]
ridetur: habetur, sed irrisori qui cuiq[ue] quod in eius potestate
non erat vt fugeret, id vicii loco stulte exprobet. Vt enim
formam naturalem non tueri segnis atq[ue] inertis ducunt, sic
adiumentum ab fucis querere infamis apud illos insolentia
est. Vsu enim ipso sentiunt, q[uod] non vllum formæ decus vxo-
res æque ac morum probitas & reuerentia commendat ma-
ritis. Nam vt forma nonnulli sola capiuntur, ita nemo nisi
virtute atq[ue] obsequio retinetur. Non pœnis tantum deter-
rent a flagitiis, sed propositis quoq[ue] honoribus ad virtutes
inuitant, ideoq[ue] statuas viris insignibus & de republica pre-
clare meritis in foro collocant, in rerum bene gestarum me-
moriam: simul vt ipsorum posteris maiorum suorum glo-
ria calcar & incitamentum ad virtutem sit. Qui magistratū
vllum ambierit ex spes omnium redditur. Conuiuunt ama-
biliter, quippe nec magistratus vllus insolens: aut terribilis
est: patres appellatur: & exhibent. iisdem defertur: vt debet:
ab volentibus honor: nō ab inuitis exigitur. Ne principem
quidem ipsum: vestis aut diadema: sed gestatus frumētī ma-
nipulus discernit: vt pontificis insigne est prelatus cereus.
Leges habet perq[ue] pauca. sufficiunt enim sic institutis pau-
cissimæ. Quin hoc in primis apud alios improbant popu-
los: quod legum interpretumq[ue] volumina, non infinita sus-

ficiunt. Ipsi vero censent iniquissimum: vtillos homines his obligari legibus: quæ aut numerosiores sint: quæ ut perlegi quant: aut obscuriores quæ ut a quouis possint intelligi: porro causidicos: qui causas tractant callide: ac leges vatre dispunt: prorsus omnes excludunt. censent enim ex usu esse: ut suam quisque causam agat: eademque referat iudici: quæ narraturus patrono fuerat. Sic & minus ambagum fore & facilius elici veritatem. dum eo dicente: quem nullus patronus fucum docuit: iudex sollerter expedit singula: & contra versutorum calumnias simplicioribus ingeniis opitulatur. hæc apud alias gentes: in tanto perplexissimarum aceruo legum difficile est obseruari. Cæterum apud eos vnusquisque est legis peritus. Nam & sunt (ut dixi) paucissimæ: & interpretationum præterea ut quæque est maxime crassa: ita maxime æquam censent. Nempe quum omnes leges (inquiunt) ea tantum causa promulgentur: ut ab hiis quisque sui commone fiat officii: subtilior interpretatio paucissimos admonet (pauci enim sunt qui assequantur) quum interim simplicior ac magis obuius legum sensus: omnibus in aperto sit: aliqui in quod ad vulgus attinet: cuius & maximus est numerus & maxime eget admonitu: quid referat vtrum legem omnino non condas: an conditam in talem interpreteris sententiam: quam nisi magno ingenio & longa disputatione nemo possit eruere: ad quam inuestigandam neque crassum vulgi iudicium queat attingere: neque vita in comparando victu occupata sufficere. Hiis eorum virtutibus incitati finitimi: qui quidem liberi sunt & suæ spontis (Multos enim ipsi iam olim tyrannide liberauerunt) magistratus sibi: ab illis alii quotannis: alii in lustrum impetrant: quos defunctos imperio: cum honore ac laude reducant: novos secum rursus in patriam reuehant. Atque hi quidem populi optime profecto ac saluberrime rei publicæ suæ consulunt: cuius & salus & perniciēs: quum ab moribus magistratuum pendeat: quos nam potuissent elegisse prudenti? quæque neque villo precio queant ab honesto deduci (utpote quod breui sit remigraturis inutile)

Aduocato
rum inuti/
lis turbas

Leges quales
esse debent.

ignoti ciuibus, aut prauo cuiusq̃ studio aut similitate flecti
quæ duo mala, affectus atq̃ auariciæ, sicubi incubuere iudi
clis, illico iusticiam omnem, fortissimum reipublicæ ner
uum: dissoluunt. Hos Vtopiani populos, quibus qui impe
rent ab ipsis petuntur, appellant socios, cæteros quos bene
ficiis auxerunt amicos vocant.

De federi
bus.

Fœdera quæ reliquæ inter se gentes toties ineunt: frangūt
ac renouant, ipsi nulla cum gente ferunt. Quorsum enim
fœdus inquit: quasi non hominem homini satis natura
conciliet: quam, qui contempserit, hunc verba scilicet putes
curaturum. In hanc sententiam eo vel maxime trahuntur,
qđ in illis terrarum plagis, fœdera pactaq̃ principum so
lent parum bona fide seruari. Etenim in Europa idq̃ his po
tissimū partibus quas Christi fides & religio possidet, san
cta est & inuiolabilis vbiq̃ maiestas fœderum, partim ipsa
iusticia & bonitate principum, partim summorum reuerē
tia metuq̃ pontificum, qui vt nihil in se recipiūt ipsi: quod
non religiosissime prestant. ita cæteros omnes principes iu
bent, vt pollicitis omnibus modis immorētur, tergiuersan
tes vero pastoralis censura & seueritate compellunt. Merito
sane censent turpissimam rem videri si illorum fœderibus
absit fides: q̃ peculiari nomine fideles appellantur. At i illo
nouo orbe terrarum, quem circulus equator vix tam lon
ge ab hoc nostro orbe semouet: q̃ vita moresq̃ dissidēt: fœ
derum nulla fiducia est: quorū vt quodq̃ plurimis ac san
ctissimis ceremoniis innodatum fuerit: ita citissime soluiē
inuenta facile in verbis calumnia, quæ sic interim de indu
stria dictant callide: vt nunq̃ tam firmis adstringi vinculis
queant: quin elabantur aliqua, fœdusq̃ & fidem pariter elu
dant. Quam vafriem, imo quam fraudem dolumq̃: si pri
uatorum deprehenderent interuenisse contractui: magno
supercilio rem sacrilegam: & furca dignam clamitarent: hi
nimium ipsi: qui eius consilii principibus dati: semet glo
riantur Authores. Quo fit vt iusticia tota videatur aut nō
nisi plebea virtus & humilis, quæq̃ longo interuallo sub

Subest Nasus.

*Instituta duplex
multis*
fidat infra regale fastigium: aut uti saltem duæ sint quarum
alteram vulgus deceat, pedestris & humirepa: neue vñ sep-
ta trāsilire queat, multis vñdīq̃ restricta vinculis, altera pri-
cipum virtus, quæ sicuti sit q̃ illa popularis augustior: sic
est etiam lōgo intervallo liberior, ut cui non liceat nisi qd̃
non libeat. Hos mores ut dixi principum: illic fœdera tam
male servantium puto in causa esse: ne vlla feriant Vtopi-
enses: mutaturi fortasse sententiam si hic viuerent. Quanq̃
illis videtur ut optime servantur: male tamen inoleuisse fœ-
deris omnino sancienti cōsuetudinem qua fit, ut (perinde
ac si populum populo: quos exiguo spacio, collis tantum
aut riuus discriminat: nulla naturæ societas copularet) ho-
stes atq̃ inimicos inuicem sese natos putent, meritoq̃ i mu-
tuam grassari perniciem: nisi fœdera prohibeant: quin hīs
ipsis quoq̃ initis, nō amiciciam coalescere: sed manere præ-
dandi licentiam, quatenus per imprudentiam dictandi fœ-
deris, nihil quod prohibeat satis caute comprehensum in
pactis est. At illi contra censent neminem pro inimico ha-
bendum, a quo nihil iniuriæ profectum est. Naturæ con-
sortium: fœderis vice esse: & satius valentiusq̃ homines in-
uicem beneuolentia q̃ pactis, animo q̃ verbis connecti.

Dere militari.

Bellum utpote rem plane belluinam, nec vlli tamen bellua-
rum formæ in tam assiduo, atq̃ homini est vsu: summope-
re abominantur contraq̃ morem gentium ferme omniū
nihil æquæ ducunt inglorium: atq̃ petitam e bello glori-
am: eoq̃ licet assidue militari sese disciplina exerceant neq̃
id viri modo: sed fœminæ quoq̃, statis diebus: ne ad bel-
lum sint: quum exigit vsus: inhabiles: non temere capess-
sunt tamen, nisi quo aut suos fines tueantur, aut amicorum
terrīs: infusos hostes propulsent, aut populum quempiam
tyrannide pressum, miserati: (quod humanitatis gratia fa-
ciunt) suis viribus tyranni iugo, & seruitute: liberent q̃q̃
auxilium gratificantur amicis non semper quidem: quo
se defendant: sed interdum quoq̃ illatas retalient atq̃ vlcis

Nepheloge
Alaopolita

cantur iniurias. verum id ita demum faciunt: si re adhuc in-
tegra consulantur ipsi, & probata causa repetitis ac non red-
ditis rebus belli authores inferendi sint, quod non tunc so-
lum decernunt: quoties hostili incurſu abacta est præda: ve-
rum tum quoque multo infestius, quum eorum negotiato-
res vsq̃ gentium, vel iniquarum pretextu legum, vel sinistra
derivatione bonarum, iniustam subeunt: iusticiæ colore,
calumniam. Nec alia fuit eius origo belli, quod pro Nephe-
logetis aduersus Alaopolitas: paulo ante nostram memo-
riam, Vtopienses gessere, q̃ apud Alaopolitas Nepheloge-
tarum mercatoribus illata prætextu iuris (vt visum est ip-
sis) iniuria certe, siue illud ius, sine ea iniuria fuit, bello tam
atroci est vindicata, quum ad proprias vtriusq̃ partis vires
odiaq̃ circunſectarum etiam gentium studia atq̃ opes ad-
iungerentur, vt florentissimis populorum aliis concussis,
aliis vehementer afflictis, orientia ex malis mala: Alaopo-
litarum seruitus demum ac deditio finierit, qua in Nephe-
logetarum (neq̃ enim sibi certabant Vtopienses) potestas
tem concessere: gentis, florentibus Alaopolitarum rebus:
haud quaquam cum illis conferendæ. Tam acriter Vtopienses
amicorum, etiam in pecuniis: iniuriam persequuntur, suas
ipſorum: non item, qui sicubi circūscripti bonis excidant,
modo corporibus absit vis hætenus irascuntur: vti quoad
satisfactio fiat, eius commercio gentis abstineant. Non qd̃
minoris sibi curæ ciues q̃ socii sint, sed horum tamen pecu-
niam intercipi: ægrius q̃ suam ferunt. Propterea quod ami-
corum negotiatores: qm̃ de suo perdunt priuato, graue
vulnus ex iactura sentiunt. At ipſorum ciuibz nihil ni si
de publica perit. præterea quod abundabat domi ac veluti
supererat: alioquin non emittendum foras: quo fit vt inter-
trimentum citra cuiusq̃ sensum accidat. Quo circa minus
crudele censent id damnum multorum vlcisci mortibus:
cuius damni incommodum nemo ipſorum: aut vita aut
victu perſentiscat. Cæterum si quis suorum vsq̃ per iniur-
iam debilitetur: aut occidat, siue id publico factum consti-

minus

lio: siue priuato sit, per legatos re comperta: nisi deditis no-
xiis placari non possunt: quin ilico bellum denuncient.

Noxæ deditos, aut morte aut seruitio puniunt.

Adhuc
empta via
ctoria.

Cruentæ victoriæ non piget modo eos: sed pudet quoq̃
reputantes iusticiam esse quâlibet preciosas merces nimio
emisse: arte doloq̃ victos oppressos hostes impendio glo-
riantur. Triumphumq̃ ob eam rem publicitus agunt: & ve-
lut re strenue gesta. Tropheum erigunt: tunc enim demũ
viriliter sese iactant: & quum virtute gessisse, quoties ita vi-
cerint, quomodo nullum animal præter hominem potuit
id est ingenii viribus. Nam corporis inquit vrsi, leones,
apri, lupi, canes cæteræq̃ belluæ dimicant: quarum vt plæ-
ræq̃ nos robore ac ferocia vincunt, ita cunctæ ingenio, &
ratione superantur. Hoc vnum illi in bello spectant, vt id
obtineant, quod si fuissent ante consequuti, bellum nõ fue-
rant illaturi, aut si id res vetet: tam seueram ab his vindictã
expetunt, quibus factum imputant, vt idem aufuros in po-
sterũ terror absterreat. Hos propositi sui scopos destinant,
quos mature petunt: at ita tñ: vt prior vitandi periculi cu-
ra: q̃ laudis aut famæ consequendæ sit. Itaq̃ protinus indi-
cto bello: schedulas ipsorum publico signo roboratas: lo-
cis maxime conspicuis: hosticæ terræ: clam vno tempore
multas appendi procurant: quibus ingentia pollicetur pre-
mia: si quis principem aduersarium sustulerit, deinde mi-
nora q̃q̃ illa quoq̃ egregia decernunt: pro singulis eorum
capitibus: quorum nomina in iisdem literis proscribunt:
hii sunt quos secundum principem ipsum: authores initi
aduersus se consilii ducunt. Quicquid percussori præfina-
unt, hoc geminant ei: qui viuum e proscriptis aliquem ad
se perduxerint, quũ ipsos quoq̃ proscriptos: premiis iisdẽ,
addita etiã impunitate, cõtra socios iuitãt. Itaq̃ fit celerit̃, vt
& cæteros mortales suspectos habeãt: & sibi iuicẽ ipsi, neq̃
fidẽtes satis, neq̃ fidi sint, maximõq̃ in metu & non minore
piculo versentur. Nam sæpenumero cõstat euenisse, vt bo-
na pars eorum & princeps in primis ipse ab his proderetur,

Finis ppter
quem v. p. bella
suscipiunt

Adhuc v. p.
O A

in quibus maximam spem reposuerunt. Tam facile quod
uis i facinus impellunt munera, quibus illi nullum exhibet
modum. Sed memores in quantum discrimen hortantur, o
peram dant, vti periculi magnitudo beneficiorum mole cō
pēsentur. eoq; non immensam mō auri vim, sed predia quo
q; magni reditus in locis apud amicos tutissimis, propria
ac perpetua polliceantur, & summa cum fide prestant. Hūc
licitandi mercandiq; hostis morem, apud alios improbatū,
velut animi degeneris crudele facinus illi magnæ sibi laudi
ducunt, tanq̃ prudentes, qui maximis hoc pacto bellis, sine
vlllo prorsus praelio defungantur, humaniq; ac misericor
des etiam, qui paucorum nece noxiorum, numerosas inno
centium vitas redimant, qui pugnando fuerint occubituri.
Partim e suis, partim ex hostib⁹, quorum turbam vulgusq;
non minus ferme q̃ suos miserantur, gnari non sua sponte
eos bellum capeſſere, sed principū ad id furis agi. Si res hoc
pacto non procedat, dissidiorum semina iaciūt, aluntq; fra
tre principis, aut aliquo e nobilibus in spem potiundi reg
ni perducto. Si factiones internæ languerint, finitimas ho
stibus gentes excitant committuntq;, eruto vetusto quopiā
titulo, quales nunq̃ regibus defunt, suas ad bellum opes pol
liciti, pecuniam affluēter suggerunt. Ciues parcissime, quos
tam vnice habent charos, tantiq; sese mutuo faciunt, vt ne
minem sint e suis cum aduerso principe libenter commuta
turi. At aurum argentumq; quoniam vnum hunc in vsum
omne seruant, haud grauatim erogant, vtpote non min⁹ cō
mode victuri, etiam si vniuersum impenderent. Quin præ
ter domesticas diuitias est illis foris quoq; infinitus thesau
rus, quo plurimæ gentes vti ante dixi in ipsorum aere sunt.
ita milites vndiq; conductos ad bellum mittunt præsertim
ex zapoletis. Hic populus qningentis passuum millibus ab
Vtopia distat orientem solem versus, horridus, agrestis, fer
rox, sylvas montesq; asperos: quibus sunt innutriti: præfe
runt. Dura gens: æstus: frigoris: & laboris patiens: delitiae
rum expers omnium: neq; agriculturæ studens: & cum ædi

Milites Vtop.

Zapoleis

Bes haud
ita distat
us eluetijs

ficioꝝ tum vestitus indiligens, pecoꝝ duntaxat cura
habet. Magna ex parte venatu & raptu viuit. Ad solum bel
lum nati cuius gerendi facultatem studiose querunt, reper
tam cupide amplectuntur, & magno numero egressi cuius
requiranti milites vili semet offerunt. hanc vnā vitæ artem
nouerunt, qua mors queritur, sub quibus merent, acriter p
hiis & incorrupta fide dimicant. Verum in nullum certum
diem sese obstringunt, sed ea lege in partes veniunt, vt poste
ro die, vel ab hostibus, oblato maiore stipendio sint staturi, ii
dem perendie rursus inuitati plusculo remigrant. Rarū ori
tur bellum, in quo non bona pars illorum in vtroq; sint ex
ercitu. itaq; accidit quotidie vt sanguinis necessitudine, con
iuncti, qui & iisdem in partibus conducti familiarissime ses
met inuicem vtebatur, paulo post in contrarias distracti co
pias, hostiliter concurrant. & infestis animis, obliu generis,
immemores amicitiae, mutuo sese cōfodiāt, nulla alia causa
in mutuam incitati perniciem, q̃ quoda diuersis principib;
exigua pecuniola conducti cuius tam exactam habent rati
onem, vt ad diurnum stipendium vnus accessione alius faci
le ad commutandas partes impellantur. Ita celeriter imbibe
runt auariciam, quæ tamen nulli est eis vsui. Nam quæ san
guine quærent, protenus per luxum, & eum tamen miserū
consumunt. Hic populus Vtopiensibus aduersus quosuis
mortales militat, quod tanti ab hiis eorum cōducatur ope
ra quanti nusq; alibi. Vtopienses siquidem vt bonos quæ
runt quibus vtantur, ita hos quoq; homines pessimos quis
bus abutatur. quos quum vsus postulat, magnis impulsos
pollicitationibus, maximis obiciunt periculis, vnde plæ
rumq; magna pars nunq̃ ad exigenda promissa reuertitur:
superstitibus, quæ sunt polliciti bona fide, persoluūt. quos
ad similes ausus incenduntur. neq; enim pensi quicq; habent
q̃ multos ex eis perdant. rati de genere humano maximam
merituros gratiam se, si tota illa colluue populi tam tetri,
ac nepharii orbem terrarum purgare possent. Secundū hos
eorum copiis vtuntur pro quibus arma capiunt, deinde au

Aqui plus
2 em donne

Nota

xillaribus cæterorum amicorum turmis. Postremo suos ci-
ues adiungunt: e quibus aliquem virtutis probatæ virum,
totius exercitus summæ præficiunt. Huic duos ita substitu-
unt, yti eo incolumi, ambo priuati sint, capto aut interepto,
alter e duobus velut hereditate succedat, eiq; ex euentu terti-
us. ne (vt sunt bellorum sortes variæ) periclitante duce to-
tus perturbetur exercitus. E quaq; ciuitate delectus exerce-
tur ex his, qui sponte nomen profitentur. neq; enim inuitus
quisq; foras in militiam truditur, quod persuasum habeant
si quis sit natura timidior, nō ipsum modo nihil facturum
strenue, sed metum etiam comitibus incussurum. Cæterum
si quod bellum ingruat ī patriam, ignauos huiusmodi, mo-
do valeant corpore, in naues mixtos melioribus collocant:
Aut ī mœnibus sparsim disponunt, vnde nō sit refugiendi
locus. ita suorum pudor, hostis in manib⁹, atq; adempta fu-
gæ spes, timorem obruūt, & sæpe extrema necessitas in vir-
tutem vertitur. At sicuti ad externum bellum ex ip̄is nemo
protrahitur nolens, ita fœminas volentes in militiam co-
mitari maritos, adeo non prohibent, vt exhortentur etiam
& laudibus incitent, profectas cum suo quamq; viro, pariz-
ter in acie constituunt: tum sui quemq; liberi affines cognati
circumsistunt, vt hi de proximo sint mutuo sibi subsidio
quos maxime ad ferendas inuicem suppetias natura stimu-
lat. In maximo probro est cōiunx absq; coniuge redux: aut
amisso parente reuersus filius. quo fit vt si ad ipsorum ma-
nus ventum sit modo perstent hostes: longo & lugubri pre-
lio ad internitionem vsq; decernatur. Nempe vt omnib⁹ cu-
rant modis ne ipsis dimicare necesse sit: modo bello possint
vicaria conductitiorum manu defungi ita quum vitari nō
potest quin ipsi ineant pugnam: tam intrepide capeſſunt: q̄
quo ad licuit prudenter detrectabant: nec tam primo feroci-
unt impetu q̄ mora sensim & duratiōe inualeſcunt: tam of-
firmatis animis vt interimi citius q̄ auerti queant. Quippe
victus illa securitas quæ cuiq; domi est, adeptaq; de posteris
anxia cogitandi cura (Nam hæc solitudo generoso s vbi

Vxorēs in
bellum viros
comitari vtop.

o fa

que spiritus frangit) sublimem & vinci dedignantem facit,
ad hæc militaris disciplinæ peritia fiduciam præbet, postre-
mo rectæ opinionones (quibus & doctrina & bonis reipubli-
cæ institutis imbuti a pueris sunt) virtutem addunt. qua
neq; tam vilem habent vitam: vt temere prodigant neque
tam improbe charam, vt quum honestas ponendam suades
at, auare turpiterq; retineant. Dum vbiq; pugna maxima
feruet, lectissimi iuuenes coniurati, deuotiq; ducem sibi de-
poscunt aduersum, hunc aperte inuadunt, hunc ex insidiis
adoriuntur, idem eminus, idem cominus petitur, longo q;
ac perpetuo cuneo, summissis assidue i fatigantium locum
recetibus, oppugnatur. raroq; accidit (ni sibi fuga prospici-
at) vt non intereat aut viuus in hostium potestatem veniat.
Si ab ipsis victoria sit, haud qua; cede grassantur: fugatos
enim comprehendunt: q; occidunt libentius. neq; vnq; ita p-
sequuntur fugientes: vt non vnâ interim sub signis instru-
ctam aciem retineant, adeo nisi cæteris superati partib; po-
strema acie sua victoriam adepti sint: elabi poti; hostes vni-
uersos sinant: q; insequi fugientes perturbatis suorum ordi-
nibus insuescât. memores sibi met haud semel vsu venisse: vt
mole totius exercitus victa profligataq; quum hostes victo-
ria gestientes: hac atq; illac abeuntes persequerentur: pauci
ipsorum in subsidiis collocati ad occasiones intenti: disper-
sos ac palantes illos & præsumpta securitate negligentes de
repente adorti: totius euentum prælii mutauerunt. extor-
taq; e manibus tam certa & indubitata victoria: victi victo-
res inuicem vicerunt. Haud facile dictu est: astutiores instru-
endis insidiis: an cautiores ad vitandas sient. fugam parare
credas: quum nihil minus in animo habent: contra quum
id consilii capiunt: nihil minus cogitare putes. Nam si ni-
mum sese sentiunt aut numero aut loco premi: tunc aut no-
ctu: agmine silente: castra mouent: aut aliquo stratagemate
eludunt: aut interdum ita sensim sese referunt: tali seruat
ordine: vt non min; periculi sit cedentes q; instantes adori.

Dur potif
sumum im
petendus:
quo citius
finiatur
bellum.

Quynegaste,

Castra diligentissime communiunt fossa prealta lataq; terra quæ egeritur introrsum reiecta: nec iam rem opera mediastinorum vtuntur: ipsorum manibus militum res agitur, totusq; exercitus in opere est: exceptis qui pro vallō in armis ad subitos casus excubant. Itaq; tam multis adniten-
tibus: magna multumq; amplexa loci munimenta, omni fide citius perficiunt.

Forme
armorum

Armis vtuntur ad excipiendos ictus, firmis, nec ad motum gestumue quemlibet ineptis, adeo vt ne natando quidem molesta sentiant. Nam armati natate inter militaris disciplinæ rudimenta consuescunt: tela sunt eminus sagittæ q̄s acerrime simul & certissime iaculantur non pedites modo sed ex equis etiam, corninus vero non gladii: sed secures vī acie letales vel pondere seu cesim seu pūctim feriāt. Machinas excogitant sollertissime, factas accuratissime celant ne ante proditæ q̄ res postulet. ludibrio magis q̄ vsui sint: in quibus fabricandis hoc in primis respiciunt: vt vectu faciles & habiles circumactu sint.

De indu-
cijs.

Initas cum hostibus inducias tam sancte obseruant vt ne la-
cessiti quidem violent. Hostilem terram non depopulan-
tur: neq; segetes exurunt, imo ne hominum equorumue pe-
dibus: conterantur, quantum fieri potest prouident, rati in
ipsorum vsus crescere. Inermem neminem ledūt, nili idem
speculator sit. Deditas vrbes tuentur, at nec expugnatas:
diripiunt, sed per quos deditio est impedita eos enecant:
cæteris defensoribus in seruitutem addictis. Imbellem tur-
bam omnem relinquūt intactam. Si quos deditioem sua-
sisse compererint, hiis e damnatorum bonis aliquam par-
tem impartiunt, reliqua sectione auxiliares donant. Nam
ipsorum nemo quicq; de preda cupit. Cæterum confecto
bello, non amicis impensas in quos insumpsere: sed victis
imputant: exiguntq; eo nomine: partim pecuniam quam
in similes bellorum vsus reseruāt: partim prædia quæ sint
ipsis apud eos perpetua non exigui census.

At hos-
te victores
maximaz
partem de-
pendunt.

Huiusmodi redditus nunc apud multas gentes habent, qui

varlis ex causis paulatim nati: supra septingenta ducato-
rum milia in singulos annos excreuere: in quos e suis ci-
uibz aliquos mittunt questorum nomine, qui magnifi-
ce uiuant, personamq; magnatum illic pre se ferant: at mul-
tum tamen superest quod inferatur ærario, nisi malint ei
dem genti credere: quod sæpe tantisper faciunt: quoad vti
necesse sit, vixq; accidit vnq; vt totam repoſcāt. Ex hiis pre-
diis partem assignant illis: qui ipsorum hortatu tale disci-
men ad eunt quale antemonſtraui, si quis princeps armis
aduersus eos sumptis, eorum ditionem paret inuadere, ma-
gnis illico viribus extra suos fines occurrunt: nam neq; te-
mere in suis terris bellum gerunt: neq; vlla necessitas tanta
est vt eos cogat aliena auxilia in insulam suam admittere.

De religionibus Vtopiensium.

Religiones sunt non per insulam modo: verum singulas
etiam vrbes variæ, aliis solem, lunam aliis, aliis aliud erran-
tium syderum, dei vice venerantibus, sunt quibus homo
quispiam: cuius olim aut virtus aut gloria enituit: nō pro
deo tantum, sed pro summo etiam deo suspicatur. At mul-
to maxima pars, eademq; longe prudentior, nihil horum:
sed vnum quoddam numen putant, incognitum: æternū
immensum, inexplicabile, quod supra mentis humanæ ca-
ptum sit, per mundum hunc vniuersum, virtute non mole
diffusum: hunc parentem vocant. Origines, auctus, pro-
gressus, vices finesq; rerum omnium. huic acceptos vni res-
ferunt: nec diuinos honores alii præterea vlli, applicant.
Quin cæteris quoq; omnibus, quanq; diuersa credentibus
hoc tamen cum istis conuenit q; esse quidem vnum censent
summum, cui & vniuersitatis opificium & prouidentia de-
beatur, eumq; communiter omnes patria lingua Mythram
appellant sed eo dissentiunt, quod idem alius apud alios
habetur. Autumante quoq; quicquid id sit, quod ipse sum-
mum ducit, eandem illam prorsus esse naturam, cuius vni-
us numini ac maiestati, rerum omnium summa: omnium

Mythra
psicum vocabulum

cōsensu gentium tribuitur. Cæterum paulatim omnes ab
ea superstitionum varietatē desciscunt, atq; in vnam illam
coalescunt religio nem: quæ reliquas ratione videtur an-
tecellere. neque dubium est quin cæteræ iam pridem euas-
nuissent, nisi quicquid in posterum cuiq; inter mutandæ
religionis consilia fors obiecisset, non id accidisse casu: sed
celitus immissum interpretaretur timor: tanq; numine, cuius
ius relinquebatur cultus, impium contra se propositū vin-
dicante. At posteaq; acceperunt a nobis Christi nomen, do-
ctrinam, mores, miracula: nec minus mirandam tot marty-
rum constantiam: quorum sponte fusus sanguis, tam nu-
merosas gentes in suam sectam longe lateq; traduxit, non
credasq; pronis in eam affectibus etiam ipsi concesserint, si-
ue hoc secretius inspirante deo: siue quod eadem visa est he-
resi proxima, quæ est apud ipsos potillima, q̃q; hoc quoq;
fuisse non paulum momenti crediderim, quod Christo cō-
munem suorum victum audierant placuisse: & apud ger-
manissimos Christianorum conuentus adhuc in v su esse.
Certe quoquo id momento accidit, haud pauci nostram i
religionem coierunt Lymphaq; sacra sunt abluti. Verum
quoniam i nobis quatuor (totidem enim duntaxat super-
eramus, nam duo fati cōcesserant) nemo id quod doleo,
sacerdos erat: cæteris initiati, ea tamen adhuc sacramenta
desyderant, quæ apud nos non nisi sacerdotes conferunt:
intelligunt tamen, optantq; ita vt nihil vehementius: quā
hoc quoq; sedulo iam inter se disputant an sine Christiani
pontificis missu quisq; e suo numero delectus sacerdotii cō-
sequatur characterem, & electuri: sane videbantur, verum
quum ego discederem: nōdum elegerant. Quin hii quoq;
religioni christianæ qui non assentiunt: neminem tamen
absterrent: nullum oppugnant imbutum. Nisi quod vnus
e nostro cœtu me præsente coercitus est. Is quum recēs ab-
lutus: nobis contra suadentibus, de Christi cultu publice
maiore studio q̃ prudentia differeret, vsq; adeo cœpit in-
calescere: vt iam non nostra modo sacra cæteris antefere-
ret,

Genobia.

A. hris idoloch-
na non valde
abhorretes
Epian.

sed protenus vnliuersa damnaret. Prophana ipsa, cultores ^{Laude tra}
impios ac sacrilegos: æterno plectēdos igni vociferaretur ^{hēdi sunt}
Talia diu cōcionantem comprehendunt, ac reum nō sprete ^{homines}
religionis: sed excitati ī populo tumultus agūt: peragūtq; ^{ad religio}
damnatum: exilio mulctant: siquidem hoc inter antiquis- ^{nem:}
sima instituta numerāt, ne sua cuiq; religio fraudi sit. Vt
pienlis enim iam inde ab initio, quum accepisset incolas an-
te suum aduētum de religiōibus inter se assidue dimicasse
atq; animaduertisset eam rem, q; in cōmune dissidētes, sin-
gulæ p patria sectæ pugnabāt, occasionem prestitisse sibi
vincēdarum omnium, adeptus victoriam sanxit, vti q; cuiq;
religionem libeat sequi liceat: vt vero alios quoq; in suam
traducat, hætenus niti possit, vti placide ac modeste suam
rationibus astruat, non vt acerbè cæteras destruat si suadē-
do nō persuadeat, neq; vim vllam adhibeat: & cōuiciis tem-
peret: petulātius hac de re cōtendētem exilio aut seruitute
mulctāt. Hæc Vtopiēsis instituit nō respectu pacis modo
quam assiduo certamine: inexprabili odio funditus vidit
euerti, sed q; arbitratus est, vti sic decerneretur, ipsius etiā
religionis interesse, de qua nihil est ausus temere definire:
velut incertum habēs: an varium ac multiplicem expetens
cultum deus, aliud inspiret alii, certe vi ac minis exigere:
& quod tu verum credis idem omnibus videatur, hoc vero
& insolēs & ineptum cēsuitum si maxime vna vera sit: cæ-
teræ oēs vanæ, facile tñ preuidit (modo cum ratiōe ac mo-
destia res agatur) futurum deniq; vt ipsa per se veri vis æ-
mergat aliquādo atq; æmineat. sin armis & tumultu certe-
tur, vt sint pessimi quicq; maxime peruicaces: optimam ac
sanctissimam religionem ob uauissimas inter se supersti-
tiones, vt segetes inter spinas ac frutices obrutum iri. Itaq;
hæc totā rem ī medio posuit: & qd crededū putaret liberū
cuiq; reliquit. Nisi q; sancte ac seuerè vetuit: ne qs vscadeo
ab humanæ naturæ dignitate degeneret, vt animas quoq;
iterire cū corpore, aut mūdū temere ferri, sublata puidētia
putet, atq; ideo, post hæc vitā supplicia vitiis decreta, virtuti
p̄mia constituta credunt, cōtra sentientem, ne in hominū

NOTA

*Immortale
Les 26 Copien*

quidem ducunt numero, vt qui sublimem animæ suæ natura
turam, ad pecuini corpusculi vilitatem deiecerit, tantum ab
est vt inter ciues ponant, quorum instituta moresq; si per
metum liceat omnes, floccifactor sit. Cui enim dubium
esse potest, quum is publicas patriæ leges, aut arte clam elu
dere, aut vi nititur infringere, dum suæ priuatim cupiditas
tiseruiat, cui nullus vltra leges metus, nihil vltra corpus spei
supereft amplius. Quam obrem sic animato nullus cõmun
nicatur honos, nullus magistratus committitur, nulli pub
lico muneri præficitur. Ita passim velut inertis ac iacētis na
turæ despicitur. Cæterum nullo afficiunt supplicio, quod
persuasum habeāt, nulli hoc in manu esse, vt quicquid liber
sentiat, sed nec minis adigunt vllis, animū vt dissimulet suū
nec fucos admittunt & mendacia, quæ velut proxima frau
di, mirum q̃ habent inuisa. Verum ne pro sua disputet sens
tentia prohibent, atq; id dumtaxat apud vulgus. Nam alio
quin apud sacerdotes grauesque viros seorsum, non sinunt
modo, sed hortantur quoq; confisi fore vt ea tandem vesas
nia rōni cedat. Sunt & alii nec hii sane pauci, nempe impro
hibiti, veluti neq; ratione penitus pro se carentes: neq; mali,
qui vicio longe diuerso, brutorum quoq; æternas esse ani
mas opinantur. At nostris tamen neq; dignitate comparan
das neq; ad æquam natas felicitatem. hominum enim cun
cti fere tam immensam fore beatitudinem pro certo atq; ex
plorato habent, vt morbum lamententur omnium, mortem
vero nullius, nisi quem vident anxie e vita inuitumq; diuel
li. Nempe hoc pro pessimo habent augurio, tanq̃ aia ex spes
ac male conscia, occulto quopiam imminetis pœnæ præsa
gio, reformidet exitum. Ad hoc haud quaq; gratum deo ei
putant aduentum fore, qui quum sit accersitus, non accurs
rit libens, sed inuitus ac detrectans pertrahitur. Hoc igitur
mortis genus, qui intuentur horrent, itaq; defunctos, mesti
ac silentes efferūt, precati q; ppiciū manib; deū, vti eorum
clæmenter infirmitatibus ignoscat: terra cadauer obruūt.
Cōtra: quicumq; alacriter ac pleni bona spe decesserint: hos

*Adira'opi
nio de ani
mabus
brutorum*

*Mos 26 Cop
in funeribus*

nemo luget: sed cantu prosequuti funus: animas deo: magis
no commendantes affectu: corpora tandem reuerenter ma-
gis q̄ dolenter concremant: columnamq̄ loco insculptis de-
functi titulis erigunt. domum reuerſi: mores actaq̄ eius res-
censent: nec vlla vitæ pars: aut sæpius: aut libentius: q̄ læt⁹
tractatur interitus. Hanc probitatis memoriam: & viuiseſ-
ficaciſſima rentur incitamenta virtutum: & gratiſſimū des-
functis cultum putant: quos intereſſe quoq̄ de ſe ſermonis
bus opinantur: quanq̄ (vt eſt hebes mortalium acies) inuiſi-
biles. Nam neq̄ feliciū ſorti cōueniat: libertate carere mi-
grādi quo velint: & ingratorum fuerit prorsus abieciſſe de-
ſyderiū amicos inuiſendi ſuos: quibus eos dum viuerent
mutuus amor charitaſq̄ deuinxerat: quanq̄ bonis viris: vt
cætera bona: adaucta poſt fata potius q̄ imminuta conies-
ctant. Mortuos ergo verſari inter viuentes credunt: dictos
rum factorumq̄ ſpectatores: eoq̄ res agendas fidentius ag-
grediuntur: talibus velut freti preſidibus: & ab inhoneſto
ſecreto deterret eos: credita maiorum præſentia. Auguria
cæteraſq̄ ſuperſtitionis vanæ diuinationes: quarum apud
alias gentes magna eſt obſeruatio: negligunt prorsus atq̄
irrident. Miracula vero: quæ nullo naturæ proueniunt ad-
miniculo: velut præſentis opera teſtesq̄ numinis veneran-
tur: qualia & ibi frequenter extare ferunt: & magnis inter-
dum ac dubiis in rebus publica ſupplicatione: certa cum fi-
ducia procurant impetrantq̄. Gratum deo cultum putant
naturæ contemplationem: laudemq̄ ab ea. ſunt tamē hiiq̄
haud ſane pauci: qui religione ducti: literas negligunt: nul-
li rerum cognitioni ſtudent: neq̄ ocio prori⁹ vlli vacant: ſed
negociis tantum: boniſq̄ in cæteris officiis ſtatuunt: futu-
ram poſt fata felicitatem pmoueri. Itaq̄ alii egrotis inſerui-
unt, alii vias reficiūt, purgāt foſſas, pontes reparāt, cespites,
arenā, lapides effodiunt, arbores demoliunt ac diſſecant, bi-
giſq̄ ligna, fruges, item alia in vrbes important, nec in publi-
cum modo, ſed priuatim quoq̄ miniſtros ac plus q̄ ſeruos
agunt. Nam quicquid vſq̄ operis eſt aſperum, difficile, ſore

Diuinationes

V Topien

Improbatae

Miracula

De cultu

Uita acti

didum, a quo plærosq; labor, fastidium, desperatio, deterre
at, hoc illi sibi totum libentes, hilaresq; desumunt, cæteris o
cium procurant, ipsi perpetuo in opere ac labore versantur,
nec imputāt tñ nec aliorum suggillant vitam, nec suam effe
rūt. Hii quo magis sese seruos exhibēt, eo maiore apud om
nes in honore sunt. Eorum tamen hæreses duæ sunt, altera
cælebum, qui non venere modo in totum abstinent, sed car
nium esu quoq; quidam animalium etiam omniū, reiectis
que penitus tanq̃ noxiis vitæ præsentis voluptatibus, futu
ræ dumtaxat, per vigilias ac sudores inhiant, eius propedi
em obtinendæ spe, alacres interim vegetiq;. Altera laboris
haud minus appetēs, coniugium præfert, vt cuius nec asp
nātur solacium, & opus, naturæ debere se, & patriæ liberos
putant. Nullam voluptatem refugiunt, quæ nihil eos ab la
bore demoretur. Carnes quadrupedum veleo nomine dili
gunt, quod tali cibo se validiores ad opus quodq; censeant.
Hos Vropiani prudentiores, at illos sanctiores reputant.
Quos quod cælebatum anteferunt matrimonio, asperāq;
vitam placidæ anteponunt, si rationibus niterent irriderēt,
nunc vero quum se fateantur religione duci suspiciūt ac re
uerentur. Nihil enim sollicitius observant q̃ ne temere quic
q̃ vlla de religione pronūtient. Huiusmodi ergo sunt, quos
illi peculiari nomine sua lingua Buthrescas vocāt, quod ver
bum latine religiosos licet interpretari. Sacerdotes habent
eximia sanctitate eoq; admodum paucos. neq; enim plus q̃
tredecim in singulis habent vrbibus pari templorū numero
ni si quum itur ad bellum. tunc enim septem ex illis cum ex
ercitu profectis totidem sufficiuntur interim, sed illi reuer
si suum quisq; locum recuperat, qui supersunt hii quoad de
cedentibus illis ordine succedunt comites interea sunt pon
tificis. Nam vnus reliquis præficitur. Eliguntur a populo,
idq; cæterorum ritu magistratuum, occultis, ad studia vitæ/
da, suffraglis. electi a suo collegio consecrantur. Hii reb⁹ di
uinis præsunt, religiones curant ac morum veluti censores

Buthrescas
religiosi

Sacerdotes

sunt, magnocq; pudori ducitur ab hiis quenq; tanq; vitæ pa-
 rum probatæ accersi compellariue. Cæterum vt hortari
 atq; admonere illorum est, ita cohercere atq; in facinorosos
 animaduertere principis, atq; aliorum est magistratuum, ni
 si quod sacris interdicit quos improbe malos cõperiunt,
 nec vllum fere supplicium est quod horreât magis. Nam &
 summa percelluntur infamia & occulto religionis metu las-
 cerantur, ne corporibus quidem diu futur[us] in tuto, quippe
 ni properam poenitentiam sacerdotibus approbent, com-
 prehensi impietatis poenam senatui persoluunt, pueritia
 iuuentusq; ab illis eruditur nec prior literarum cura q̃ mo-
 rum ac virtutis habetur, namq; summam adhibent industri-
 am vt bonas protenus opiniones & cõseruandæ ipsorum
 rei publicæ vtilis, teneris adhuc & sequacibus puerorum
 animis instillent, quæ vbi pueris penitus insederint viros
 per totam vitam comitantur magnamq; ad tuendum pub-
 licæ rei statum (qui non nisi viciis dilabitur quæ experuer-
 sis nascuntur opinionibus) afferunt vtilitatem. Sacerdoti-
 bus (ni foeminæ sint, nam neq; ille sexus excluditur: sed ra-
 rius, & non nisi vidua natuq; grandis eligitur) vxores sunt
 popularium selectissimæ. Neq; enim vlli apud Vtopiens-
 es magistratui maior habetur honos, sive adeo: vt si quid
 etiam flagicii admiserint nulli publico iudicio subsint, deo
 tantum ac sibi relinquuntur. Neq; enim fas putant illum
 quantumvis scelestum mortali manu contingere: qui deo
 tam singulari modo velut anathema dedicatus est, qui mos
 illis facilius est obseruatu, quod sacerdotes & tam pauci: &
 tanta cum cura deliguntur. Nam neq; temere accidit: vt
 qui ex bonis optimus ad tantam dignitatem: solius respec-
 ctum virtutis euehitur, in corruptelam & viciu degeneret:
 & si iam maxime contingeret vt est mortalium natura
 mutabilis, tñ qua sunt paucitate nec vlla præter honorem
 potestate prediti: ad publicam certe perniciem nihil magni
 ab his momenti p̃tinescendū sit. Quos ideo tã raros atq; i

Interdicere
 sacris

Fœmine
 sacerdotes

Excom-
 municatio

Et apud
nos quanta
turba est.

¶ sacer-
dotes nos-
tris lon-
ge sanctio-
res.

¶ Sestorum
dierum a-
pud Uro-
pienses ob-
servatio.

Cynemer et
Trapemer dies
¶ i primifesti
et finifesti
Templa
cuiusmodi

frequentes habent, ne dignitas ordinis: quem nunc tanta ve-
neratione prosequuntur, communicato cum multis hono-
re, vilesceret praesertim quum difficile putent frequentes
inuenire tam bonos ut ei sint dignitati pares, ad quam ge-
rendam non sufficit mediocribus esse virtutibus. Nec eorū
aestimatio apud suos magis quam apud exterarum etiam gentes ha-
betur, quod idem facile patet unde etiam natum puto. Nem-
pe decernentibus prelio copiis, seorsum illi non admodum
procul confidunt in genibus, sacras induiti vestes, tensis ad
coelum palmis, primum omnium pacem, proxime: suis vi-
ctoriam sed neutri cruentam parti comprecantur, vincenti-
bus suis decurrunt in aciem: seuientesque in profligatos inhi-
bent: vidisse tantum atque appellasse praesentes ad vitam satis,
diffluentium contactus vestium reliquas quoque fortunas
ab omni bellorum iniuria defendit. Qua ex re apud omnes
vndeque gentes, tanta illis veneratio, tantum vere maiestatis
accessit: ut saepe ab hostibus non minus salutis ad ciues re-
portarint, quam ab ipsis ad hostes attulissent. si quidem aliquan-
do constat, inclinata suorum acie, desperatis rebus, quum
ipsi in fugam verterentur: hostes in cedem ac praedam rue-
rent, interuentu sacerdotum interpellatam stragem: ac di-
reptis inuicem copiis: pacem equis conditionibus esse com-
positam atque constitutam. Neque enim unquam fuit vlla gens tam
fera, crudelis, ac barbara, apud quos ipsorum corpus non
sacro sanctum, atque inuiolabile sit habitum: festos celebrant
initialem atque vltimum cuiusque mensis: diem & anni item,
quem in menses partiuntur: circuitu lunae finitos, ut solis
ambitus annum circinat. Primos quoque dies cynemer-
nos, postremos ipsorum lingua Trapemernos appellant,
quae vocabula perinde sonant ac si primifesti & finifesti vo-
centur. Delubra visuntur egregia utpote non operosa mo-
do, sed quod erat in tanta ipsorum paucitate necessarium,
immensi etiam populi capacia. Sunt tamen omnia subob-
scura nec id aedificandi inscitia factum: sed consilio sacerdo-
tum ferunt, quod immodicam lucem cogitationes disper-

es bons homes de l'union

gere: partiore ac velut dubia colligi animos: & intendi reli-
gionem putant. quæ quoniam non est ibi apud omnes ea-
dem: & vniuersæ tamen eius formæ quanq̃ variæ ac mul-
tiplices in diuinæ naturæ cultum velut in vnū finem diuer-
sa via commigrant: idcirco nihil in templis visitur auditur
ue quod non quadrare ad cunctas in commune videatur.
Si quod proprium sit cuiusq̃ Sectæ sacrum: id intra dome-
sticos quisque parietes curat: publica tali peragunt ordine
qui nulli prorsus ex priuatis deroget. Itaq̃ nulla deorum ef-
figies in templo conspicitur: quo liberum cuiq̃ sit qua for-
ma deum velit e summa religione concipere. nullum pecu-
liare dei nomen inuocant: sed Mythræ dumtaxat: quo vo-
cabulo cuncti in vnam diuinæ maiestatis naturam: quæcū-
que sit illa: conspirant: nullæ concipiuntur preces: quas nō
pronūciare quiuis inoffensa sua secta possit. Ad templum
ergo in finifestis diebus vespere conueniunt: ac huc ieiuni:
acturi deo de anno menseue cuius id festum postremus di-
es est: prospere actō gratias: postero die nam is primifestus
est: mane ad templa confluitur vt insequentis anni mensis
ue: quem ab illo auspicatori festo sint: faustum foelicemq̃
successum comprecantur. At in finifestis antea q̃ templum
petunt vxores domi ad virorum pedes: liberi ad parētum
prouoluti: peccasse fatentur sese aut admissio aliquo aut of-
ficio indiligēter obito veniamq̃ errati precantur. ita si qua
se nubecula domesticæ simultatis offuderat tali satisfactio-
ne discutitur vti animo puro ac sereno sacrificiis intersint:
nam interesse turbido: religio est: eoq̃ odii iræve in quenq̃
sibi consci: nisi reconciliati ac defecatis affectibus ad sacri-
ficia non ingerunt sese: vindictæ celeris: magnæq̃ metu. Eo-
quum veniunt: viri in dextram delubri partem: foeminae se-
orsum in sinistram commeant: tunc ita se collocant vt cuiq̃
q̃ domus masculi ante patrem familias consideant: foemi-
narum mater familias agmē claudat: ita prospicitur vti om-
nes omnium gestus foris ab hiis obseruentur, quorum aus-
toritate domi ac disciplina reguntur, quin hoc quoq̃ sedu-

Nulla De-
Imagines vtop.

Confessio
Etopiensis
suum

At apud
nos qui st
inquinati/
simi aris
primi esse
contendunt

lo cauent, vti iunior ibi passim cum seniore copuletur, ne pu-
 eri pueris crediti, id tps puerilib⁹ transigant ineptiis, i quo
 deberet maxime religiosum erga superos metum, maximū
 ac ppe vnicū virtutib⁹ incitamentum cōcipere. Nullum aīa
 in sacrificiis mactāt, nec sanguine rētur ac cedib⁹ diuinā gau-
 dere clemētiam, q vitam aīantib⁹ ideo est elargitus, vt viues-
 rēt. Th⁹ incendūt & alia item odoramēta, ad hæc cereos nu-
 merosos præferūt, nō q hæc nesciāt nihil ad diuinam con-
 ferre naturam, quippe vt nec ipsas hoīm preces, sed & inno-
 xium colendi genus placet, & hiis odoribus luminibusq; ac
 cæteris etiam cerimoniis nescio quō sese sentiunt hoīes eri-
 gi, atq; in dei cultum aīo alacriore consurgere. Cādidi in tē-
 plo vestibus amicti⁹ populus, sacerdos versicolores induit:
 & opere & forma mirabiles materia nō perīn preciosa. neq;
 enim auro intextæ aut raris coagmentatæ lapidib⁹: sed di-
 uersis auiū plumis: tam scite rātoq; artificio laboratæ sunt:
 vt operis preciū nullius æstimatio materiæ fuerit æq̃tura.
 Ad hoc in illis volucrū pēnis plumisq; & certis earum ordi-
 nib⁹ quib⁹ in sacerdotis veste discriminantur: arcana q̃dam
 dicūt cōtineri mysteria: quorū interpretatiōe cognita (q̃ per
 sacrificos diligēter tradit⁹) diuinorū in se beneficiorū suæq;
 vicissim pietatis in deum: ac mutui quoq; inter se officii ad-
 moneantur. Quū primum sacerdos ita ornat⁹ ex adyto ses-
 se offert: cūcti ptenus in terram venerabundi pcūbunt: tam
 alto ab oī parte silētio: vt ipsa rei facies: terrore quēdam ve-
 lut pntis cuiuspiā numinis incutiat. Tellure paulū moratis
 dato ab sacerdote signo: erigunt sese: tum laudes deo canūt
 quas musicis instrumētis interstingūt: aliis magna ex parte
 formis: q̃ q̃ nostro visunt orbe. Ex illis plæraq; sicuti q̃ nos
 bis in vsu sunt: multum suauitate vincūt. ita quædā nostris
 ne conferēda quidem sint. Verum vna in re haud dubie lō-
 go nos interuallo precellūt. q̃ omnis eorum musica: siue q̃
 personat organis: siue quā voce modulātur humana: ita na-
 turales affectus imitat⁹ & exprimit: ita sonus accommodat⁹
 ad rem, seu deprecātis oīo sit, seu læta, placabilis, turbida, lu-

Vestitus Vt
 in templis

Musica
 Etropien-
 sum

gubris, irata, ita rei sensum quendam melodiae forma representa-
sentat, ut animos auditorum mirum in modum afficiat, pe-
netret, incendat. solennes ad vitimum conceptis verbis pre-
ces, sacerdos pariter populusque percensent, ita compositas,
ut quae simul cuncti recitant, priuatim quisque ad semet refe-
rat. In his deum & creationis & gubernationis & ceterorum
praeterea bonorum omnium, quilibet recognoscit autho-
rem, tot ob recepta beneficia gratias agit, nominatim vero
quod deo propicio in eam rem publicam inciderit quae sit
felicissima, eam religionem sortitus sit, quam speret esse ve-
rissimam. Quae in re, si quid erret, aut si quid sit alterutra melius
& quod deus magis approbet, orare se eius bonitas efficiat,
hoc ut ipse cognoscat. paratum. n. sequi se quaque versus ab eo du-
cat, sin & haec reip. forma sit optima, & sua religio rectissima,
tum uti & ipsi constantiam tribuat, & ceteros mortales omnes ad
eadem instituta viuendi, in eadem de deo opinionem producat, nisi
si inscrutabile eius voluntatem est sit, quod in hac religionum varie-
tate delectet. Denique precatur ut facile defunctum exitu ad
se recipiat, quam cito seroue praefinire quidem non audere se.
Quaque quod inoffensa eius maiestate fiat, multo magis ipsi
futurum cordi sit, difficillima morte obita, ad deum perua-
dere, quam ab eo diutius, prosperissimo vitae cursu distineri. Hac
prece dicta rursus in terram prona pauloque post erecti, disce-
dunt pransum, & quod superest diei ludis & exercitio mili-
taris disciplinae percurrunt.

Descripsi vobis quam potui verissime eius formam reip. quam ego
certe non optimam tantum: sed solam est censeo: quam sibi suo iure
possit reip. vdicare vocabulum. Si quidem alibi: de publico
loqueres ubique commodo: priuatum curant. Hic ubi nihil
priuati est: serio publicum negotium agunt: certe utrobique meri-
to. Nam alibi: quot quisque est qui nesciat: nisi quod seorsum pspi-
ciat sibi: quantum is florere repu. semet tamen fame perituum: eo-
que necessitas urget ut sui poti, quam populi id est aliorum habendam
sibi rationem censeat. Contra hic, ubi omnia omnes sunt, nemo dubitat,

(curetmō vt plena sint horrea publica) q̄c̄q̄ priuati cuiq̄ de
futurū. Neq̄. n. maligna rerū distributio est, neq̄ inops neq̄
mēdicus ibi quisq̄, & quum nemo quicq̄ habeat, oēs tñ diui/
tes sunt. Nā quid ditius esse potest, q̄ adēpta prorsus oī sol/
licitudine, læto ac trāquillo aīo viuere: nō de suo victu tre/
pidum, nō vxoris querula flagitatione vexatum, nō paup/
tatem filio metuētem, nō de filiæ dote anxīū, sed de suo suo
rūq̄ oīm, vxoris, filiorū, nepotum, pnepotum, abnepotum,
& q̄ lōgam posterorū seriem suorum, generosi præsument:
victu esse ac felicitate securum. Quid q̄ nihilo minus his p/
spicitur, qui nūc impotes olim laborauerūt, q̄ his qui nūc la/
borant. Hic aliq̄s velim cum hac æqtate audeat aliarū iustici/
am gētium cōparare apud quas dispereā, si vllum pr̄sus cō/
perio, iusticiæ æquitatisq̄ vestigiū. Nam q̄ hæc iusticia est:
vt nobilis quispiā, aut aurifex, aut fenerator, aut deniq̄ ali⁹
quisq̄ eorū, qui aut oīno nihil agūt, aut id quod agūt eius ge/
neris est, vt nō sit reip. magnopere necessariū, lautā ac splen/
didam vitam, vel ex ocio, vel superuacuo negotio conseq̄t,
quū interim mediastinus, auriga, faber, agricola, tāto tamq̄
assiduo labore, q̄ vix iumenta sustineāt, tam necessario, vt si
ne eo ne vnū quidem annum possit vlla durare respu. victū
tñ adeo malignum parāt, vitā adeo miseram ducūt: vt lōge
potior videri possit cōditio iumentorum, q̄bus nec tam p/
petu⁹ labor, nec victus multo deterior est, & ipsis etiam sua/
uior, nec vll⁹ interī de futuro timor. At hos & labor sterilis:
atq̄ ifructuos⁹, in pñti stimulat, & iopis recordatio senectū/
tis occidit, quippe q̄b⁹ parcior est diurna merces, q̄ vt eidem
possit diei sufficere, tñ abē vt excreseat, & supersit aliqd qd̄
quotidie queat in senectutis vsum reponi. An non hæc ini/
qua est & ingrata respública, quæ generosis vt vocant & au/
rificibus & id genus reliquis, aut ociosis aut tñ adulatorib⁹
& inanium voluptatū artificib⁹, tanta munera pdigit. agri/
colis contra, carbonariis, mediastinis, aurigis & fabris: sine
q̄b⁹ nulla oīno resp. eēt, nihil benigne prospicit. Sed eorū flo/
retis ætatī abusa laborib⁹, annis tādē ac morbo graues, oīm

nequalitas oīm
ab hanc Repp

rerum indigos, tot vigiliarum immemor, tot ac tantorum
oblita beneficiorum miserrima morte repēsat ingratiſſima
Quid quod ex diurno pauperum demēſo diuites cotidie a
liquid, nō modo priuata fraude, ſed publicis etiam legibus
abradūt, ita quod ante videbatur iniuſtum, optime de rep.
meritis peſſimam referre gratiam, hoc iſti deprauatum etiā
fecerūt, tum puulgata lege iuſticiam. Itaq; omnes has q̄ ho-
die vſq; florent reſpub. animo intuēti ac verſanti mihi, nihil
ſic me amet deus occurrit aliud q̄ quædam cōſpiratio diui-
tum, de ſuis commodis reipu. nomīne tituloq; tractantium.
cōminiſcūturq; & excogitant omnes modos atq; artes qui-
bus, quæ malis artibus ipſi cōgeſſerūt, ea primum vt abſq;
perdendi metu retineāt, poſt hoc vt pauperum omniū ope-
ra, ac laboribus q̄ minimo ſibi redimāt, eiſq; abutātur. Hæc
machinamēta, vbi ſemel diuites publico noīe hoc eſt etiam
pauperum, decreuerunt obſeruari, iam leges fiunt. At hoīes
deterrimi quum inexplibili cupiditate, quæ fuerāt omnib;
ſuffectura, ea omnia inter ſe partiuerint, q̄ longe tamen ab
Vtopiēſium reip. felicitate abſunt: æqua cum ipſo vſu ſub
lata penitus omni auiditate pecuniæ, Quanta moles mo-
leſtiarum recīſa, quanta ſclerum ſeges, radicitus euulſa eſt.
Quis enim nescit fraudes, furta, rapinas, rixas, tumult⁹, iur-
gia, ſeditiones, cedes, proditiones, veneficia cotidianis vin-
dicata potius q̄ refrenata ſuppliciis, interempta pecunia cō-
moriri, ad hæc mecum ſollicitudinem, curas: labores: vigi-
lias, eodem momento quo pecunia perituras, quī pauper-
tas ipſa quæ ſola pecuniis viſa eſt idigere: pecunia prorsus
vndiq; ſublata: protenus etiam ipſa decēſceret id quo fiat
illuſtrius, reuolue in animo tecum annum aliquem ſterilē:
atq; infecūdum, in quo multa hominum millia, fames ab-
ſtulerit: cōtendo plane in ſine illius penuriæ excuſſis diui-
tum horreis: tātum frugum potuiſſe reperiri: quātum ſi fu-
iſſet inter eos diſtributum: quos macies ac tabes abſumpſit
illam cœli ſoliqū parcitatem: nemo omnino ſenſiſſet: tam
facile victus parari poſſet: niſi beata illa pecunia: quæ pre-

Hæc anno
ta lector .

clare scilicet inuenta est, vt aditus ad victum per eam pate-
sceret: sola nobis ad victum viam intercluderet. Sentiunt
ista non dubito etiam diuites, nec ignorant quanto potior
esset illa condicio nulla re necessaria carere: q̄ multis abun-
dare superfluis, tam numerosis eripi malis q̄ magnis obsi-
deri diuitiis. Neq̄ mihi quidem dubitare subit, qui vel sui
cuiusq̄ commodi ratio vel Christi seruatoris autoritas (q̄
neq̄ pro tanta sapiētia potuit ignorare quid optimū esset,
neq̄ qua erat bonitate id consulere quod nō optimū sci-
ret) totum orbem facile in huius reip. leges iam dudū tra-
xisset, nisi vna tantum bellua: omnium princeps parensq̄
pestium superbia, reluctaretur hæc nō suis commodis pro-
speritatem: sed ex alienis metitur incommodis. hæc ne dea
quidem fieri vellet nullis relictis miseris quibus imperare
atq̄ insultare possit. Quorum miseris præfulgeat ipsius
comparata felicitas, quorum suis explicatis opibus, angat
atq̄ incendat inopiam. Hæc auerni serpēs mortalium per-
errans pectora: ne meliorem vitæ capessant viam velut re-
mora retrahit ac remoratur, quæ quoniam pressius homi-
nibus infixæ est q̄ vt facile possit euelli, hanc reip. formam
quam omnibus libeter optarim, Vtopiensibus saltem cō-
tigisse gaudeo, qui ea vitæ sunt instituta sequuti, quibus
reip. fundamenta iecerunt nō modo felicissime verum etiā
q̄tū humana presagiri cōiectura cōtingit, æternū duratura.
Extirpatis enim domi cum cæteris viciis ambitionis & fa-
ctionum radicibus, nihil impendit periculi, ne domestico
dissidio laboretur, quæ vna multarum vrbiū egregie mu-
nitas opes pessundedit. At salua domi concordia, & salu-
bribus institutis: non omnium finitimorum inuidia prin-
cipum (quæ sæpius id iam olim semper reuerberata tenta-
uit) cōcutere illud imperium aut commouere queat. Hæc
vbi Raphael recensuit, quanq̄ haud pauca mihi succurre-
bant, quæ in eius populi moribus legibusq̄ perq̄ absurde
videbantur instituta nō solum de belli gerendi ratione &
rebus diuinis: ac religione, aliisq̄ insuper eorum institutis

Christi doctrina

Adre dis-
ctum

Supbia

sed in eo quoque ipso maxime: quod maximum totius insti-
tutionis fundamentum est vita scilicet, victusque communis,
sine villo pecuniæ commercio, qua vna re funditus euertitur
omnis nobilitas, magnificentia: splendor, maiestas, ve-
ra vt publica est opinio decora atque ornamenta reip. tamen
quoniam defessum narrando sciebam, neque mihi satis ex-
ploratum erat: posset ne ferre, vt contra suam sententiam
sentiretur: præsertim quod recordabar, eo nomine quos-
dam ab illo reprehensos, quasi vererentur, ne non satis pu-
tarentur, sapere nisi aliquid inuenirent, in quo vellicare
aliorum inuenta possent, idcirco & illorum institutione
& ipsius oratione laudata, manu apprehendens intro cæs-
natum duco: præfatus tamen aliud nobis tempus, iisdem
de rebus altius cogitandi, atque vberius cum eo conferendi
fore. Quod vtinam aliquando contingeret interea quem
admodum haud possum omnibus assentiri quæ dicta sunt
alioqui ab homine citra controuersiam eruditissimo si-
mul & rerum humanarum peritissimo, ita facile confiteor
permulta esse in Vtopiensium republica, quæ in nostris
ciuitatibus optari verius, quam sperari

Soli

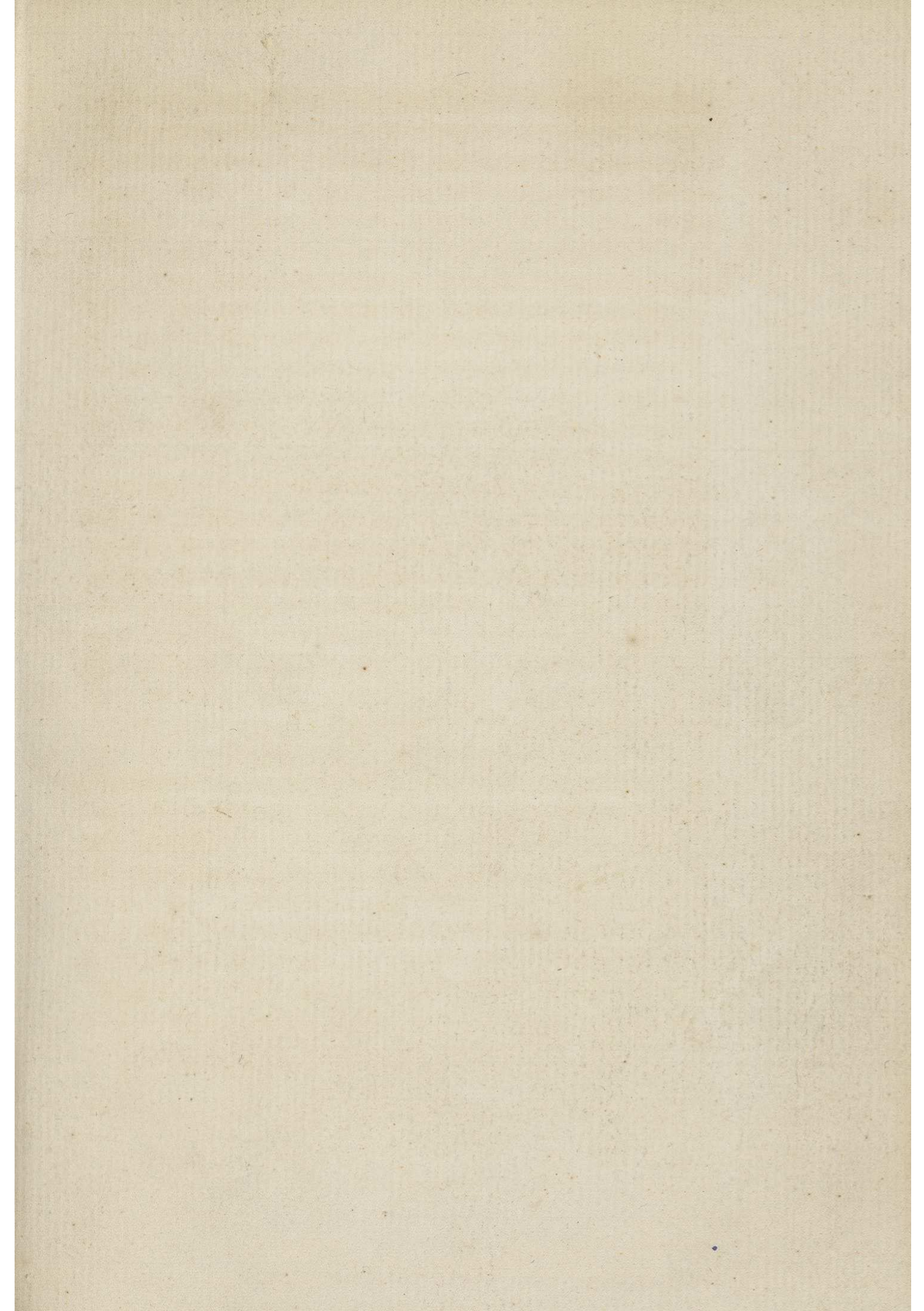
DEO

¶ Sermonis pomeridiani Raphaelis Hythlodei, de legi-
bus & institutis Vtopiensis insulæ paucis adhuc cognitæ
per Clarissimum & eruditissimum virum D. Thornam
Morum Ciuem & Vicecomitem Londoniensem Finis.

Vj sol. 7. Tertio Cal Apr.

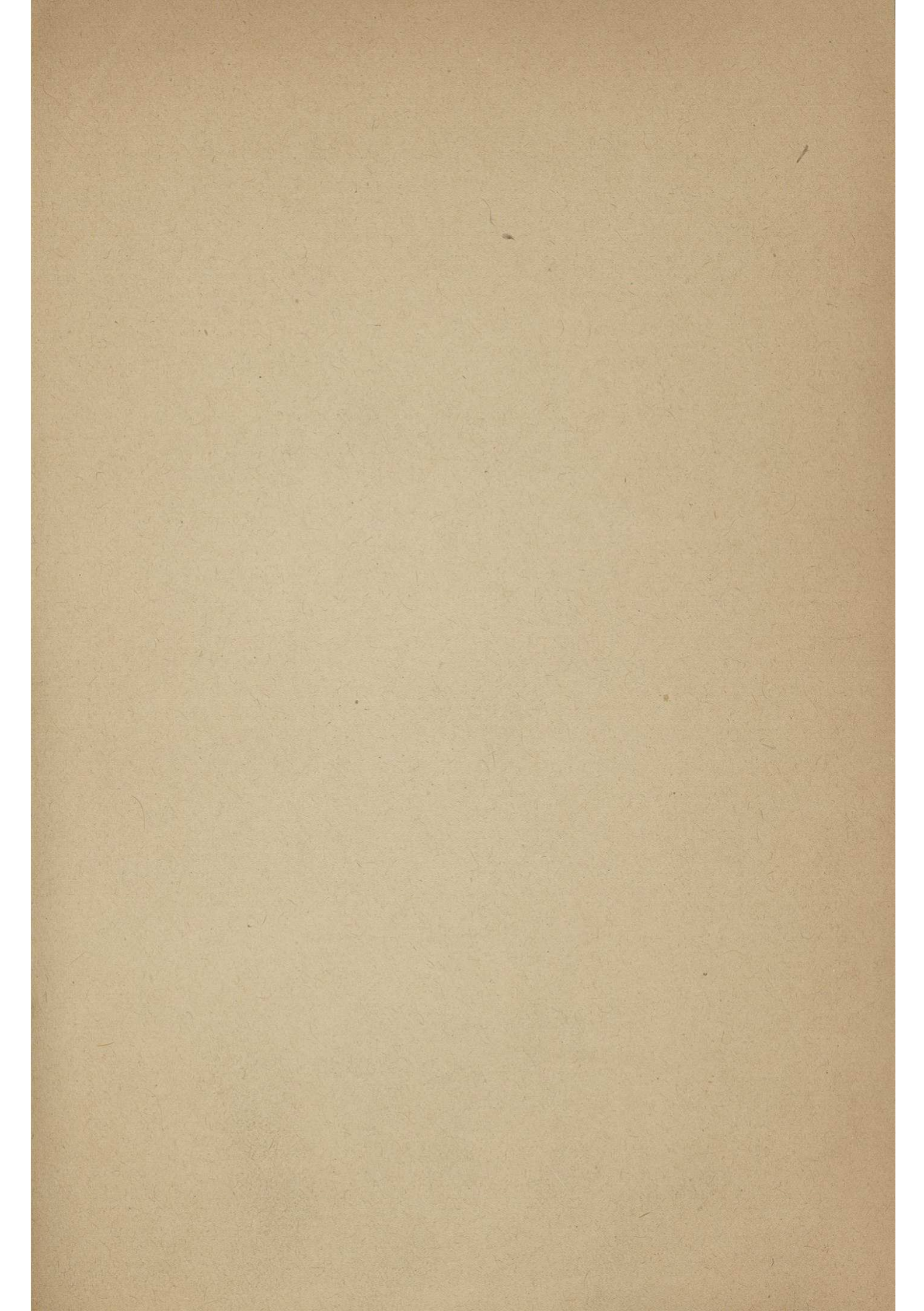

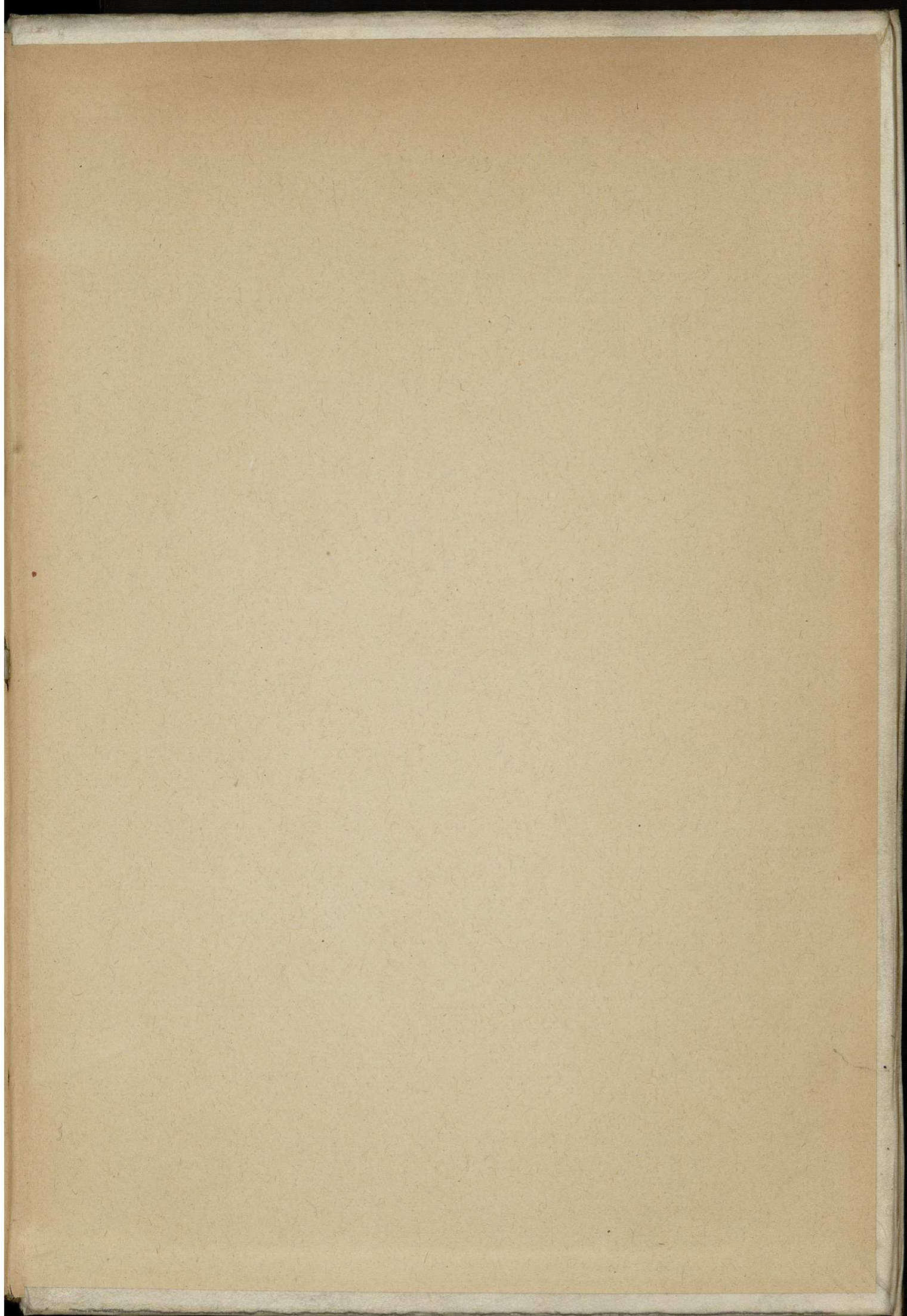
1157207020

ARCHEOLOGICAL

BIBLIOTHÈQUE
RÉSERVE

BIBLIOTHE.
DE
L'UNIVERSITÉ

THEATRO-CHORUS

BIBLIOTHEQUE DE L'UNIVERSITE

— XVIe

755

THOMAS MORUS

VTOPIA

M. D. XVI

UNIVERSITÉ
VIe SIÈCLE

